

RENĐŐRSÉGI TANULMÁNYOK

A RENĐŐRSÉG TUDOMÁNYOS TANÁCSÁNAK FOLYÓIRATA

FENYVESI CSABA

A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai

BODA JÓZSEF

Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése

FÁBIÁN PÉTER

A Terrorelhárítási Központ létrehozásának jelentősége a Rendőrség terrorelhárító feladatainak történelmi áttekintése tükrében

KOVÁCS ISTVÁN

Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

II. évfolyam 2019/2.

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK:

Dr. Pozsgai Zsolt rendőr vezérőrnagy

TAGOK:

Dr. habil. Boda József nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy

Dr. Boros Gábor rendőr ezredes

Dávid Károly rendőr dandártábornok

Dr. univ. Dsupin Ottó rendőr dandártábornok

Dr. Gárdonyi Gergely PhD rendőr ezredes

Dr. habil. Hautzinger Zoltán

Dr. Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy

Prof. Dr. Kerecsi Klára MTA doktora

Dr. habil. Kovács Gábor rendőr dandártábornok

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes

Prof. Dr. Sallai János rendőr ezredes

Dr. Sipos Gyula rendőr vezérőrnagy

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. Gaál Gyula PhD rendőr ezredes

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Dr. Molnár Katalin PhD

MŰSZAKI SZERKESZTŐ:

Steib Norbert

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes, Rendőrség Tudományos Tanácsa elnök

KIADÓ

Rendőrség Tudományos Tanácsa

Cím: 1139 Budapest, Teve u. 4-6.

1903 Bp. Pf.: 314/15.

Telefon: +36 1 443-5533, BM: 33-355

Fax: +36 1 443-5784, BM: 33-884

E-mail: rtt@orfk.police.hu

Webcím: www.bm-tt.hu/rtt/index.html

HU ISSN 2630-8002 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A szerkesztőség olyan kéziratokat vár közlésre, amelyek a bűnmegelőzés, a bűnüldözés, a közbiztonság, a közrend, a határrendészet, a vezetés-irányítás és a mindenoldalú biztosítás kérdéseit elemzik, értékelik. A kéziratokon kérjük feltüntetni a szerző nevét, szolgálati helyét, beosztását, telefonszámát. Kérjük, hogy a cikkek szövegét e-mailben küldjük meg. A szerkesztőség a beérkezett kéziratot szakmai szempontból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására. A megjelenő írások nem a Rendőrség Tudományos Tanácsa, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságán alapuló álláspontját képviselik. El nem fogadott kéziratot nem áll módunkban visszaküldeni. A szerkesztőség másodközlést nem vállal.

TARTALOM 2019/2.

- FENYVESI CSABA** A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai (3-17)
- BODA JÓZSEF** Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1992–1999 (18-55)
- FÁBIÁN PÉTER** A Terrorelhárítási Központ létrehozásának jelentősége a Rendőrség terrorelhárító feladatainak történelmi áttekintése tükrében (56-74)
- KOVÁCS ISTVÁN** Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára? (75-138)
- DEÁK JÓZSEF – HALMOS GÁBOR** A logarléctől a Magyar Tudományos Akadémiáig – Dr. Korinek László akadémikus portréja (139-149)

SZERZŐK 2019/2.

DR. HABIL. BODA JÓZSEF nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

DR. JUR. DEÁK JÓZSEF PhD rendőr alezredes, tanársegéd, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettörténeti Tanszék

DR. FÁBIÁN PÉTER doktorjelölt, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

DR. HABIL. FENYVESI CSABA egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntető és Polgári Eljárásjogi Tanszék

HALMOS GÁBOR alapító kurátor, Tüke Alapítvány

DR. KOVÁCS ISTVÁN PhD rendőr őrnagy, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék

A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai

Kriminalisztikai témájú magyar monográfiák

A Rendőrségi Tanulmányok olvasói számára bizonyára nem haszontalan megismerni a napi munkájukhoz tartozó kriminalisztika (mint napjainkra már önállósult bűnügyi gyakorlati és elméleti tudományág) monografikus feldolgozottságát, friss látleletet kapni a tanulmányozandó szakmai alapművekről.

Örvendetes tény, hogy az egyetemi (korábbi főiskolai) tankönyvek, jegyzetek, tanulmányok, valamint enciklopédia¹ és bibliográfia² mellett monografikus szintű feldolgozások is születtek a modern kriminalisztika magyar történetében. Az elmúlt körülbelül százhusz évből 1959-ig nem ismerünk ilyen művet,³ akkor született meg Vargha László Kézírásvizsgálat című értekezése⁴, mellyel az első kriminalisztikai témájú kandidátusi fokozatot is megszerezte a Magyar Tudományos Akadémián.

¹ Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika I–II. BM Duna Kiadó. Budapest, 2004.

² „A magyar nyelvű kriminalisztikai szakirodalom bibliográfiája” Készült az Állam- és Jogtudományi Intézet Kriminalisztikai Munkaközössége szerkesztésében. Belügyminisztérium Országos Rendőr-főkapitányság. Budapest, 1956. (Az 1869–1956. június 1-ig terjedő időszakot ölelte fel és ugyan nevét nem írták a kötetre, de kutatásunk és így legjobb tudomásunk szerint Viski László szerkesztette.)

³ Éppen Vargha Lászlóhoz hasonló témában jelentetett meg egy kötetet Pinterits Károly már 1909-ben, azonban az a mai fogalmaink szerint inkább gyakorlóknak szánt kézikönyvnek minősül. Lásd: Pinterits Károly: Írásvizsgálat. Pallas. Budapest, 1909. 194. o.

⁴ Vargha László: Kézírásvizsgálat. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1959. (Faximile kiadása: Hengl Melinda (szerk.): ÁJK. Pécs, 2013.)

Az 1960-as években már több alkotásnak örülhetett a kriminalisztika tudománya. Így a krimináltaktika körébe tartozott Kertész Imre: A kihallgatási taktika lélektani alapjai című kötete,⁵ mely szintén kandidátusi fokozatot is ért egyben, csakúgy, mint Katona Géza nyomokról⁶, Pusztai László helyszíni szemléről⁷, Nagy Lajos tanúbizonyításról⁸, Székely János szakértőkről⁹, Cséka Ervin a ténymegállapítás alapjairól,¹⁰ Gödöny József bizonyításról¹¹ készült tudományos értekezése. Az 1970-es években ismét Kertész Imre és Katona Géza neve tűnik fel. Előbbi „*A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntető eljárásjog és a kriminalisztika tudományában*”¹², utóbbi „*Bizonyítási eszközök a XVIII–XIX. században (A kriminalisztika magyarországi előzményei)*” címmel jelentette meg MTA-doktori fokozatot is érő értekezését.¹³ Ebben az évtizedben még csatlakozik hozzájuk Barna Péter a bűnüldözés elvi kérdéseiről¹⁴ és Déri Pál a korszerű-integrált bűnüldözésről szóló kandidátusi disszertációs monográfiával.¹⁵

⁵ Kertész Imre: A kihallgatási taktika lélektani alapjai. KJK. Budapest, 1965.

⁶ Katona Géza: A nyomok azonosítási vizsgálata a büntetőeljárásban. KJK. Budapest, 1965. (Továbbá: A láthatatlan birodalom, Minerva. Budapest, 1969.; Valós vagy valótlan? Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1990.) Itt jegyezzük meg, hogy a szerzőnek Kertész Imrével karöltve volt még egy kriminalisztikai aspektusú kiadványa a 60-as években, nevezetesen Katona Géza – Kertész Imre: A bűn nyomában. RTV-Minerva. Budapest, 1968. (illetve 1979-ben)

⁷ Pusztai László: Szemle a büntető eljárásban. KJK. Budapest, 1977.

⁸ Nagy Lajos: Tanúbizonyítás a büntetőperben. KJK. Budapest, 1966.

⁹ Székely János: Szakértők az igazságszolgáltatásban. KJK. Budapest, 1967.

¹⁰ Cséka Ervin: A büntető ténymegállapítás elméleti alapjai. KJK. Budapest, 1968.

¹¹ Gödöny József: Bizonyítás a nyomozásban. KJK. Budapest, 1968.

¹² Kertész Imre: A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntető eljárásjog és a kriminalisztika tudományában. KJK. Budapest, 1972

¹³ Katona Géza: Bizonyítási eszközök a XVIII–XIX. században (A kriminalisztika magyarországi előzményei). KJK. Budapest, 1977.

¹⁴ Barna Péter: A bűnüldözés elvi kérdései. Budapest, 1971.

¹⁵ Déri Pál: Korszerű nyomozás – integrált bűnüldözés. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség. Budapest, 1976. (Később még egy kötete jelent meg hasonló témában, szerzőtárssal. Lásd: Déri Pál – Budai Attila: Korszerű bűnüldözés. ORFK. Budapest, 1991.)

És itt álljunk is meg egy pillanatra, mivel az eddig felsorolt alkotók és művek – meglátásunk szerint – a hazai kriminalisztika tudományának megalapozói, alkotásaik pedig a fundamentumai.

A képzeletbeli tudományelméleti piramis alján ezek a monográfiák stabil krimináltechnikai és krimináltaktikai építőkövek, amelyekre azóta is rendületlenül lehet építeni.

Például Katona Géza nyomokról, Kertész Imre tárgyi bizonyítékokról, beleértve az anyagmaradványokat is, valamint a kihallgatás útján szerzett vallomásokról írott műveikkel éppen az individuális azonosításra fókuszáló „közvetítő” eszközöket, az úgynevezett mediátorokat (nyomok-anyagmaradványok-vallomások-okiratok) vizsgálták meg.

Rajtuk keresztül juthatunk el a kriminalisztikai hét fő kérdés megválaszolásához, és érhetjük el végső célunkat az egyedi azonosítást, a hű tükörtartást a múltbéli események elé. A nyomok és anyagmaradványok valós tárháza pedig a helyszíni szemle, amelyről Pusztai László végzett széleskörű kutatást. A nyomok és anyagmaradványok szakértők segítségével „vallanak”, tárják elénk az azonosítási lehetőségeket.

Nem véletlen, hogy Székely János két monográfiában¹⁶ is a szakértőket választotta témaként. És az sem véletlen, hogy Nagy Lajos a szinte minden bűnügyben jelen levő tanú eljárásjogi és kriminalisztikai aspektusait vette górcső alá, mintegy kiegészítve, „keretezve” a Kertész Imre által részletezett kihallgatási módszertant.

Hogy mindezeket hogyan lehet a Barna Péter által is részletezett rendszerbe foglalni és felhasználni, a Cséka Ervin által megvizsgált ténymegállapítás és a Gödöny József által részletezett bizonyítás körében – a könyve címében is szereplően – „integrálni” a modern bűnüldözés érdekében, arra Déri Pál adott modellt az értekezésében.¹⁷

¹⁶ A még nem említett, korábbi monográfiája: Székely János: A szakértő szerepe és felelőssége a büntető eljárásban. KJK. Budapest, 1959.

¹⁷ Finszter Géza munkásságát és rendészeti monográfiáit kiemeljük. Nem kifejezetten kriminalisztikai a téma, ám a rendészettudomány kapcsán két fejezetben is részletesen és magvasan értekezik a kriminalisztika mibenlétéről, a rendészethez való kapcsolattáról, „fundamentalista” lényegi kérdésekről.

Miután a kriminalisztika általános részét képező (krimináltechnikai és krimináltaktikai, valamint metodológiai/kriminalisztika elméleti vagy elméleti kriminalisztikai) alapköveket letették,¹⁸ jöhettek a felépítmény részei, mely építkezés napjainkban is tart.¹⁹ A 1970-es években Vass Kálmán²⁰,

Ezért a magunk részéről a monografikus piramis egyik alapkövének értékeljük, csakúgy, mint 2018-as kötetét. Lásd: Finszter Géza: A rendészet elmélete. KJK-Kerszöv. Kft. Budapest, 2003.; illetve Finszter Géza: Rendészettan. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2018. Ugyanezt mondhatjuk el Erdei Árpád: Tény és jog a szakvéleményben című művéről, aminek nem csak a címe utal a ténykérdések jelentőségére, hanem tartalma is, azok kriminalisztikai vizsgálatának szükségességére. Erdei Árpád: Tény és jog a szakvéleményben. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1987.

¹⁸ E körben Molnár József és Viski László nevét emeljük még ki. Bár önálló monográfiát, jegyzetet nem alkottak, a kriminalisztika alapkérdéseivel (történetével, fogalmával, tudományágakhoz való viszonyával) kapcsolatosan többször jelentettek meg értékes tanulmányt. Például: Molnár József: A kriminalisztika tudománya. In: Kriminológiai és Kriminalisztikai Évkönyv. Budapest, 1995. 189–207. o.; A kriminalisztika tudománya. A tanú és a terhelt kihallgatásáról. In: Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok XXXVI. OKRI. Budapest, 1999. 199–245. o.; A kriminalisztika és a kriminológia, a bűnügyi tudományok két önálló területe. In: Tauber István (szerk.): Tanulmányok Víg József 70. születésnapjára. ELTE ÁJK. Budapest, 2000.; Molnár József: A kriminalisztika és a büntetőjogtudományok kapcsolata. In: Békés Imre ünnepi kötet. ELT. Budapest, 2000.; Molnár József: A kriminalisztika tudományának története, In: Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika I., I. fejezet. BM Kiadó. Budapest, 2004. 13–26. o.; illetve Viski László (szerk.): „A magyar nyelvű kriminalisztikai szakirodalom bibliográfiája” Készült az Állam- és Jogtudományi Intézet Kriminalisztikai Munkaközössége szerkesztésében. Belügyminisztérium Országos Rendőr-főkapitányság. Budapest, 1956.; A magyar nyelvű kriminalisztikai irodalom bibliográfiája. Budapest, 1957.; Kriminalisztika (általános rész.) BM Tanulmányi és Módszertani Osztály. Budapest, 1961.; Bírósági szervezet és büntetőeljárás az Egyesült Államokban. Kriminalisztikai tanulmányok. VII. kötet. Budapest, 1969.; „Kriminalistik und forensische Wissenschaften”. Kriminalistik und forensische Wissenschaften 1970/2.

¹⁹ A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudomány Kar „Kriminalisztikai eszközök a bizonyítás szolgálatában” című doktori aliskolájában Bendes Ákos: „A digitális adatok jelentősége a bűnügyekben”, Girhiny Kornél: „A helyszíni kihallgatás a bűnügyekben”, Hengl Melinda: „A komplex kézírásvizsgálat interdiszciplináris megközelítése”, Nagy Ágnes: „A vagyoni visszaszerzési eljárás”, Pásztor Attila: „A kihallgatás pszichológiája” címmel folytat kriminalisztikai jellegű PhD-kutatást napjainkban (2019 áprilisában) is.

²⁰ Vass Kálmán: A kézírás vizsgálata. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1973.

Kovács József Sándor²¹ és Kiss Lajos²² a kézírásvizsgálatról, Leisztner László mikroanalitikai módszerekről,²³ Szinák János kutyákról²⁴, Tauszik Nagyzezsda daktiloszkópiái vizsgálatokról²⁵ értekezett.²⁶

²¹ Kovács József Sándor: Az egyéni írás szabályozott fejlesztése. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1974.

²² Kiss Lajos: Az igazságügyi kézírászakértői vizsgálat alapjai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1977.

²³ Leisztner László: Műszeres mikroanalitikai módszerek a kriminalisztikában. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1975. Megjegyezzük, hogy a szerző dr. univ. fokozatot is szerzett már 1971-ben „A vér alkoholtartalmának nagy szériában történő meghatározására alkalmas gázkromatográfiás módszer és berendezés”, MTA doktori fokozatot pedig a „Számítógépes mikroanalitikai rendszer a kriminalisztikában” című értekezéseivel. Budapest, 1983. (DSc odaítélés: 1984.) Továbbá társszerzőségben megjelent még egy kriminalisztikai témájú kötete: Leisztner László – Bujtás Pirokska: Az anyag vallomása bűnügyben. Prizma Műszaki Könyvkiadó. Budapest, 1985.

²⁴ Szinák János az 1970-es évek óta írt kutyákról, azon belül a kriminalisztikai hasznosításokról (nyomkövetés, szagazonosítás) szóló könyveit, kezdetben mint a Bűnügyi Technikai Intézet munkatársa. Főbb művei: A kutya ezer arca. Gondolat. Budapest, 1977.; Továbbá Veress Istvánnal társszerzőségben: Ismeretlen ismerősök. Barangolások az állatok világában. Kozmosz. Budapest, 1980., Kutyakalauz. Gondolat. Budapest, 1984.; Üvöltés az éjszakában. Hogyan beszélgetnek az állatok? Gondolat. Budapest, 1985.; A kutya hétköznapjai. Gondolat. Budapest, 1986.; A világ kutyái. Alföldi Nyomda. Debrecen, 1989., illetve Kovács Zsolttal társszerzőségben: A német juhászkutya. (Kézirat sokszorosítás). Budapest, 1972.

²⁵ Tauszik Nagyzezsda a moszkvai Lomonoszov Állami Egyetemen védte meg a „Дерматоглификаевенков в этническом и популяционномаспектах” (Az „evenki dermatoglífiá etnikai és populációgenetikai aspektusa” című értekezését 1978-ban, ezt a Magyar Tudományos Akadémia kandidátúráként ismerte el 1979-ben.)

²⁶ Bárkányi Pál ugyan kötetet nem adott ki, ám több, nagyobb lélegzetű tanulmányt is készített főleg az 1970-es években az iratok, tinták, papírok, ceruzák kriminalisztikai vizsgálatáról. Kiemelve ezek közül néhány: Bárkányi Pál: Tinták vizsgálata kémiai reagensekkel. Kriminalisztikai Tanulmányok 1966/4. 210–238. o.; Bárkányi Pál: Papírok anyagának kriminalisztikai vizsgálata. Kriminalisztikai Tanulmányok 1966/5. 197–233. o.; Bárkányi Pál: Ceruzák anyagának vizsgálatáról. Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok, 1972/9. 291–301 o.; Bárkányi Pál: A másolásos módszer alkalmazása az iratvizsgálat egyes területein. Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok 1974/11. 381–411. o.; Bárkányi Pál: Iratok anyagának lumineszcenciás vizsgálata. Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok 1978/15. 327–376. o.; Bárkányi Pál: A talajnyomok vizsgálatának kriminalisztikai jelentősége. Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok 1978/20. 352–394. o.

Az 1980-as években Nagy Ferenc szövegnyelvészetről,²⁷ Lontainé Santora Zsófia vérvizsgálatról,²⁸ Ilonczai Attila anyagmaradványok összehasonlításáról,²⁹ Nagyné Rappensberger Mária vérazonosításról,³⁰ Tóth Mihály a terhelt nyomozási vallomásáról³¹ fejtette ki nézeteit.

Az 1990-es években³² Katona Géza három kriminalisztikai témájú kötete mellett³³ Juhász László a lumineszcenciás módszerekről,³⁴ Tóth István

²⁷ Nagy Ferenc: A kriminalisztikai szövegnyelvészet. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1980.

²⁸ Lontainé Santora Zsófia: Poliform tulajdonságok a vérfoltokban. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1982.

²⁹ Ilonczai Attila: Kriminalisztikai összehasonlítás és megismerés. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, 1982.

³⁰ Nagyné Rappensberger Mária: Az ABO és Lewis vércsoport rendszer antigénjeinek kimutatása testváladékokból és ezek foltjaiból. A scretor/nonsecretor rendszer. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, 1985.

³¹ Tóth Mihály: A terhelt védekezési szabadságának tartalma és konfliktusai, különösen a nyomozásban. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1988.

³² Szőke Zoltán: „Phänomenologische und untersuchungsmethodische Probleme der Rauschgiftkriminalität – dargestellt am Beispiel der Hauptstadt der VR Ungarn” című értekezésével Budapesten kandidátusi fokozatot szerzett, ám a mű inkább kriminológiai jellegű.

³³ Katona Géza: Valós vagy valótlan? Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1990.; A bűnüldözés fél évszázada. BM Kiadó. Budapest, 1998.; A bűnmegelőzés Európában. BM Kiadó. Budapest, 1998.

³⁴ Juhász László: Lumineszcenciás módszerek a krimináltechnikai írás- és okmányvizsgálatokban. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, 1990.

a fegyverazonosításról,³⁵ Veress Tibor³⁶ és Balláné Füsztler Erzsébet a kábítószerek kriminalisztikai vizsgálatáról³⁷, Gál Tamás mikromaradványok kriminalisztikai vizsgálatáról írt.³⁸

A 2000-es években Katona Géza³⁹ és Kertész Imre⁴⁰ újabb gondolatai mellett Füredi Sándor a DNS-vizsgálatokról,⁴¹ Pádár Zsolt állati eredetű anyagmaradványok genetikai vizsgálatáról,⁴² Vígh András kézírásvizsgálatról,⁴³ Egyed Balázs mitokondriális DNS-azonosítási módszerekről,⁴⁴

³⁵ Tóth István: Fegyvertípus meghatározása és egyedi azonosítás a kilőtt lövedéken és a töltényhüvelyen visszamaradó nyomok alapján. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, 1990.; illetve: Tóth István: Kriminalisztikai fegyvertan. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2005.

³⁶ Veress Tibor: Kábítószer készítmények hatóanyag tartalmának meghatározása. PhD értekezés. BME. Budapest, 1997.

³⁷ Balláné Füsztler Erzsébet: A kábítószerek kriminalisztikai vizsgálata és a kábítószerbűnözés katonai vonatkozásai. PhD értekezés. Budapest, 1998.; illetve: Nyomtan és daktiloszkópiai alapismeretek. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2004.; Balláné Füsztler Erzsébet – Lakatos János: Kriminalisztika I. A kriminalisztika egyes elméleti kérdései. NKE RTK Kriminalisztikai Tanszék. Budapest, 2012.

³⁸ Gál Tamás: Mikro mennyiségű kriminalisztikai minták vizsgálata SFIR spektrofotometriás módszerekkel. Dr. univ. értekezés. Budapesti Műszaki Egyetem. Budapest, 1992.; illetve Gál Tamás: A kriminalisztikai anyagmaradványok fizikai-kémiai vizsgálata. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.

³⁹ Katona Géza: Szervezett bűnözés Magyarországon. BM Kiadó. Budapest, 2000.; A kriminalisztika aktuális kérdései. BM Kiadó. Budapest, 2001.; A kriminalisztika és a bűnügyi tudományok. BM Kiadó. Budapest, 2002.

⁴⁰ Kertész Imre: Befejezetlen háború. BM Kiadó. Budapest, 2000.

⁴¹ Füredi Sándor: A sejtmagi DNS vizsgálatok biológiai és technológiai alapjai. PhD értekezés. Budapest, 2004.

⁴² Pádár Zsolt: Kutya eredetű anyagmaradványok igazságügyi genetikai vizsgálata. PhD értekezés. Budapest, 2006.

⁴³ Vígh András: Az igazságügyi kézírásvizsgálat aktuális kérdései. PhD értekezés. ELTE. Budapest, 2007.

⁴⁴ Egyed Balázs: A mitokondriális DNS vizsgálaton alapuló azonosító módszerek. PhD értekezés. Budapest, 2008.

Elek Balázs a kihallgatásokról,⁴⁵ Fenyvesi Csaba a szembesítésről⁴⁶, Nagy Judit⁴⁷ nemzetközi nyomozócsoportokról fejtette ki nézeteit.⁴⁸

A jelen évtizedben Kis László a titkos adatgyűjtésről,⁴⁹ Hetesi Zsolt a titkos felderítésről,⁵⁰ Mészáros Bence a bűnüldözésben használt fedett nyomozásról,⁵¹ Bíró Gyula a közlekedési bűncselekmények nyomozásáról,⁵² Angyal Miklós a személyazonosításról,⁵³ Budaházi Árpád és Krispán István⁵⁴ a poligráfról,⁵⁵ Fenyvesi Csaba a kriminalisztika tendenciáiról,⁵⁶

⁴⁵ Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. TKK. Debrecen, 2008.

⁴⁶ Fenyvesi Csaba: A szembesítés. Szemtől szembe a bűnügyekben. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2008.

⁴⁷ Nagy Judit: Közös nyomozócsoportok az Európai Unió tagállamai közötti bünyügyi együttműködésben. PhD értekezés. Károli Gáspár Református Egyetem. Budapest, 2010.

⁴⁸ Született egy kriminalisztika elméleti jegyzet is még ebben az időben: Balláné Füsster E. – Borszéki J. – Lakatos J.: Kriminálmétodológia. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.

⁴⁹ Kis László: A titkos adatgyűjtés szerepe a büntetőeljárásban, különös tekintettel az Európai Unió keretében folytatott együttműködésre. PhD értekezés. Miskolc, 2011.

⁵⁰ Hetesi Zsolt: A titkos felderítés. PhD értekezés. Pécs, 2011.

⁵¹ Mészáros Bence: A fedett nyomozás a bűnüldözésben. PhD értekezés. Pécs, 2011.

⁵² Bíró Gyula: A közlekedési bűncselekmények szabályozása és nyomozása hazánkban, különös tekintettel a megelőzésre. PhD értekezés. Debrecen, 2012.

⁵³ Angyal Miklós: Ismeretlen személyazonosságú holttestek azonosítása. PhD értekezés. Pécs, 2014.

⁵⁴ Krispán István már 1992-ben közreadott jegyzetet szakmai berkekben a poligráfós vizsgálatokról „Adalékok a poligráfós hazugságvizsgálat elméletéhez és gyakorlatához” címmel. További témakörös tanulmányaiként említjük még meg: A poligráfós hazugságvizsgálat. In: Bócz E. (szerk.): A poligráfós hazugságvizsgálat. 903–916. o.; Krispán István: A poligráfós hazugságvizsgálatok rendőrségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelen és jövője. Belügyi Szemle. 2004/6. 42–50. o.

⁵⁵ Budaházi Árpád: A műszeres vallomásellenőrzés, különös tekintettel a poligráfós vizsgálatra. PhD értekezés. Pécs, 2013.; illetve Budaházi Árpád: Poligráf. Műszeres vallomásellenőrzés bűnügyekben. NKE Szolgáltató Kft. Budapest, 2014.

⁵⁶ Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika tendenciái. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2014., illetve Budapest, 2017.

Vári Vince a bűnüldözés hatékonyságáról,⁵⁷ Gárdonyi Gergely a szemlé-ről,⁵⁸ Nyitrai Endre a szervezett bűnözés elleni kriminalisztikai eszközök-ről,⁵⁹ Horváth Orsolya a szagazonosításról,⁶⁰ Kármán Gabriella a krimina-lisztikai szakértői bizonyításról,⁶¹ Orbán József a Bayes-hálókról⁶² értekezett,⁶³ míg Anti Csaba László külön, részletes kötetet szerkesztett a szemléleírásról.⁶⁴

A kriminalisztika általános részét képező krimináltechnika⁶⁵ és krimi-náltaktika mellett a különös részhez tartozó metodikában is születtek jegy-zetek, mindenképpen hasznosítható, említésre méltó kutatási eredmények, jegyzetek.⁶⁶

⁵⁷ Vári Vince: A bűnüldözés relatív hatékonysága és a rendőrség. PhD értekezés. Buda-pest, 2015.

⁵⁸ Gárdonyi Gergely: A szemle szerepe a hazai büntetőeljárásban. PhD értekezés. Győr, 2017.

⁵⁹ Nyitrai Endre: A szervezett bűnözés elleni küzdelem büntetőjogi és kriminalisztikai megközelítésből. PhD értekezés. Pécs, 2017.

⁶⁰ Horváth Orsolya: Kereső és azonosító kutyák kriminalisztikai alkalmazása. PhD érte-kezés. Pécs, 2018.

⁶¹ Kármán Gabriella: A kriminalisztikai szakértői bizonyítás. PhD értekezés. Budapest, 2018.

⁶² Orbán József: Bayes-hálók a bűnügyekben. PhD értekezés. Pécs, 2018.

⁶³ Itt említem meg, hogy Mátyás Szabolcs: „A Debreceni Rendőrkapitányság kriminál-geográfiai elemzése” című 2011-es PhD értekezésében feltűnnek kriminalisztikához kö-tődő gondolatok, ám alapvetően kriminológiai műnek tekinthetjük.

⁶⁴ Anti Csaba László (szerk.): A személyleírás. Semmelweis Kiadó és Multimédia Stúdió Kft. Budapest, 2017.

⁶⁵ A krimináltechnika elvi és gyakorlati kérdéskörében kiemeljük még Katona Gézáné munkásságát. Lásd erről

Katona Gézáné: Kriminalisztika I. Jegyzet. JPTE. Pécs–Budapest, 1995.; Kertész Imre – Illár Sándor – Katona Gézáné – Lengyel Zoltán: Krimináltechnika I. Rejtjel Kiadó. Buda-pest, 1996.; Katona Gézáné: A krimináltechnika perspektívái és a nemzetközi együttmű-ködés lehetőségei. Belügyi Szemle 1998/7–8; 56–70. o.; A helyszíni állapot rögzítésének általános eszközei és módszerei. In: Bócz E. (szerk.): Kriminalisztika 1. BM Duna Palota Kiadó. Budapest, 258–276. o.

⁶⁶ Külön csoportba gyűjtöttük össze még azon jegyzeteket, amelyek (nem metodikai, ha-nem) „fundamentalista”, illetve krimináltechnikai és taktikai kérdésekről szólnak. Ezek a következők:

Bócz E. – Lakatos J.: A kriminalisztika egyes aktuális elméleti kérdései (elektronikus jegyzet). Rendőrtisztviselői Főiskola. 2008.; Horváth József: Videofilm-technika alkalmazása a

Nézetünk szerint ezek közül kiemelkednek – nem kimerítő jelleggel – a következők:

- Balláné Füsztér Erzsébet – Bócz Endre – Kunos Imre – Kungl Csaba – Lakatos János – Nyilasi Tibor – Vígh András: Nyomozás-tan. Rendőrtisztai Főiskola. Budapest, 2004.
- Barta Endre: Az emberölés nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2003.
- Barta Endre: Rendkívüli halálesetek vizsgálata. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2002.
- Barta Endre: A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.
- Barta Endre: A közúti közlekedési bűncselekmények nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 1999.
- Barta Endre: Gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2001.
- Barta Endre: A sorozatbetörések felderítésének, bizonyításának elmélete és gyakorlata. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2001.
- Barta Endre: A zsebes. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2002.
- Barta Endre: A garázdaság nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2003.
- Barta Endre: A betöréses lopások nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 1999.
- Barta Endre: Lőfegyverrel, robbanóanyaggal kapcsolatos bűncselekmények nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.

bűnfelderítésben és a bizonyításban. Rendőrtisztai Főiskola, Budapest, 1990.; Kiss Ernő: Daktiloszkópia. Budapest, 1951.; Koskovich István: Szagazonosítás. RTF Budapest 1980.; Kunos Imre: Bűnelemzés. ORFK, Budapest, 1977.; Lakatos János: Körözés. Rejtjel Kiadó. Budapest, 1998.; Lakatos János (szerk.): Bevezetés a kriminalisztikába. Rejtjel Kiadó. Budapest, 1999.; Lázár Bertalan – Detrói Ernő – Puskás József: Személyleírás. BM, Budapest, 1971.; Nyilasi Tibor: Kriminalisztikai okmányvizsgálatok. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2004.; Vígh András: A videotechnika kriminalisztikai alkalmazása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.; Vígh András: Kriminalisztikai fényképezés. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2004.; Woller János: DNS a kriminalisztikában. ORFK. Budapest, 1995.

- Barta Endre – Bartha Zoltán: Rablás, kifosztás, zsarolás nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.
- Csobod Sándor: Az okirathamisítás kriminalisztikai vizsgálata. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 1988
- Dávid Gábor: Mozgó bűnözés. BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség. Budapest, 1969.
- Dobos János: A betöréses lopások. Budapest, 1988.
- Dobos János: Kis nyomozástan. Budapest, 1990.
- Dobos J. – Kovács Gy.: Kis nyomozástan. Budapest, 2008.
- Farkasné Halász Henrietta: A természetkárosítás nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2008.
- Fróna Dániel – Rózsa János – Szabó Kálmán: A hivatali büntettek nyomozása. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1964.
- Kovács Gyula: A lopás nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2008.
- Kovács Gyula: A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2011.
- Kovács Gy. – Lóczi Zs.: Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2009.
- Kovács Gy. – Lóczi Zs.: Visszaélés kábítószerrel nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2010.
- Kovács Gyula – Nagy József: Kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései. Egyetemi jegyzet. Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó. Budapest, 2013.
- Kovács Lajos: A halálnak élve. Korona. Budapest, 2003.
- Kovács Lajos: A MÓR megtette... Korona. Budapest, 2009.
- Kovács Márton: A lopások nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2000.
- Lóczi Zsolt: Az önbíráskodás és a zsarolás nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. 2008.
- Lóczi Zsolt: A korrupciós jellegű bűncselekmények nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2009.

- Lóczi Zsolt: A rablás és a kifosztás nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2010.
- Lóczi Zsolt: A betöréses lopás nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2011.
- Nagy József: A kriminálmotodika általános kérdései. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2007.
- Nagy József: A testi sértés, a garázdaság, a rongálás nyomozása. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2010.
- Szakács Zsolt: Az emberölés nyomozása. Rejtjel Kiadó. Budapest, 1999.
- Vedres Géza – Láposi Lőrinc: A holttest darabolásával leplezett emberölések. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség. Budapest, 1976.

Úgy véljük, hogy szót illik ejteni ezen tanulmány keretében is a kriminalisztikához szorosan kötődő (ám a piramis ábrában nem szereplő) igazságügyi orvostan képviselőiről is, mivel a fentiekhez hasonló aktivitást mutattak a tudományos kérdések vizsgálata körében az elmúlt évtizedekben. Nem kimerítő jelleggel említjük meg Bajnóczky István,⁶⁷ Buris László,⁶⁸

⁶⁷ Bajnóczky István: A video-szuperprojekciós eljárás bizonyító értéke az egyedi személyazonosításban. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1996.

⁶⁸ Buris László: Az igazságügyi orvostan kézikönyve. Medicina. Budapest 1991.

Fazekas I. Gyula,⁶⁹ Földes Vilmos⁷⁰, Harsányi László,⁷¹ Kenyeres Imre,⁷² Kósa Ferenc,⁷³ Kovács Margit,⁷⁴ Kozma Zsolt,⁷⁵ Somogyi

A kriminalisztikai monográfiák (jegyzetek) piramis modellje

A fent megjelölt 1959–2019 közötti időszak magyar kriminalisztikai témájú monográfiái (kiemelt jegyzetei) és főbb metodikai jegyzetei az alábbi táblázatban foglalhatók össze (a szerzők és művük alapján).

A piramis alapját, I. szintjét a fundamentum jellegű (krimináltechnikai és taktikai, valamint kriminalisztika elméleti) művek alkotják.

A II. szinten a fundamentumhoz nem tartozó krimináltechnikai monográfiák láthatók.

A III. szinten a fundamentumhoz nem tartozó krimináltaktikai témájú alkotások építőkövei helyezkednek el.

⁶⁹ Fazekas I. Gyula: 1969-től az MTA doktora, a szegedi igazságügyi orvostani intézet vezetője volt 1973-ig. Főbb, igazságügyi orvostanhoz kapcsolódó műve: Állati és emberi szervek-szövetek corticosteoid fractiói, azok mobilizálhatósága és pathológiai vonatkozásai. Akadémiai doktori értekezés. Budapest, 1968. (Társszerzőként Kósa Ferenc): Forensic Fetal Osteology. Akadémia Kiadó. Budapest, 1978.

⁷⁰ Földes Vilmos: A sérülések igazságügyi orvostani differenciál-diagnosztikája. Egyetemi doktori értekezés. Szeged, 1973.

⁷¹ Harsányi László: A csontváz orvosszakértői vizsgálatának egyes kérdései. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1965.

⁷² Kenyeres Imre: A gestatio anyai rendkívüli halálozás igazságügyi orvosszakértői vizsgálata. Kandidátusi értekezés. Budapest, 1974.

⁷³ Kósa Ferenc az orvostudomány kandidátusa lett 1971-ben, majd a biológia tudományok MTA doktora 1991-ben. Legfőbb – igazságügyi orvostanhoz kapcsolódó – művei: (Társszerzőként Fazekas I. Gy.): Forensic Fetal Osteology. Akadémia Kiadó. Budapest, 1978.; Identifikation der Fetendurch Skelettuntersuchungen. Identifikation. Lipcse, 1978.; (Társszerzőként Rechtsmed, Z.): A new method in criminology: use of ELISA to detect AFP on different materials with monoclonal anti-alpha-fetoprotein. 1984.; Age estimation from the fetalskeleton. Age Markers in the Human Skelton, Springfield, 1989.; (Társszerzőként Clement, J. G.): The fetalskeleton. Practical Forensic Odontology, Oxford, 1992.

⁷⁴ Kovács Margit: Cytogenetikai vizsgálatok az igazságügyi orvostanban. Kandidátusi értekezés, Budapest, 1974.

⁷⁵ Kozma Zsolt: Katonai genetikai alkalmazások, különös tekintettel a személyazonosításra. PhD értekezés. Budapest, 2014.

A legfelső IV. szinten pedig a metodikai művek.

I. Fundamentum kövek

II. Krimináltechnika

III. Krimináltaktika

A magyar kriminalisztika tudomány piramis-modellje (1959 - 2019 közötti monográfiák, jegyzetek alapján)

M E T O D I K A	IV.																													
	DÖBOS-KOVÁCS M. KOVÁCS G. - NAGY J. nyom. tan. 2008, 2013.	HALASZ term. kötetek. 2008.	LOCIZ önéletrajz. zsebkönyv. 2008.	KOVÁCS M. LOCIZ szerkeszt. 2009.	KOVÁCS M. LOCIZ kötetek. 2010.	BIRÓ kötetek. 2012.	állam elleni bcs.	hitlen, hűnyag. kezes.	igazságt. elleni bcs.	Katonai bcs.	közbirt. elleni bcs.	pénz- hamisítás.	pénz- mosás.	szab. és embent. melletti elleni bcs.	számítógépes bcs.	terrorcsej.														
	FRONA - RÓZSA SZABO írásai. bcs. 1964.	DÁVID mozg. 1969.	VEDRES - LAPKÓ emberéletrajz. 1916.	CSORBÓ akadém. tanulmány. 1988.	DÖBOS - BARTA bcs. 1988, 1989.	BARTA kötet. bcs. 1999.	BARTA nem. bcs. 2000.	BARTA séfgyűjtem. 2002.	KOVÁCS M. - BARTA nem. bcs. 2000, 2011.	KOVÁCS M. lapos. 2000.	BARTA gyűjtem. tanulmány. 2001.	BARTA nem. hull. 2002.	BARTA zsebk. 2002.	KOVÁCS L. emlékirat. 2002.	BARTA emlékirat. 2003.	BARTA gyakorlati. 2003.														
	KISS LÁSZLÓ titkos adathívtetés. 2011.			MESZÁROS R. fejtett nyomozás. 2011.			BUDAHÁZI poligráf. 2013.		bizonyítási ismeret.			felismerésre buktatás.		kémyszerintézkedések taktikája.																
T A K T I K A	III.																													
	KUNOS profil. 1977.			TÓTH M. szerk. 1988.			LAKATOS kötetek. 1998.		ELEK vallom. befolyásolás. 2008.			FENYVESI szemle. 2006.		HETESY önk. kézikönyv. 2011.																
T E C H N I K A	II.																													
	GÁL műve. anyag. 1990, 2000.	TEJER legyező. 1990.	BALLANÉ anyag. 1992.	WOLLER ENG. 1985.	VITTESZ kötetek. 1997.	BALLANÉ daktűz. 2004.	FÜJEM ENG. 2004.	NYILASI önkönyv. 2004.	VIGH videó. 2000, 2004.	VIGH sis. 2007.	ÉNYED ENG. 2008.	digitális ábrák.	hang- ábrázolás.	nyilván- tartás.	nyomtan.	sémét- geredés.	HORVÁTH sis. 2018.	számítógépes nyomok.	további anyag.											
E L V E L E T	I.																													
	KISS daktűz. 1951.	VARGHA sis. 1959.	BÁRKANYI tanul. 1966.	LÁZAR - DETRIÓL - PUSKÁS tanulmány. 1971.	VASS sis. 1973.	KOVÁCS sis. 1974.	LESZTNER mikro- analitika. 1975.	KISS sis. 1977.	DAJKZIK daktűz. 1979.	KOSKOVICS sis. 1980.	NAGY F. séfgyűjtem. 1980.	BLONCZAI anyag. 1982.	LONTANÉ ver. 1982.	NAGYNÉ ver. 1985.	HORVÁTH videó. 1990.	JUHÁSZ sis. - önkönyv. 1990.	PÉTER ÁLLAT anyag. 1990.	KATONA bűnmegelőzés. 1998.	LAKATOS bűnmegelőzés. 1999.	BALLANÉ - BORSZÉNYI LAKATOS kr. kriminalisztika. 2000.	KATONA, NYITAI szemle. 2000, 2007.	KATONA, FENYVESI kr. aktuális kérdések. 2001, 2014.	KATONA, KRIZSÁK bűnmegelőzés. 2002.	KERTÉSZ bűnmegelőzés. 2002.	BARNÁ elvi kérdések. 1971.	KERTÉSZ tárgyi bcs. 1972.	DEEL VÁRI konverg. nyomozás. 1975, 2015.	KATONA sz. eszkezköz. 1977.	FUSZTÁI szemle. 1977.	ERDEL KÁSMÁN szemle. 1987, 2018.

Összegzés

Látható az ábrából is, hogy mind a krimináltechnika és taktika, mind a metodika építőkockáinál találhatóak fehérek (üresek). Mivel ezek gyakorlati száma végtelen, így csak a leggyakoribbakat, egyúttal legfontosabb kategóriákat jelöljük meg. A krimináltechnika körében szembetűnő az elektronikus (digitális) adatok feldolgozásának jelenlegi hiánya. A bűnüldözés magyar szakirodalmában itt valóban utólagos „*üldözésben*” van, az esemény, a „*bűnös praktikum*” jóval előrébb tart. Ezen ág hiánya a metodikai műveknél is szembetűnik, ott is üres négyzetként jelenik meg a (számítógépes) cyberbűnözés felderítési módszertana. Ám említhetjük a beszéd- és hangazonosítás módszertanának tudományos ürét is. Szintén hiátust észleltünk a nyilvántartás és a metallográfia körében.

A krimináltaktika körében a cseppet sem elhanyagolható jelentőségű felismerésre bemutatásról nincs átfogó monográfia, csakúgy, mint a bizonyítási kísérletről, helyszíni kihallgatásról,⁷⁶ továbbá a kényszerintézkedések fajtáiról (akár személyi szabadságot korlátozókról, mint pl. az őrizetletartóztatás stb., akár az azt nem érintőkről, mint pl. a kutatás).

A fenti adatok alapján kimondhatjuk, hogy az elmúlt hatvan évben (1959–2019) a magyar tudós szerzők⁷⁷ megalkották a legfontosabb alaponográfákat, és lendületesen haladnak napjainkban is a természettudományra épülő krimináltechnikai (anyagmaradványos, DNS-vizsgálatú stb.) kutatások, valamint a metodikai ajánlások bővítése az egyes bűncselekmények nyomozása körében. Ezek körében a jövőben a digitális bizonyítékkal kapcsolatos kutatásokra (bűncselekményekre) érdemes a hangsúlyt helyezni.

Valamivel kisebb tudományos lendületet érzékelünk a krimináltaktika körében, ez azonban szinkronban van a világtendenciákkal: szinte mindenhol a természettudományokra épülő krimináltechnika élvez prioritást. Ez a tény azonban nem jelentheti az ez irányú kutatások ösztönzésének mellőzését. Jelen tanulmányunk megírásának céljai között is megjelölhetjük: bátorítjuk a Rendőrségi Tanulmányok olvasóit is az elmélyült kutatások folytatására, jövőbe mutató kötetek megjelentetésére.

⁷⁶ Legjobb tudomásunk szerint a bizonyítási kísérletről Budaházi Árpád, míg a helyszíni kihallgatásról Girhiny Kornél folytat tudományos kutatásokat és készül monográfia írására. „A felismerésre bemutatás kriminalisztikai és büntető eljárásjogi aspektusai” pedig éppen jelen tanulmány szerzőjének a jelenlegi kutatási területe, amely várhatóan 2021-ben érik monográfiává.

⁷⁷ Az is szembetűnő, hogy a szerzők között sok a férfi, úgy tűnik, világszinten is – az elmúlt százhusz év tudósait végigtekintve – „férfias” tudomány a kriminalisztika. Az utóbbi évtizedekben jelentek meg a „gyengébb nem” képviselői, főleg a nyomok, anyagmaradványok, szakértői vélemények vizsgálata körében.

Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1992–1999

Bevezetés

Vezetői tapasztalataimat természetesen én is itthon szereztem meg. 1972 és 1976 között a Kossuth Lajos Katonai Főiskola (KLKF) csapatfelderítő szakán a szakmai és pedagógiai felkészítésen túl nagyon komoly parancsnoki felkészítést is kaptunk. 1976 és 1981 között Szolnokon mélységi felderítő csoportokat (MN 3458 és MN 3001), 1981 és 1984 között pedig Szombathelyen (MN 9027) egy mélységi felderítő századot vezettem. Ez a nyolc év adta meg számomra az alapokat az emberekkel való hatékony együttműködéshez, és érlelt vezetővé.

Az 1984–1987-es éveket a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián (ZMKA) töltöttem, amely magasabb vezetői beosztásra készített fel bennünket. Innen ismét Szolnokra kerültem, ahol négy éven át egy különleges rendeltetésű (mélységi) felderítő alakulat (MN 3100) törzsfőnöki beosztását láttam el. Itt szereztem meg azokat a gyakorlati tapasztalatokat, amelyek későbbi hazai és külföldi vezetői beosztásaim során rendkívül hasznosnak bizonyultak.

A rendszerváltozás időszaka hozta meg azután számomra a lehetőséget a továbbfejlődésre. A Honvédelmi Minisztériumban 1991-ben létre kellett hozni egy olyan fegyverzet-ellenőrző csoportot, amely a hagyományos fegyverek nemzetközi ellenőrzésével foglalkozott. A csoport állandó és nem állandó tagokból állt, vezetője pedig Forgács László ezredes volt. A beosztások betöltésére pályázatot írtak ki, és előnynek számított a különböző idegen hadseregek haditechnikai eszközeinek, valamint az angol nyelvnek az ismerete. Jelentkeztem, és Forgács ezredes beválogatott a csapatba. Következett egy féléves bentlakásos angol nyelvtanfolyam, amelynek a végén, 1990-ben sikerült megszereznem a katonai szakanyaggal bővített angol középfokú nyelvvizsgát.

Ebben az évben határozta el a Belügyminisztérium (BM), hogy létrehoz egy speciális rendőrségi alakulatot a terrorizmus elleni küzdelemre. Szereték volna parancsnoknak megnyerni Furkó Kálmán¹ őrnagyot, akit érdekelt is a feladat, viszont megkeresett engem, hogy segítsék neki a szervezet létrehozásában. El is készítettük az alakulat létrehozásának és működésének tervét. Jártunk a BM vezetésénél is. Maga a belügyminiszter beszélgetett el velünk, de Furkó Kálmánt a honvédség vezetése nem engedte el, én pedig egyedül nem kellettem. Maradtam tehát, és folytattam a törzsfőnöki munkát.

1991 elején már gőzerővel folyt a fent említett különleges rendőri alakulat létrehozása, amikor is a BM vezetése olyan kéréssel fordult a HM 2. (felderítő) Csoportfőnökség akkori vezetéséhez, hogy segítsenek, és biztosítsanak speciális felkészültséggel rendelkező vezetőket az alakulat számára. Keresztúri László őrnagyot (ma nyugállományú ezredes, az 1. Könyvnyű Vegyes Ezred alapító parancsnoka) javasolták, aki akkor az alakulat parancsnokának mélységi felderítő helyettese volt, és aki el is ment a meghallgatásra, de nem vállalta el a beosztást, hanem engem ajánlott.

Pár napon belül sor került Túrós András rendőr vezérőrnaggyal egy személyes megbeszélésre, ahol olyan ajánlatot kaptam, amely szinte visszautasíthatatlan volt. (Azonnali előléptetés, a fizetés egyharmadával való megemlése, szolgálati lakás biztosítása Budapesten, a doktori tanulmányaim költségeinek átvállalása, két hónapon belül egy harmincnapos anti-terrorista tanfolyamon való részvétel az Egyesült Államokban).

Ennek ellenére, mielőtt pozitív választ adtam volna, kikértem az 5. hadsereg felderítő főnökének és a többi szolgálati, valamint szakmai előljáróm véleményét, ugyanis nagyon szerettem volna parancsnokként vezetni a 34. önálló felderítő zászlóaljat. Azt nyilatkozták, hogy jobban járok, ha elfogadom az ajánlatot, mert a jelenlegi parancsnokom még legalább 2–3 évig a helyén marad, nekem pedig nem tudnak parancsnoki beosztást biztosítani.

¹ Furkó Kálmán ekkor, mint közvetlen kollégám a felderítő zászlóalj testnevelő tiszti beosztását töltötte be.

Így lettem tehát katonából rendőr, mélységi felderítőből egy speciális rendőri alakulat parancsnokhelyettese.²

ENSZ rendőri vezetői tapasztalatok Kambodzsában (az ENSZ Átmeneti Hatósága Kambodzsában – United Nations Transitional Authority in Cambodia – UNTAC)

1991 második felében az ENSZ főtitkárától felkérés érkezett a BM részére, hogy biztosítson rendőri megfigyelőket a következő évben induló kambodzsai ENSZ-misszió számára. Az akkori országos rendőrfőkapitány, Pintér Sándor r. vezérőrnagy úgy döntött, hogy hazánk 100 fő rendőri megfigyelővel képviselteti magát.

Az RKSZ akkori parancsnoka Berkesi Ferenc r. ezredes. (ma nyugállomány r. vezérőrnagy, a Köztársasági Őrezred volt parancsnoka) a velem való konzultáció után jelölt engem is a kontingensparancsnoki beosztásra. Jelöléssel azonban sem az akkori ORFK személyügyi főnöke, sem az ORFK közbiztonsági főigazgatója nem értett egyet, ezért én ebbe bele is nyugodtam, és belevetettem magam az RKSZ műveleti feladatainak megtervezésébe, megszervezésébe és végrehajtásába.

1992. május 5-én viszont hívatott Berkesi ezredes, és közölte velem, hogy ha vállalom, akkor mégis csak én leszek a kambodzsai kontingensparancsnoka, és hamarosan telefonon keresni fog az ORFK személyügyi főnöke. Végül is a helyettes, Zsinka András r. alezredes (ma nyugállományú r. vezérőrnagy, a BM személyügyi helyettes államtitkára) keresett, hogy a belügyminiszter, Boross Péter nem fogadta el az általuk javasolt kontingensparancsnokot³, és mégis csak nekem kellene a kontingenst kivinni Kambodzsába. Ez tíz nappal a kontingens első csoportjának indulása előtt volt. A feleséggel már az első jelölés alkalmával megbeszéltük a dolgot, így a vele való rövid telefonváltás után igent mondtam.

² Kivonat az Országos Rendőr-főkapitányság vezetőjének 005/402 parancsából (1991. július 29.).

³ A jelölt egy trópusi tapasztalatokkal rendelkező rendőrorvos ezredes volt.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy akkor még csak tíz hónapja voltam rendőr. Valamint az is, hogy a rendőrségnél akkor nagyon kevés vezető beszélt angolul vagy franciául, ami a misszió két hivatalos nyelve volt, az a néhány vezető pedig nem kívánt a beosztásától megválni, még ideiglenesen sem. Így lettem én a kiutazó kontingens parancsnoka.⁴

Nagyon intenzív tíz nap következett. Kiderült, hogy a száz fő pályázat útján már kiválasztásra került, megkapták a felkészítést, a védőoltásokat, sőt az elődömet be is mutatták nekik, mint a kiutazó kontingens parancsnokát.

A kontingens nagyon vegyes önként jelentkezőkből állt. A tagok zöme nagyon gyengén, vagy egyáltalán nem beszélt angolul vagy franciául. 26 fő például a Rendőrtiszti Főiskola 2. évfolyamos hallgatói közül került ki, de jelen voltak a kontingensben a határőrség (hét fő), a nemzetbiztonsági szolgálatok tagjai (tizenhárom fő) és a külügyminisztérium diplomatái (két fő), valamint két rendőrnő is. Az ORFK vezetése egyébként mindent megtett, hogy megfelelő információval és felszereléssel lássa el a kiutazókat, és törődött az itthon maradt hozzátartozókkal is.

A kiutazó első negyven fővel május 9-én az ORFK-n találkoztam először. Május 11-én fogadott Pintér Sándor, és megkaptam az eligazítást, a feladatokat (erkölcs, fegyelem.). A kontingens szervezésével, irányításával, ellátásával kapcsolatos eligazítást nem kaptam, ezért azokat a korábbi tapasztalataim alapján szerveztem meg.

A kiutazást megelőzően a Rendőri Ezred objektumában május 12–13-án sor került a kétnapos összevonásra, ahol megpróbáltam megismerkedni a kijelölt helyetteseimmel (három fő) és a kiutazó kollégáimmal. Akkor még összesen két főt ismertem felületesen a százból. Katonai tapasztalataimat felhasználva és a könnyebb irányítás miatt, szakaszokat és rajokat szerveztem, és a rangidősök közül a tapasztaltabbakat tettem meg vezetőnek.

⁴ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/457. számú utasítása.

Az ünnepélyes búcsúztatás után a csoport első fele (negyven fő) vezetéssel 1992. május 16-án elindult az ismeretlenbe.⁵ Annyi szerencsénk azért volt, hogy akkor még működött Phnom Penhben a magyar nagykövetség Tamás Lajos nagykövet vezetésével, akitől rengeteg segítséget kaptunk a kint tartózkodás teljes időtartama alatt. A május 18-i érkezésünkkor már fogadtak is bennünket a nagykövetségen.

A kambodzsai ENSZ-misszió a szervezet talán legambiciózusabb, többdimenziós művelete volt, elég komoly hatalommal és nagyon széleskörű mandátummal. A polgári adminisztráció létszáma 1 149 fő volt, ami kiegészült 465 ENSZ önkéntessel. Az ENSZ katonai erő kötelékébe 15 547 katonára és 893 katonai megfigyelő tartozott. A misszió költségvetése 6 milliárd USA dollárra rúgott. A misszió vezetője és az ENSZ-főtábornok kambodzsai különmegbízottja Yasushi Akashi japán diplomata volt.⁶

Az ENSZ kambodzsai rendőri komponense egy országos rendőr-főparancsnokságból, 23 tartományi főkapitányságból és 231 járási rendőrkapitányságból állt. Az ENSZ polgári rendőrségét Klaas Roos holland dandártábornok irányította. A 3 359 rendőr megfigyelő 32 nemzetet képviselve teljesítette nem könnyű feladatát. Az átmeneti időszakban akkor négy, különböző párt által irányított, mintegy 50 ezer helyi rendőr működött.⁷

Számunkra az első tíz nap az ENSZ kambodzsai missziója által szervezett felkészítésekkel, a kontingens elosztásával és a csoportparancsnokok kiválasztásával telt el. A 40 főt négy tartományba, azon belül pedig 2–3 fős csoportokba telepítették, Kambodzsra különböző részeibe. Minden tartományi csoport élére kineveztem egy parancsnokot, általában a legmagasabb rendfokozatú személyt. A fővárosban hat fő maradt az egyik helyettesem vezetésével.

⁵ A Magyar Köztársaság belügyminiszterének 001/457. számú határozata. 1992. 05. 14.

⁶ Koops, A. Joachim – Macqueen, Norrie – Tardy, Thierry – Williams, D. Paul (edit.): The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations. OXFORD University Press. Oxford, United Kingdom, 2015. 395–407. o.

⁷ Boda József: Húsz éve történt: ENSZ magyar rendőri kontingens Kambodzsában, 1992–1993. Belügyi Szemle 2013/5. 123. o.

Fontos kérdés volt a fegyverviselés. Mivel a misszió szabályai szerint „fegyvertelen” rendőri megfigyelői feladatokat láttunk el, a kihozott fegyvereket a tartományi parancsnokságon elzárva kellett tartani, és csak támadás esetén lehetett azokat kiosztani. Az ORFK-tól kapott 9 mm-es Jerikó pisztolyokat nem osztattam ki, hanem a nagykövetség páncéltermébe zártattam el. Az volt egyébként a véleményem, hogy fegyvertelen megfigyelőkre kevésbé fognak majd fegyverrel támadni, és egyébként pedig a mi pisztolyaink a helyiek AK-47-e, M-16-os gépkarabélyai, és a B-40-es gránátvetői ellen semmit sem értek volna. Ezen kívül nagyok sok volt a fiatal, tapasztalatlan rendőr a kontingensben, akiknek biztonsági szempontból nem szívesen adtam volna fegyvert a kezébe. Elég sok kritikát kaptam e miatt a döntésem miatt, de az élet szerencsére engem igazolt. A mi fegyverünk a kék barettsapka lett.

A pisztolyok tehát maradtak a követségen, azonban, ahogy a biztonsági helyzet romlott, hallgatólagosan támogattam, hogy mindenki rendelkezzen megfelelő önvédelmi (AK-47-e, M-16-os gépkarabély) fegyverrel. Nekem is volt mindkettőből.

Én magam a kontingensparancsnoki beosztás mellett Prey Veng tartomány rendőri vezetését kaptam feladatul. Ekkor még a misszió kezdetén voltunk, ezért amikor a rendőri misszió ír származású műveleti főnöke (Peter Fitzgerald főfelügyelő) – egy csütörtöki napon – átadta számomra a megbízást és megtartotta az eligazítást, csak egy pároldalas tájékoztatót tudott nekem biztosítani a tartományra vonatkozólag. Ezen kívül rendelkezésemre állt tíz indonéz, és tizenkét fülöp-szigeteki rendőr, és vihettem magammal kilenc magyar rendőrt, valamint a szükséges számú terepjáró gépkocsit. Sem térképet, sem tolmácsot, sem híradó eszközt nem tudtak rendelkezésünkre bocsátani. Viszont feladatul kaptam, hogy keddre (május 26.) állítsam fel az ENSZ tartományi rendőr-főkapitányságát. Itt jött jól először a 19 éves katonai tapasztalat.

Első utunk az „*orosz piacra*” vezetett, ahol sikerült térképet vásárolnunk, bár francia nyelvű volt, de tudtuk használni. Másnap Tamás Lajos nagykövet rendelkezésünkre bocsátotta a nagykövetség tolmácsát, akivel elutaztunk a kilencven km-re lévő tartományi székhelyre, és az illetékes

helyi alpolgármester segítségével lakást és irodahelyiséget béreltünk, valamint találkoztunk a már odaérkezett fülöp-szigeteki kontingenssel.

A feladatot teljesítve kedden a bérelt lakásunk földszintjén már elkezdte működését a tartomány ENSZ rendőr–főkapitánysága, és az első pár hónapban itt működött. Nehezítette a feladatot, hogy Prey Veng tartomány a Mekong folyó fővárossal ellentétes oldalán, a vietnámi határ mentén helyezkedett el, és a folyón közlekedni csak komppal és csak nappal lehetett. Napi jelentéseinket gépkocsival tudtuk elküldeni, de tankolni is csak a fővárosban lehetett.

Pár hónap múlva azonban egy felújított épületben kapott helyet az összes tartományi ENSZ komponens, és már számítógépes rendszeren küldhettük a napi jelentést a központba, valamint műholdas telefonvonallal is rendelkezünk.

Talán már az eddigi információkból is látszik, hogy nem volt egyszerű feladat még sem a száz fős magyar kontingenst, sem pedig egy több mint kétszáz fős ENSZ rendőri köteléket vezetni.

Július közepén megérkezett a kontingens másik fele, és megkezdődött az ő felkészítésük, elosztásuk, a parancsnokok kijelölése, eligazítása. A száz fő 33 különböző helyen, 2–3 fős csoportokba, más és más nemzetiségű parancsnokok alárendeltségébe került. A misszió vezetése azonban ettől függetlenül hangsúlyozta a nemzeti kontingensek parancsnokainak felelőségét a fegyelem fenntartásában.

Arra törekedtem, hogy betartassam a kontingens tagjaival mind a hazai, mind az ENSZ-előírásokat, és hogy mindenkit épségben vigyek majd haza a misszió végén. Sajnos ilyen közel a rendszerváltáshoz elég felhígult a rendőri állomány, és nem túl fegyelmezett kollégákkal kellett ezt a számomra is szinte teljesen ismeretlen feladatot megoldani.

Már júniusban (27-én) bekövetkezett egy szilánkos lábtöréses motorke-rékpáros baleset. Természetesen az egyik fegyelmezetlen, fiatal kollégánk volt a szenvedő alany. Parancsnokként úgy döntöttem, hogy haza kell küldeni. Két célom is volt ezzel a döntéssel. Az egyik, hogy tisztában voltam azzal, hogy egy tábori kórház nem alkalmas ilyen sérülés gyógyítására, a

másik pedig, hogy példát szolgáltatassak arra, hogy a fegyelmezetlenség mivel jár.

Szerencsére az ORFK vezetője minden ilyen esetben helyben hagyta döntéseimet. Mint később kiderült, itthon újra kellett műteni a kollégánk lábát, különben a sérült lába rövidebb maradt volna. Később azután lehetősége volt több más misszióban is bizonyítani. Ezért azután nem lettem igazán népszerű az állomány körében, amit viszont, mint az emberekért felelős parancsnoknak nekem fel kellett vállalnom.

Az első néhány hónapban még három főt küldtem haza fegyelmi ok miatt (cserbenhagyásos gázolás, idült alkoholizmus, parancsmegtagadás), mire kezdett a fegyelem megszilárdulni. Ezen kívül általában kéthavonta felbukkantam egy-egy járási székhelyen, és személyes ellenőrzést hajtottam végre. A misszióban összesen 129 fő magyar rendőri megfigyelő vett részt. Összesen 6 főt kellett idő előtt hazaküldenem, és a kilenc hónapra szóló első vezénylés lejártával még húsz főnek nem javasoltam a kiküldetés meghosszabbítását, elsősorban fegyelmi ok miatt. Két fő pedig egészségügyi okok miatt utazott haza korábban.⁸

Sajnos a biztonsági helyzet miatt is szükség volt a szigorra. 1992 végén a Vörös Khmerek – bár korábban aláírták a békeszerződést – kivonultak a fővárosból, és harcot hirdettek az ENSZ-misszió ellen.⁹

Mit tehettem én, mint kontingensparancsnok a 33 különböző helyen lévő 100 fős magyar kontingens biztonságáért? Ismét a katonai tapasztalataim segítettek. Mivel az embereim nem katonai táborokban laktak, hanem az ENSZ elvárása alapján a helyi lakosoktól béreltek házakat és lakásokat, ezért olyan eljárást kellett kidolgoznom, amely ilyen körülmények között is működött.

A kiérkezés utáni második hónapban végigjártam valamennyi (33) helyszínt, és elrendeltem a tartományi szintű Evakuációs Tervek kidolgozását, amelynek egy példányát számomra meg kellett küldeni. Ez tartalmazta az

⁸ Boda József: I.m. 121. o.

⁹Az UNTAC teljes vesztesége 82 fő (45 katona, 16 rendőr, 5 civil alkalmazott, 16 helyi alkalmazott) volt. A magyar rendőri kontingens veszteség nélkül tért haza! A kontingenst megtámadó ellenséges erők 2 fő halottat és ismeretlen számú sebesültet vesztek.

evakuációs útvonalakat, az összeköttetés rendjét, a tartalék víz- és élelmi-szerkészletek létrehozását, az egészségügyi biztosítást, az összeköttetés rendjét és minden egyéb fontos információt. Emellett minden ház (lakás) alatt vagy mellett homokzsák fedezékek építésére adtam utasítást. Heti telefonos és havi írásos jelentés írására köteleztem a kijelölt csoportparancsnokokat. Minden incidensről pedig azonnal jelenteni voltak kötelesek.

Természetesen a szerencse is mellénk állt, de valószínű, hogy ezek a szigorú szabályok is hozzájárultak ahhoz, hogy mindenki épségben tért haza. Bár öt alkalommal fegyveres támadás is érte a magyar kontingens tagjait, összesen egy lepattanó lövedék által okozott sebesüléssel és a málária által okozott súlyosabb lefolyású betegséggel fejeztük be a missziót.

Az első magyarokat is érintő támadásra 1993. február 8-án Pursat tartomány Bakan járásának Trapeang Chong nevű falujában került sor, ahol akkor két fő magyar rendőr teljesített szolgálatot. A vizsgálati jelentés szerint éjjel 23.15 órakor 40–50 fegyveres támadta meg a falut. A támadás két órán át tartott, és 47 házat – ebből öt olyan volt, amelyben ENSZ-rendőrök laktak – fosztottak ki, valamint hat polgári áldozatot azonosítottak. Sem a helyi rendőrség, sem az ENSZ-katonaság nem avatkozott közbe. A kollégáink által bérelt házba is behatoltak a támadók, és ki is fosztották, valamint megrongálták az ENSZ-gépjárműveket is. Szerencsére a kollégáimnak sikerült kimenekülniük, mielőtt a támadók elérték a házat, és a helyiek segítségével elrejtőztek a közelben, a támadás végéig. A támadás után az ENSZ-rendőrök nyújtottak segítséget a helyi sérülteknek és a halottak hozzátartozóinak.¹⁰ Amint értesültem az eseményről, azonnal a helyszínre utaztam, és próbáltam a kollégáimat megnyugtatni. Áttekintettem velük a biztonsági helyzetet, valamint utasítottam őket az általuk megtehető biztonsági rendszabályok bevezetésére.

¹⁰ PC/NI/1-6 számú 1993. március 3-án kelt angol nyelvű jelentés a támadás kivizsgálásáról az ENSZ főtitkár külön megbízottja, Yasushi Akashi részére.

Sajnos a párizsi békeszerződés olyan fontos feltételei, mint a hadseregek lefegyverzése, leszerelése, valamint a teljes polgári adminisztráció átvétele, nem valósultak meg. Áldatlan állapotok uralkodtak az ország északi és nyugati részén (Sisophon, Siem Riep tartományokban).

A következő támadásra 1993. április 4-én Siem Riep tartomány Kralanh járásában került sor. A támadók itt éjjel 23 óra után érkeztek, a támadás körülbelül két órán át tartott, és a támadók itt is hasonló fegyverzettel rendelkeztek, mint az előző esetről. Itt öt fő magyar rendőr szolgált a támadás idején, akiknek sikerült lemenekülni a ház alá épített homokzsák fedezékbe. Ennek ellenére egy fő egy lepattanó lövedéktől enyhébb sérülést szenvedett, két fő pedig a repeszektől és szilánkoktól sérült meg. A házat körülbelül 40 találat érte, a ház előtt parkoló két ENSZ rendőri gépkocsit pedig szitává lőtték. A járási székhelyen 10 halottat és 35 sebesültet hagytak hátra maguk után a támadók. A magyar rendőrök helytállását jelzi, hogy itt sem menekültek el a helyszínről, hanem a helyi lakosság segítségére színtek.¹¹ A támadás másnapján a helyszínrre utaztam, és a következő éjszakát ott töltöttem a kollégáimmal. Mint a kontingens biztonságáért felelős parancsnok tennem kellett valamit.

Ezért bejelentkeztem az ír nemzetiségű tartományi rendőrfőkapitányhoz, Joseph Dowling felügyelőhöz, akit még az 1991. évi írországi látogatásomkor megismertem. Szerencsére Siem Riep tartomány polgári helyettes vezetője egy magyar diplomata – Jelen János – volt, aki szintén velem jött a megbeszélésre. Közöltem az ír kollégámmal, hogy a magyar kormány felhatalmazásával rendelkezem, arra vonatkozólag, hogy a fegyvertelen magyar rendőröket csak az ENSZ-katonaság által biztosított területekre lehet vezényelni, ezért az embereimet kivontam Kralanh járásból, és csak akkor engedem vissza őket, ha oda ENSZ-katonaságot vezényelnek. Jeleztem azt is, hogy egy hét múlva visszatérek, és ha a biztonsági feltételek adottak, akkor visszaviszem a magyar rendőröket. Nem okoztam neki felhőtlen örömet a döntéssel, írásban kérte a rendelkezésemet, de felelősséget éreztem az embereim iránt, akik így néhány nap pihenőhöz jutottak. Egy héten

¹¹ Pallagi Imre r. őrnagy csoportparancsnok jelentése. 1993. 04. 25.

belül egy szakasz ENSZ-katona érkezett a járási székhelyre. Hozzám pedig egy hivatalos körlevél érkezett, hogy a tartományi parancsnokok a továbbiakban csak az ENSZ-rendőrség műveleti főnökének engedélyével hagyhatják el a szolgálati helyüket, és utazhatnak más tartományokba.

A következő támadásra is áprilisban (10-én) került sor. Ezúttal Sisophon tartományban, a Preah Net Preah járási központban. A támadók itt is az előzőek során leírtak alapján jártak el. Lövöldözésre, fosztogatásra és gyűjtogatásra került sor. Ezen a helyszínen az ENSZ-katonaságot egy holland tengerészgyalogos kommandó képviselte, amelyik csak a támadók elvonulása után körülbelül egy órával volt hajlandó a jól őrzött laktanyát elhagyni, bár rendőreink rádión segítséget kértek tőle. A helyi rendőrség és katonaság sem nyújtott segítséget.¹²

A magyarok által bérelt házat is megtámadták, de itt komoly meglepetés érte őket, mert a kollégáim viszonzták a tüzet, és két támadót a helyszínen lelőttek. Már szinte automatikussá vált, hogy ilyen esetekben azonnal a helyszínre utaztam, és próbáltam gondoskodni kollégáim biztonságáról. Felajánlottam a támadást átéltek számára, hogy áthelyezem őket más, nyugodtabb megyébe, de mindenki maradni akart, amit én tudomásul vettem, és itt is átbeszéltük a lehetséges tennivalókat, mint például azt, hogy a falu szélén bérelt házból a katonai tábor közelébe kell költözni.

A közel egy éve tartó közös munka összekovácsolta a csoportokat, és többségükre nagyon büszke voltam bátor helytállásuk és kitartásuk miatt.

Néhány gondolat az ENSZ (Prey Veng) tartományi rendőrfőkapitányként szerzett vezetői tapasztalataimról

A tartomány ideiglenes rendőr-főkapitányságának felállítása után első feladatnak a tartomány bejárását, a járási kapitányságok székhelyeinek kiválasztását és a helyi rendőri, közigazgatási vezetőkkel való kapcsolatfelvételt tartottam. A megyében körülbelül kétezer fő helyi rendőr teljesített

¹² Az INV/123/93 számú angol nyelvű jelentés a támadásról.

szolgálatot, és a Vietnámmal közös határszakaszon öt hátárátkelő is üzemelt.

Nehezítette a feladatot, hogy az országban nem voltak helységnévtáblák, és ekkor még nem rendelkezünk tolmáccsal sem. Ismét a katonai tapasztalat segített. A térképen bejelöltem a kiválasztott járási székhelyt és annak távolságát a tartományi központtól. Ezután beállítottam a gépkocsi kilométeróráját és a térképen lemért távolság megtétele után megálltunk. A kambodzsai idősebb generáció beszélt franciául, így sikerült a tartomány feltérképezése.

Közben érkeztek be a különböző nemzetiségű kontingensek. Európából a magyarokon kívül csak bolgár rendőröket és olasz csendőröket vezényeltek a tartományba. Afrikából ghánai és nigériai rendőröket kaptam. Az amerikai kontinensről kolumbiai rendőrök érkeztek. Ázsiából jöttek a legtöbben, bangladesiek, fülöp-szigetiek, indiaiak, indonézok, japánok, nepáliak és pakisztániak. Képviseletet magukat az arab országok is: algériai, egyiptomi, jordániai és marokkói rendőrök érkeztek. Összesen 17 ország rendőrsége szolgált a tartományban.

Egyedül a helyettesemet nevezték ki központilag, a többiek (több mint kétszáz fő) beosztásba helyezését, járási székhelyekre telepítését nekem és a tartományi rendőr-főkapitányság általam kiválasztott és felállított törzsének kellett megszerveznie.

Sikerült egy olyan módszert választanom, ami azután nagyon jól bevált mind az irányításban, mind a fegyelem fenntartásában. Ez abból állt, hogy minden nagyobb létszámú kontingens parancsnokát járási rendőrkapitánynak (ebből tizenkettő volt a tartományban) neveztem ki, és engedélyeztem számára, hogy a kontingensének egyharmadát magával vigye. Ezen kívül minden kontingensből a legjobb angoltudású rendőrtisztet ott tartottam a tartományi parancsnokságon, valamilyen törzstiszti beosztásban. Körülbelül az ötödik hónap végére sikerült a tartomány valamennyi járásába felállítani az ENSZ-rendőrkapitányságokat, és feltöltésre került a tartományi rendőr-főkapitányság állománya is. Nagyon jó viszonyt alakítottam ki a kontingensek parancsnokaival és a parancsnokságon dolgozó nemzeti képviselőkkel. Ennek köszönhetően nagyon hatékonyan sikerült megoldani

a jelentkező fegyelmi problémákat, amelyek elsősorban gyorsajtásból vagy a szolgálati feladatok hanyag ellátásából adódtak.

Sajnos előfordult azért néhány súlyosabb ügy, bűncselekmény (prostitúciós hálózat szervezése két fülöp-szigeteki rendőr által) és halálos gépkocsibaleset is (egy bangladesi és egy kolumbiai rendőr életét vesztette gyorsajtás miatt).

Sok feladatot adott számunkra az 1993. május 23–28. között tervezett választások előkészítése, a regisztrációs csoportok, külföldi megfigyelők és a szavazóhelyiségek biztonságának megszervezése, majd a szavatok őrzése és a fővárosba szállítása. A választások során a megyében nem történt komolyabb incidens, ezért és az elmúlt hónapok megfeszített munkája miatt az ENSZ rendőri állományának felét szabadságoltam. Sokan Thaiföldre, mások a kambodzsai tengerpartra és a fővárosba utaztak. A magyarok közül csak egy fő maradt mellettem.

1993. június 10-én hirdették ki a választások hivatalos eredményét, Norodom Ranariddh herceg pártja, az Egyesült Nemzeti Front egy Független, Semleges, Békés és Kooperatív Kambodzsáért (National United Front for an Independent, Neutral, Peaceful and Cooperative Cambodia-FUNCINPEC) győzelmét, a második helyet a Hun Sen vezette CPP (Kambodzsai Néppárt), a harmadikat a Buddhista Liberális Párt szerezte meg. Megalakult a 120 tagú Nemzetgyűlés, amely Norodom Sihanoukot választotta királynak, Norodom Ranariddh és Hun Sen pedig miniszterelnökök lettek. Azonban a választások eredményét Szihanuk másik fia, Norodom Chakrapong herceg, a Kambodzsai Néppárt vezetője nem fogadta el, és a biztonsági miniszterrel együtt elfoglalták a Mekong folyó és Vietnám közé eső megyéket. Kikiáltották a „*Mekongon túli Kambodzsai Köztársaságot*”, fővárosnak Prey Veng városát választották, ahol én teljesítettem szolgálatot. Csapataik megszállták a hat megyét, elfoglalták a Mekong átkelőhelyeit. Prey Vengbe harckocsizó és gépesített csapatok, valamint helikopterek érkeztek. A Mekongon ágyúaszádok cirkáltak. A területükön lévő ENSZ-személyzetet felszólították, hogy 24 órán belül hagyják el a helyszínt, azután nem garantálják a biztonságukat. Június 12-re összehívtam a járási pa-

rancsnokokat, és meghívtam a helyi rendőrfőkapitányt is, aki némi mellébeszélés után megígérte az ENSZ-parancsnokságok védelmét, amiből azután nem lett semmi, mert másnapra a megyei rendőri vezetők mind eltűntek.

Az ENSZ-alkalmazottak biztonságáért felelős indiai gyalogos század parancsnoka nem volt hajlandó őrseget biztosítani a járási és megyei ENSZ-rendőrparancsnokságok számára, sőt a megyében található egyetlen magaslaton települt rádió átjátszó állomás őrzését is megszüntette. Ennek az lett az eredménye, hogy a helyi lakosság széthordta az ott található felszerelést, és mi a megyében rádióösszeköttetés nélkül maradtunk, amikor arra a legnagyobb szükség lett volna. Szerencsére a vészhelyzeti csatornán a minimális kommunikációt mégis meg tudtuk szervezni. Közben szervezett tüntetések zajlottak a parancsnokságaink előtt.

Amikor segítséget kértem az ENSZ Katonai Szektor parancsnokától, azt a választ kaptam, hogy ha az embereim nem érzik magukat biztonságban, vonjam ki őket a járásokból. Iránymutatást kértem az ENSZ-rendőrség hadműveleti főnökétől, és azt a választ kaptam, hogy én vagyok ott a helyszínen, döntsem el én, mi a helyes. Én úgy döntöttem, kitartunk, ameddig lehet.

Sajnos négy járási parancsnokságot valóban be kellett zárni, mert fegyveresek foglalták el azokat. Természetesen az ott maradt felszereléseinket széthordták vagy megsemmisítették. Néhányan pánikot keltettek, mások pánikba is estek, és engedély nélkül elmenekültek. Egyik járási parancsnok, egy indiai hadnagy egy emberével otthagya a törzsmesterére a parancsnokságot, és bemenekült a fővárosba. Ugyanez történt három algériai csendőrrel és egy ghánai rendőrrel.

A többiek azonban (nyolc járási parancsnokság és a megyei parancsnokság) a helyükön maradtak, és megóvták a rájuk bízott felszerelést, a parancsnokságokat. Voltak nagyon szép példái is a helytállásnak. Tizenegy emberem (nyolc olasz csendőr, két fülöp-szigeteki és egy magyar rendőr), amint meghallották, hogy milyen helyzetbe kerültünk, telefonon jelentkeztek, és visszatértek hozzánk. Mivel a Mekong fontosabb átkelőhelyei le voltak zárva, kisebb kompon és csónakokon az ágyúnaszádokat elkerülve

tudtak csak a folyón átkelni. Azok közül, akik nem mentek el szabadságra, szintén ki kell emelnem a helytállását a bangladesi csoport parancsnokának, aki olyan jó kapcsolatokat épített ki a helyi lakossággal, hogy tőle mindig időben tudtunk arról, hogy mikor és hol várhatók ismét erőszakos megmozdulások, demonstrációk. A jordániai csoport parancsnokhelyettese, egy törzsőrmester pedig addig tartotta a járási parancsnokságot, amíg fegyverrel nem kényszerítették annak feladására, és akkor is először rádión tölem kért engedélyt annak elhagyására, csak azután vonult be a megyei parancsnokságra.

Közben a fenyegetőzések folytatódtak, és már a szállásadóinkat is megfélemlítették, hogy felgyűjtják a házaikat, ha továbbra is szállást biztosítanak nekünk.

Június 15-én délutánra azután megváltozott a helyzet, az elfoglalt megyék sorban átálltak a Hun Sen vezette erők oldalára. Így már aznap délután Chakrapong herceg és csapatai a „*köztársaság fővárosát*”, Prey Venget elhagyva Vietnámba menekültek. Június 16-ra sikerült a normális élet- és munkakörülményeket helyreállítani. Az ENSZ rendőri vezetése és a hazai országos rendőrfőkapitány is értékelték a helytállásunkat. Sajnos a többi megszállt megyében az ENSZ-rendőrök elhagyták a járási parancsnokságokat, amelyeket azután a felhergelt tömeg tönkretett, sok helyen kifosztották és fel is gyűjtötték azokat.

Sok minden érdekes történet még a kontingens és a megye életében, de helyhiány miatt teljes részletességgel nem tudom visszaadni a Kambodzsában velünk történeteket.

A feladat nagyságrendjét, számbeli részvételünket és az akció összetettségét figyelembe véve talán nem túlzás az *UNTAC-ot a magyar rendvédelmi nemzetközi békefenntartás iskolájának* tekintenünk. Rendőri megfigyelőink a kambodzsai akcióban szereztek nemzetközi békefenntartói tapasztalatokat. Az UNTAC magyar állománya egyfajta gerince lett a későbbi nemzetközi rendőri missziókban részt vevő kontingenseinknek.¹³

¹³ Takács László: ENSZ Átmeneti Hatósága Kambodzsában, 1992. május – 1993. július 28. In: Szabó Miklós (szerk.): A magyar rendvédelmi erők szerepe a nemzetközi béke és

Vezetőként végig az a cél vezérelt, hogy mind a magyar, mind a külföldi kollégáimat élve, épségben tudjam hazajuttatni.

Hazatérésünk után a kontingens kiemelkedő teljesítményt nyújtó tagjai részére (kilenc fő) az 1993. augusztus 27-i, az Országházban megtartott ünnepélyes fogadáson a Magyar Köztársaság elnöke, Göncz Árpád kitüntetésekkel adta át. A Belügyminisztériumban rendezett visszafogadó ünnepségen pedig további 47 fő részesült elismerésben.

A kontingens tagjai közül többen megírták és közreadták az ott szerzett élményeiket, tapasztalataikat. Először a Magyar Tamás által írt *„Rendőrvoltam Kambodzsában, avagy élet és halál Pol Pot országában”* című visszaemlékezést olvashattuk, amely Göncz Árpád köszöntőjével 1998 júliusában jelent meg. Horváth Pál *„A béke szolgálatában”* című 2005-ben megjelent könyve egyik fejezetét szentelte kambodzsai élményeinek. 2012-ben vehettük kézbe az egykori rendőrtiszti főiskolai hallgató, Porzolt Ádám visszaemlékezéseit *„Kambodzsa, mint álom”* címmel. A BM Nemzetközi Oktatási Központ 2000–2009 között évente megjelenő missziós kiadványában pedig a szemtanú – Takács László – szakavatott tolmácsolásában olvashatjuk az UNTAC misszió rövid történetét.

A mozambiki ENSZ rendőri vezetői tapasztalatok (ENSZ-műveletek Mozambikban – United Nations Operations in Mozambique – ONU-MOZ)

A Kambodzsában megszerzett tapasztalatokat használtam fel azután Mozambikban¹⁴, ahol már a déli régió rendőrfőkapitányi beosztását¹⁵ láttam el 1994. január 13. és december 1. között.

stabilizáció megteremtésében. Nemzetközi Oktatási és Válságkezelési Központ. Budapest, 2010. 47–51. o.

¹⁴ Kivonat a Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/704 számú határozatából. (1994. 01. 13.)

¹⁵ Appointment as Regional Commander, Ref: UNPC/N1/130/94. (18 January 1994) (Régió parancsnoki kinevezés)

1993 végén Zsinka András keresett ismét az országos rendőrfőkapitány nevében és arra kért, hogy vállaljam el egy magyar ENSZ rendőri kontingens vezetését Mozambikban, 1994 elejétől. Jeleztem neki, hogy én nagyon szívesen megyek, hiszen szerettem volna már régen Afrikát megismerni, de kértem, hogy ezt mindenképpen előzetesen beszélje meg az RKSZ parancsnokával, mert nem szeretnék visszaélni a vezetőm jóindulatával, hiszen nemrégén jöttem vissza Kambodzsából.

Sajnos ez nem történt meg. A parancsnokom mástól tudta meg, hogy ismét külszolgálatra jelöltek, és ez azután nagyon komoly konfliktus forrása lett. Odáig jutott az ügy, hogy személyes meghallgatást kellett kérnem az ORFK vezetőjétől, mert a főnököm el akart távolítani az alakulattól. Amikor mégis „*le kellett nyelnie a békát*”, még a főkapitányt is figyelmeztette, hogy ne tegyen olyan ígéretet, amit nem tud majd betartani (mármint az én beosztásban való megtartásom). Szóval nem jó előjelekkel kezdődött a mozambiki felkészülés.

Mozambik 1975. június 25-én nyerte el függetlenségét. A Dél-Afrikai Köztársaság és Rhodesia (ma Zimbabwe) által támogatott Mozambiki Nemzeti Ellenállás (Mozambican National Resistance – RENAMO) azonnal megkezdte harcát a kormánypárt, Mozambiki Felszabadítási Front (Mozambique Liberation Front – FRELIMO) ellen. A polgárháború az 1992. október 2-i béke-megállapodással ért véget.

A közel két évtizedig tartó polgárháborúban az Indiai-óceánhoz vezető stratégiai útvonalakat Zimbabwe, Zambia, Malawi szállta meg. Egymillió volt a halottak száma, 1,5–2 millió ember menekült a környező országokba, az ország gazdasága romokban hevert.

Az ország területét szinte teljes mértékben elaknásították, az utakat, a vasúti közlekedést megrongálták, a hidakat lerombolták. Közigazgatásilag az ország három régióból, ezen belül tizenegy megyéből állt. Az északi régió központja Nampula, a középső Beira, a déli pedig a főváros Maputó.

A mozambiki ENSZ-misszió hivatalosan 1992 decemberében indult. RENAMO kérésére az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1993. szeptember 3-i ülés-

sén hozott határozatot Rendőri Megfigyelők (1 144 fő) telepítésére Mozambikba. Az egyenruhás létszám 8 ezer fő volt. A költségvetés 490 millió dollárt tett ki. A misszió vezetője egy olasz diplomata, Aldo Ajjeló volt.¹⁶

Az ENSZ főtitkára fegyvertelen rendőri tanácsadókat, megfigyelőket kért, és a felkérésben az angol nyelvtudáson kívül az is szerepelt, hogy csak tiszteteket várnak. Ezért a kontingens tagjait személyesen választottam ki és készítettem fel a kiküldetésre. A jelentkezőknek pszichológiai, fizikai és orvosi vizsgálatokon is át kellett esniük. Emellett legalább ötéves szakmai és kétéves gépkocsivezetői tapasztalattal kellett rendelkezniük, de számítógép-kezelés is szerepelt a felkészítésben. A gépkocsivezetési gyakorlat azért is nagyon fontos volt, mert Mozambikban az ellenkező oldalon közlekednek. A magyar rendőrök első csoportja (hét fő) vezetésemmel 1994. január 13-án érkezett meg Mozambik fővárosába, Maputóba. Májusban még 13 fő követett bennünket.

Az első hónapok során a fő feladat az ENSZ rendőri erőinek telepítése, majd a mozambiki rendőrség feltérképezése, megismerése, az ellenőrzéshez szükséges teljes körű kapcsolatrendszer kiépítése volt. A helyi rendőri vezetők passzív ellenállása, a képzettség és a felszerelés hiánya, a korrupció és a nagyfokú írástudatlanság miatt nagyon nehéz volt a helyi rendőrséggel való együttműködés.¹⁷

A nemzetközi rendőri erőknek először fel kellett térképezni a helyi körülményeket, a parancsnokságoknak, rendőrállomásoknak alkalmas épületeket, és azokat a megfelelő anyagi-technikai eszközökkel ténylegesen berendezni. Néhány rendőrállomás igen mostoha körülmények között működött. Sokszor még a fővárosban sem volt áram és víz. A misszió elején a munkavégzés feltételei még csak korlátozottan álltak rendelkezésre, nem volt elég számítógép, gépjármű, rádió, berendezési és felszerelési tárgy. Sajnos a misszió felállítása során azzal számoltak, hogy tolmácsokra csak

¹⁶ Koops, A. Joachim – Macqueen, Norrie – Tardy, Thierry – Williams, D. Paul (edit.): I. m. 416–428. o.

¹⁷ Boda József: Rendőri műveletek az afrikai kontinensen. In: Marsai Viktor – Vogel David: Közel Afrikához, A válságkezelés és a stabilizáció lehetőségei és kihívásai a fekete kontinensen. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2017. 101. o.

minimális létszámban lesz szükség, hiszen nagyon sok rendőri megfigyelő érkezett portugál nyelvterületről, de azzal nem számoltak, hogy ezek a kollégák viszont nem tudnak majd angolul. Így azután komoly nehézségeink akadtak a napi munka során.

A helyi rendőrség eleinte egyáltalán nem volt együttműködő, majd látva a rendőri megfigyelők hozzáértését, érezve segítőkészségét, egyre inkább elfogadott minket. Nem egy esetben csak a nemzetközi rendőri erők hatékony fellépése volt képes megakadályozni a stratégiai útvonalakon létrehozott blokádok megszüntetésével a véres összecsapásokat. A helyi rendőrség demokratikus átalakulásában, az emberi jogok betartásában, a technikai felszereltség és a munkavégzés minőségének javításában nagy szerepet töltött be az ENSZ és a felkészült nemzetközi rendőri erő.

A kérésünkkor az ENSZ-rendőrség megbízott parancsnoka egy nemzetközi missziós tapasztalatokkal rendelkező svéd főfelügyelő, Paul Holmberg volt, aki értékelve a Kambodzsában megszerzett jártasságomat, egy hét után kinevezett a déli régió – a fővárost, Maputót is beleértve – parancsnokává. A régió az ország harmadát ölelte fel, és határos volt Dél-Afrikával és Szvázifölddel. Helyettesem, Varsányi Zsolt r. őrnagyot a maputói főparancsnokságon a Rendőri Megfigyelőerők Gépjármű Szolgálatának vezetőjévé nevezték ki, és még két magyar rendőr szolgált ott különböző beosztásokban.

Holmberg főfelügyelőt rövidesen egy, az egyiptomi titkosszolgálattól érkezett dandártábornok, Ali Mahmoud váltotta fel. A húszfős magyar kontingens 2–3 fős csoportokban az ország kilenc különböző részébe került. A misszió végére teljesítményüknek köszönhetően tízen már különböző parancsnoki és törzsbeosztást láttak el szép sikerekkel.¹⁸

Néhány jellemző eset, amivel régióparancsnokként meg kellett birkóznom.

¹⁸ Soós Károly – Varsányi Zsolt: ENSZ művelete Mozambikban. ONUMOZ, 1994. január 11. – 1994. december 1. In: Szabó Miklós (szerk.): A magyar rendvédelmi erők szerepe a nemzetközi béke és stabilizáció megteremtésében. Nemzetközi Oktatási és Válságkezelési Központ. Budapest, 2010. 52–55. o.

Először itt az ENSZ megyei parancsnokságainak (három megye és a főváros) és azokon belül a rendőrállomások (határrendőr állomások) kiválasztása, létrehozása, személyi állománnyal való feltöltése volt a feladat. A régióban 25 országból körülbelül 264 ENSZ-rendőr és 6 700 helyi rendőr teljesített szolgálatot. Itt is a Kambodzsában már bevált módszereket alkalmaztam. Megpróbáltam minden nemzetből a legjobb angolosokat magam mellett tartani, a rangidősöket, tapasztaltabbakat pedig valamilyen parancsnoki vagy törzsmunkával megbízni. Szerencsére itt már ausztrál, brazil, norvég, osztrák, portugál, svájci és svéd rendőrök is szolgáltak velem, akikre minden körülmények között lehetett számítani. Az általam követett elv az volt, hogy meg kell találni mindenkinél, hogy mihez ért a legjobban és azt szabni számára feladatul. Sikert ért az egyiptomi parancsnokunkkal is egy nagyon jó munkakapcsolatot kialakítani. Mikor a leváltott elődjét el akarta küldeni északra, meg tudtam győzni, hogy jobban járunk azzal, ha mellém teszi meg régióparancsnok-helyettesnek. Így sikerült egy komoly szövetségest magam mellett tudnom, aki nem mellesleg a rendőri békefenntartásban is tapasztalt volt. Pár hónap elteltével az ENSZ-rendőrfőnök arra kért, hogy utazzam el az északi régióba egy-két hétre, és az általa oda frissen kinevezett pakisztáni régióparancsnokot vezessem be a parancsnoki munkába.

Sajnos a kormánykatonák és az ellenzéki párt fegyveres csoportjainak leszerelése, a társadalomba való visszailleszkedése nem a megfelelő ütemben és hatékonysággal haladt. Ez azután több alkalommal az alakulatok lázadásához, zendüléshez vezetett.

Egyik ellenőrző utamról visszatérőben azt tapasztaltam, hogy az országot észak-délről átszelő utat eltorlaszolták, és hosszú sorokban álltak a gépkocsik a torlasz mindkét oldalán. Magyar rendőregyenruhában, ENSZ-jelzésekkel felszerelve, ENSZ-rendőri jelzéssel ellátott gépkocsival utaztam. Ezért azután megpróbáltam szót érteni a torlaszt őrző katonákkal, akik közül senki sem akart angolul megérteni. Próbáltam nekik elmagyarázni, hogy a régió ENSZ-rendőri vezetője vagyok, és szeretném megérteni, mi az oka az útzárnak, miben tudnék a segítségükre lenni. Bár nem dohányoz-

tam, de mindig vittem magammal egy doboz cigarettát, amivel megkínáltam őket, és nagy nehezen odahívtak nekem egy tárgyalóképes katonát. Átkísértek az útzáron, és onnan nem messze láttam két helyi tisztet megköztözve a porban fekve. Egy lombkunyóhoz vezettek, ahol a lázadás vezetői elmagyarázták, hogy a kommandós zászlóalj azért lázadt fel és zárta el az utat, mert a kiadott terv szerint őket már egy hónapja le kellett volna szerelni, és már több mint két hónapja nem kaptak zsoldot. A két gúzsba kötött tisztről kiderült, hogy ők a zászlóaljparancsnok és a hadtápfőnök, akik elszikkasztották a katonák illetményét. Közben odavezettek hozzám egy helyi alezredest is, akit már a mozambiki HM küldött ki, hogy tárgyaljon a katonákkal, de azok megverték és fogságban tartották. Sikerült meggyőzőnöm a lázadók vezetőit, hogy közben tudok járni az ENSZ katonai parancsnokságánál az érdekükben, és ezután visszakísértek az autómhoz. Érdekes módon ekkor már mindenki angolul mesélte el a sérelmeit. Megnyitották számomra az útzárat, és az ígéretemben bízva átengedtek. Egyenesen az ENSZ katonai parancsnokságára mentem, ahol a katonai parancsnok helyettesével, egy botswanai dandártábornokkal sikerült megértetnem a helyzet komolyságát. Másnap egy közös ENSZ- és helyi katonai vezetőkől álló delegáció utazott a helyszínre, és végrehajtották az alakulat kifizetését és leszerelését. Megindulhatott a forgalom.

A másik érdekes eset is a helyi katonákkal kapcsolatos. Ebben az esetben a fővárosban állomásozó 6. harckocsi dandár katonái lázadtak fel hasonló okok miatt, és zártak le néhány forgalmas utat Maputóban. Az ENSZ vezetése úgy döntött, hogy nem katonákat küld velük tárgyalni, hanem az ENSZ-rendőrfőnök engem utasított, hogy küldjek ki egy járőrt, derítsék ki, mi a katonák követelése. Mint parancsnok úgy éreztem, hogy nincs jogom a rendőreim életét kockáztatni, ezért egy önként jelentkező portugál rendőrrel közösen mentünk el tárgyalni a fellázadt egység képviselőivel. Természetesen ide is vittünk cigarettát, és sikerült meggyőzőnünk a már eléggé lehiggadt katonákat, hogy az ENSZ és a helyi BM is foglalkozik az alakulat járandóságának kifizetésével és a leszerelésükkel.

Mindkét esetben nagyon hasznosnak bizonyultak a korábbi katonai tapasztalataim, és az, hogy az amerikai terrorelhárító képzés során egy héten át tanultuk a túsztárgyalás fortélyait.¹⁹

A feladat teljesítése során sajnos fegyelmi okok miatt két főt innen is haza kellett küldenem. A kontingens többi tagja viszont becsületesen, lelkiismeretesen látta el ezek között a nehéz, embert próbáló körülmények között is a feladatát. A misszióból 1994. december 8-án tértünk haza. A kontingenst dr. Túrós András r. vezérőrnagy főkapitány-helyettes fogadta. A kiemelkedő teljesítményért miniszteri és főkapitányi elismerésben részesültek a kollégáim. Én pedig néhány napi szabadság után nagy örömmel és várakozással tértem vissza az RKSZ-hez, ahol már az új parancsnok, dr. Bökönyi István r. ezredes fogadott.²⁰

Az 1995-ös évet itthon töltöttem az RKSZ parancsnokhelyetteseként, közben letettem a felsőfokú angol nyelvvizsgát, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen tudományos fokozatot (dr. univ.) szereztem, és teljesítettem az 1000. ejtőernyős ugrásomat is Szolnokon, a régi bajtársakkal.

ENSZ rendőri vezetőként Bosznia-Hercegovinában (ENSZ-misszió Bosznia-Hercegovinában – United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina – UNMIBH)

A korábbi két misszióban megszerzett tapasztalatok nagyon jól jöttek Bosznia-Hercegovinában²¹, ahol kilenc hónapig megyei (Prijeđor megye), kilenc hónapig pedig egy régió (Banja Luka régió) rendőri vezetői beosztását²² töltöttem be. A misszióban az 1996 januári, a missziót előkészítő utam

¹⁹ Az ENSZ vesztesége misszióban: 23 katona, 2 rendőr és egy nemzetközi polgári alkalmazott.

²⁰ Dr. Bökönyi István 1999-től a Büntetés-végrehajtás országos parancsnokaként szolgált, és bv. altábornagyként vonult nyugdíjba 2006-ban.

²¹ Kivonat a Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/538 számú határozatából. (1996. 03. 25.)

²² Appointment Order, No. 032/97. (29 May 1997) (kinevezési parancs)

során újra találkoztam a már Kambodzsában megismert ír főfelügyelővel, Peter Fitzgeraldtal, aki itt az ENSZ rendőri misszióját vezette.

Az UNMIBH alapvető mandátuma a boszniai rendvédelmi szervek megfigyelése és segítségnyújtás volt. Az engedélyezett létszámot 2047 fő ENSZ rendőri megfigyelőben, 254 nemzetközi polgári, és 811 helyi polgári alkalmazottban határozták meg.²³

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1995-ben, a Daytoni Megállapodás aláírását követően – az Általános Keretegyezményt aláíró felek kifejezett kérésére – létrehozta az *ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítményét* (United Nations International Police Task Force – UN IPTF).²⁴ Ismét ENSZ-felkérés érkezett, és Pintér Sándor r. altábornagy országos rendőrfőkapitány egy ötvenfős kontingens felkészítését rendelte el, de az időközben zajló missziók miatt csak 31 rendőrt sikerült kiállítani, akik a misszió által támasztott magas követelményeknek megfeleltek. Kontingensparancsnoknak ismét engem jelöltek. Őszintén szólva, már nem igazán szerettem volna harmadszorra is otthagyni az RKSZ-nél lévő parancsnokhelyettesi beosztásomat, mert tartottam attól, hogy nem fogok tudni oda visszatérni a misszió befejezése után. Ez irányú aggályaimat jeleztem az országos rendőrfőkapitánynak, aki közölte velem, hogy a boszniai biztonsági helyzet miatt nem akarja másra bízni a kontingent, és garantálja számomra a beosztásom megtartását.

Mit tehet ilyen helyzetben egy beosztott parancsnok? 1996. január 5-től beleegyezéssel az ORFK-ra vezényeltek, az IPTF-be tervezett magyar rendőri kontingens kiválasztása és felkészítése végett. Közben feladatul kaptam a Nyugat-Szaharába és Angolába váltásként induló rendőri kontingensek kiválasztását és felkészítését is.

Rövid előkészítés után február 5. és 10. között Zsinka András és Bálint Ferenc ezredesekkel, valamint egy szerb tolmáccsal Bosznia-Hercegovinába utaztunk, előkészítendő a kontingens telepítését. Azután a magyar rendőri

²³ Koops, A. Joachim – Macqueen, Norrie – Tardy, Thierry – Williams, D. Paul (edit.): I. m. 511–518. o.

²⁴ Boda József: Bosznia-Hercegovina XIX–XX. századi rendvédelmi szervezeteinek történelme dióhéjban. In: Parádi József (szerk.): Ünnepi parergák Ernyes Mihály 65. születésnapja tiszteletére. SZBMRTT. Budapest, 2016. 48. o.

kontingens vezetésemmel 1996. március 10-én elindult a missziós területre (először Zágrábba). A helyzet nagyon bonyolult volt, hiszen három közigazgatás, három rendőrség működött, és három hadsereg nézett egymással farkasszemet. Valamennyi lakott település bejáratát erősen felfegyverzett rendőrök és katonák védték, sok esetben géppuskákkal, páncélozott harcjárművekkel és harckocsikkal megerősítve.²⁵

Az egyhetes felkészítés végén mindannyian megkaptuk a kinevezési parancsokat.²⁶ Ismét 2–3 fős csoportokban, tíz különböző helyre lettünk beosztva. Az én eredeti kinevezésem, mint a magyar kontingens parancsnoka, a misszió központjába, Szarajevóba szólt, törzstiszti beosztásba. Már éppen a felszerelésünket rakodtuk az ENSZ-repülőgépre, amikor futva érkezett egy futár az én új kinevezési parancsokkal, amely a boszniai szerb területen lévő Prijedor megye ENSZ-rendőrfőkapitányi beosztását tartalmazta, Fitzgerald ENSZ-rendőrfőkapitány aláírásával.

Nem volt mit tenni, megszerveztem tehát az utazást Zágrábból Prijedorba. Bár földrajzilag nincs nagy távolság, de akkor az országban minden híd fel volt robbantva. Így először repülővel Szarajevóba, onnan gépkocsival kerülőutakon Banja Lukába, majd Prijedorba utaztunk. Szarajevóban találkoztam Fitzgerald rendőrfőkapitánnyal, és Detlef Buwitt német ezredessel, a törzsfőnökkel, akik közölték velem, hogy rám a terepen van szükség. Az út három napot vett igénybe. Három magyar rendőri megfigyelőt vihettem magammal. Egy hírszerzőt, egy kommandós kollégámat és egy horvátul jól beszélő fiatal rendőrt választottam magam mellé. A fegyvertelen ENSZ-rendőrök biztonságát az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Végrehajtó Ereje (North Atlantic Treaty Organization Implementation Force – NATO IFOR) missziójának katonai alakulatai voltak hivatva biztosítani. Banja Luka régióban egy többnemzetiségű hadosztály, angol parancsnokság alatt 13 ezer brit, egy-egy zászlóalj

²⁵ Boda József: A magyar rendőri békefenntartás 20. évfordulóján. In: Szabó Miklós (szerk.): A magyar rendvédelmi erők szerepe a nemzetközi béke és stabilitás megteremtésében. Jubileumi kiadás a magyar rendőri békefenntartás 20. évfordulója tiszteletére. Nemzetközi Oktatási Központ. Budapest, 2009. 9. o.

²⁶ Appointment Order (17. March 1996). (kinevezési parancs)

cseh, holland és maláj katona, valamint egy kanadai század került telepítésre.²⁷ Szerencsére velük kitűnő együttműködést sikerült kialakítani. A régió határán, Okucsányiban, Horvátországban pedig egy magyar műszaki kontingens települt, akikkel szintén nagyon szoros kapcsolatunk volt.

Itt is majdnem ugyanúgy indult a misszió, mint Kambodzsában és Mozambikban. Ugyanis a megyei rendőr-főkapitányságot és a rendőrállomásokat nekem kellett kiválasztanom és felállítanom.

A magyarok mellett amerikai, indiai, ír, maláj, orosz rendőröket kaptam segítségül. Nehezítette a helyzetünket, hogy a helyi szerb rendőrfőnök nem sok hajlandóságot mutatott az együttműködésre. Ráadásul kiderült, hogy a polgárháború idején ő volt az egyik vezetője az omarszkai koncentrációs tábornak, minek okán rajta volt a háborús bűnösök listáján.

Minden korábbi tapasztalatomra szükségem volt, hogy legalább az alapfeladatainkat végre tudjuk hajtani. Emellett feladatul kaptam, hogy derítsük fel, hogy a megyében dolgozó szerb rendőrök közül ki szerepel még a háborús bűnösök listáján. Nagyon ügyesek voltak ezen a téren az ír rendőreim, és igen hasznosnak bizonyult az is, hogy nem árultuk el, hogy a kollégám érti a helyi nyelvet. Néhány hónapon belül megtaláltuk a keresett négy háborús bűnöst, akiket először leszereltek, majd jóval később a Hágai Törvényszék elítélte. Javaslatomra a helyi rendőrfőnököt is leváltották, így az együttműködés is jobb lett. Egyébként őt később, 1997. július 10-én a NATO (IFOR) angol katonái a letartóztatása során agyonlőtték.²⁸

A megyeszékhely körülbelül 10 km-re esett az akkori belső határvonaltól, így szinte mindennaposak voltak az incidensek a két nemzetiség között. Korábban a megye területén működött az omarszkai (bányatelep), a trnopljei és a prijedori (a Keraterm gyár területén) koncentrációs tábor, ahol a szerbek bosnyák és horvát nemzetiségű lakosokat tartottak fogva embertelen körülmények között. Feladatul kaptuk a helyi rendőrségen belül dolgozó háborús bűnösök felderítését és azonosítását. Nagyon komoly biztonsági és szervezői munkát adott számunkra az 1996. szeptember 14-i választások előkészítése,

²⁷ Juhász József – Márkus László – Tálás Péter – Valki László: Kinek a békéje? Háború és béke a volt Jugoszláviában. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2003. 181. o.

²⁸ Juhász József – Márkus László – Tálás Péter – Valki László: I. m. 229. o.

ahová 1200 nemzetközi választási felügyelő is érkezett,²⁹ köztük számos magyar is. A választások után kezdődött meg a közös intézmények, köztük a rendvédelmi szervek felállítása is.

Már szeptember 18-án megjelentek nálam az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (The office of the United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR) munkatársai, akik azzal az ötlettel álltak elő, hogy autóbuszjáratot indítanak a szerbek lakta Prijedor és a belső határ túloldalán lévő, bosnyákok lakta Sanski Most között. A véleményemet kérték, és én elmondtam, hogy ismerve a két nemzetiség közötti szinte kibékíthetetlen ellentétet, még korainak tartom az ötletet, és óvtam őket egy felelőtlen akciótól. Ennek ellenére néhány hét múlva elindították a két fél közötti buszjáratot, és amitől tartottam, be is következett. Az október 22-i járatral nem tért vissza egy idős szerb lakos Sanski Mostból. A prijedori buszállomáson összegyűlt egy nagy tömeg, és túsul ejtette a buszos utat szervező UNHCR alkalmazottat, és a segítségére siető ENSZ-rendőrjárárt, köztük egy magyar rendőrt is. A buszon utazóktól megtudták, hogy az idős szerbet börtönbe zárták a bosnyák oldalon, ezért azt követelték, hogy azonnal hozzuk őt vissza, különben nekünk lesz bajunk. Minden korábban megszerzett tárgyalási tapasztalatomra szükség volt, hogy lecsillapítsam a tömeget, és meggyőzzem őket arról, hogy mindent megteszünk az illető kiszabadításáért. Éjjel félkettőre sikerült mindenkit meggyőzni és hazaküldeni. Szerencsére az új helyi rendőrfőkapitány is segített a helyzet megoldásában. Másnap reggel átmentem Sanski Mostba, ahol sikerült a fogvatartottal és a helyi rendőrség vezetőjével beszélnem. Sajnos a foglyot nem engedték szabadon, hanem a megyeszékhelyre, Bihács városába szállították. Visszatérve, a prijedori rendőrfőnököt és a fogvatartott fiát tájékoztattam, és kértem, hogy fogadjanak ügyvédet, és mi segíteni fogunk, hogy tiszteletes tárgyalásra kerüljön sor.

Éjjel kettőkor hatalmas robbanásokra ébredtem, azt hittem, újra kitört a háború a két fél között az előző napi incidens miatt. Felhívtam az ügyeletes tisztet, de nem tudott semmit. Éjjel háromkor bementem és megszerveztem a

²⁹ Juhász József – Márkus László – Tálás Péter – Valki László: I. m. 207. o.

felderítést. Mintegy negyven robbanást számoltunk meg. Reggel négyre kiderült, hogy a Prijedortól körülbelül 2 km-re levő, a korábban bosnyákok által lakott Hambarine falu 95 házát és a mecsetet robbantották fel.

A vizsgálat során kiderült, hogy az UNHCR képviselői anélkül, hogy az ENSZ-rendőrséget vagy az IFOR-t tájékoztatták volna, megbeszélték a helyi szerb rendőrfőkapitánnyal, hogy másnap Sanski Mostból egy buszra való volt hambarine-i lakost áthoznak, abból a célból, hogy a tervezett visszatelepülésük érdekében megnézzék, korábbi házaikat hogyan tudnák újjá építeni. Természetesen a tettesek a mai napig nem kerültek elő, de az világos, hogy kinek állt érdekében a falu újjáépítésének és a bosnyákok visszatelepítésének megakadályozása. Ezek után végre az UNHCR képviselői is megértették, hogy szüneteltetni kell a buszjáratot, és a velünk való együttműködésre is nagyobb hangsúlyt fektettek.

A háborús bűnösök felderítéséért, a tűzhelyzet megoldásáért és a hambarine-i incidens kezeléséért írásos dicséretben részesültünk az ENSZ-rendőrfőkapitánytól, aki a robbantások másnapján a helyszínre küldte tájékozódni az amerikai helyettesét.

Közben Magyarországon 1996 november végén leváltották a rendőrség teljes vezetését, és lemondott az RKSZ parancsnoka is. Én naivan azt gondoltam, hogy 19 év katonai, és 3 év nemzetközi rendőri vezetői tapasztalat birtokában eséllyel pályázhatok az RKSZ parancsnoki beosztásának betöltésére.

Bejelentkeztem tehát az új közbiztonsági főigazgatóhoz, aki többszöri nemzetközi hazatelefonálgatás után hajlandó volt fogadni. Már a beszélgetés elején nyilvánvalóvá tette, hogy semmi esélyem sincs a parancsnoki beosztásra, mivel az ő információi szerint azt sem tudom, mi a különbség a kapitányság és a főkapitányság között (Kambodzsában tartományi, Mozambikban régiós, Boszniában akkor éppen megyei főkapitányságot vezettem). Azzal folytatta, hogy egyébként is azt hallotta rólam, hogy bejárok a Rendőri Ezred büféjébe és mutogatom a dollárral teli pénztárcámat (megjegyeztem, hogy a misszióban német márkában kapjuk a napidíjat), és egyébként is cserbenhagytam az alakulatomat, mert állandóan külföldön vagyok. Szerényen megjegyeztem, hogy én egyik misszióba sem jelentkeztem. De megértettem, hogy

ittthon nem igazán számítanak a tapasztalataimra. Visszatértem tehát Boszniába, és folytattam az ENSZ rendőri vezetése által rám bízott megye irányítását.

1997. január 1-jével az ENSZ-rendőrség országos főkapitánya kinevezett a banja lukai régió főkapitány-helyettesének, majd öt hónap elteltével a régió főkapitányának.³⁰

A régióhoz egyébként hat megye (három szerb, egy bosnyák, egy horvát és egy vegyes bosnyák-horvát) tartozott. A régió ENSZ-rendőrségének állománya körülbelül 650 fő volt, akikkel körülbelül 6 ezer helyi rendőr munkáját kellett ellenőriznünk. A régió területe az ország 41%-át foglalta magában. A boszniai szerbek is két táborra szakadtak. A kormány Paléban székel, míg a köztársaság elnöke, Biljana Plavsics, Banja Lukában.

A parancsnoki beosztást ekkor egy orosz rendőrezredes töltötte be, aki egyébként igen jóindulatú ember volt, de nagyon gyengén beszélt angolul. Ezért azután a havi szarajevói régióparancsnoki értekezletekre vagy az IFOR-ral (SFOR)³¹ kapcsolatos megbeszélésekre engem küldött. Természetesen itt sem unatkoztunk. Napirenden voltak az etnikai provokációk, az egymás elleni támadások, és a szervezett bűnözés (prostitúció, ember- és fegyvercsempészet) is egyre nagyobb méreteket öltöttek. Ezenkívül egy érdekes feladatot is kaptam. 1997. április 12–13-án II. János Pál pápa Szarajevóba látogatott, engem pedig április 11–14. között a szarajevói helyi rendőr-főkapitányságra vezényeltek, hogy felügyeljem a látogatás rendőri biztosításának megszervezését és végrehajtását. Egyetlen komolyabb incidens történt, amikor is a repülőtérről a városba vezető út egyik áteresznél bombát találtak a tűzszerészek, amit azután sikeresen hatástalanítottak. Itt is érdekes és értékes tapasztalatokat szereztem.

Az IFOR/SFOR-csapatok támogatásával sikerült a különböző települések bejáratainál és a belső etnikai határokon telepített útzáratat felszámolnunk, de azért továbbra is sor került komoly provokációkra mindhárom fél részéről. Egy nap kaptam egy papírfecniire írt üzenetet, amely egy bosnyák börtönben

³⁰ Appointment Order No. 032/97,

³¹ Stabilizáló Erő (Stabilisation Force - SFOR), amely 1996 decemberében váltotta fel az IFOR-t.

tartott szerb ikerpártól érkezett Zsenicából, és az ellenőrzés után kiderült, hogy valós. A Banja Luka melletti SFOR-parancsnoksággal együttműködve kidolgoztunk egy tervet a kiszabadításukra. Közösén hajtottuk végre az ellenőrzést mind a katonai, mind a civil börtönben, de nem találtuk őket. Egy rövid tanácskozás után szétválasztottuk az ellenőrzést, és az újbóli kutatás során sikerült őket megtalálni a civil börtön mögött, egy elhagyott, lepusztult épületben. A kivizsgálás során a bosnyák vezetők elmondták, hogy szerintük a szerbek is tartanak bosnyák foglyokat titkos börtönökben, ezért csereként maguknál tartották ezt a két szerb katonát.

Természetesen a szerbek sem voltak különbek. Már 1997 nyarán jártunk, amikor a határ menti Gradiska városának katolikus plébánosát sorozatos zaklatások, sőt halálos fenyegetések érték. Ő az egész polgárháború idején a helyén maradt a hívei között. Viszont amikor egy reggel a garázsba menet ott kézigránátból készült meglepő robbanócsapdára bukkant, hozzánk fordult segítségért. Aznap éjjel szerveztem egy csak magyarokból álló ENSZ-rendőrcsoportot, akik kimentették őt Zágrádba. Minderre egy évvel a Daytoni Békeegyezmény aláírása után került sor.

Természetesen a magyar kontingens tagjait sem hanyagoltam el. Itt is, mint a korábbi missziókban, havonta felbukkantam egy-egy rendőrállomáson, és meglátogattam a magyar rendőröket. Mivel a kiutazás előtt a kiválasztásra és felkészítésre, felszerelésre elegendő idő állt rendelkezésre, és a kollégáim előtt világos volt, hogy mit várok el tőlük, nem találtam súlyosabb problémát. Apróbb fegyelemsértések, mint szabálytalan öltözet vagy borotvátalatlanság fordultak elő. Egy év elteltével lehetőséget kaptunk 3 hónap hosszabbításra, amit mindenki számára engedélyezni javasoltam.

1997. május 6–8. között meglátogattam bennünket Forgács László r. vezérőrnagy, az új országos rendőrfőkapitány vezette küldöttség. Ő volt az első, aki az ORFK vezetőjeként missziós területen tett látogatást! A küldöttség tagjaként Ernyes Mihály r. dandártábornok és Zsinka András r. ezredes kísérték el őt. A magyar kontingenssel a zágrábi kiképző központban fogadtuk, ahol egy állománygyűlés keretében értékelte az elvégzett munkát, elismeréseket adott át, és négy főt soron kívül elő is léptetett. A látogatás során fogadta a delegációt Horvátország és a Boszniai Szerb Köztársaság belügyminisztere,

valamint az ENSZ IPTF rendőrfőkapitánya. A látogatás végén a horvát–magyar határnál búcsúzásként azt mondta nekem, hogy országos főkapitányként ez volt a legszebb három napja, mivel itt csak jót hallott a magyar rendőrökről!

Közben az ország készülődött az őszi helyhatósági választásokra. A Karadzics vezette pálei kormány és a Szerb Köztársaság elnöke, Plavsics között teljesen elmérgesedett a helyzet.

1997. augusztus 17-én éjjel az elnök testőrsége, Dragan Lukacs r. őrnagy³² parancsnok vezetésével elfoglalta a megyei főkapitányság épületét. Hajnalban értesített engem, hogy a szerb titkosrendőrség, amely az épület legfelső emeletén kapott helyet, lehallgatta az elnök asszony telefonját, és ők a több száz kazettát lefoglalták, és át akarják nekem adni. Rögtön értesítettem az SFOR hadosztályparancsnokságát, és fegyveres segítséget kértem, majd a helyszínre mentem a már mozgósított fegyvertelen ENSZ-rendőreimmel. Az épületet közben körbevették a pálei vezetéshez hű banja lukai megyei rendőrfőkapitányság erői. Az SFOR-csapatok megérkezéséig sikerült a feleket nyugalomra intennem, és megszerveztük a kazetták helikopteres szállítását a szarajevói ENSZ-központba. Közben Plavsics elnök asszony hívatott, és arra kért, hogy egyelőre ne adjuk vissza a megyei rendőr-főkapitányság épületét a Páléhoz hű szerb rendőröknek, mert saját emberét szeretné kinevezni a megye élére. Megbeszéltek, hogy még körülbelül 24 órán át tudom az időt húzni, de azután nem tehetek mást, vissza kell őket engednem a parancsnokságra. Végül is nem sikerült neki olyan rendőri vezetőt találnia, aki ebben a helyzetben vállalta volna a parancsnokságot. Így az SFOR csapatának segítségével Lukacs őrnagy embereit biztonságba helyeztük, és visszaadtuk az épületet az eredeti „tulajdonosának”. Lukacs és csapata okozott még nekünk néhány álmatlan éjszakát a hasonló rajtaütéseivel. Akkor sikerült véget vetni ezeknek, amikor az SFOR hadosztályparancsnokságán műholdas felderítés segítségével megfigyeltük a következő akcióra való indulását és feltartóztattuk, előállítottuk őket.

³² Dragan Lukacs most a Boszniai Szerb Köztársaság belügyminisztere.

A másik, nemzetközi sajtót is bejárt eset 2017. szeptember 8–9. között történt szintén Banja Luka régióban és városban. A választási kampány részeként Páléból a boszniai elnökség szerb tagja, Momcilo Krajisnik és Gojko Klicovic, a Szerb Köztársaság miniszterelnöke választási nagygyűlést hirdetett meg Banja Lukába, és a hozzájuk hű embereket tíz busszal elindították a város felé. Szerencsére idejében értesültünk a várható provokációról, és az SFOR törzsével közösen kidolgoztunk egy részletes biztosítási tervet. A konvojt az SFOR-erők több alkalommal is megállították, és a buszokat minden alkalommal részletesen átkutatták. A városhoz 15–20 kilométerre eső utolsó ellenőrzési ponthoz már csak néhány keményvonalas tüntető érkezett meg, akiket a helyi rendőrség vont ellenőrzés alá. Mint később kiderült, a hegyi utakon még jó néhány Páléhez hű fegyveres érkezett a városba hamis rendszámú gépkocsikkal, azzal a céllal, hogy a nagygyűlés idején – amelyre azután mégsem került sor – elfoglalják a város kulcsfontosságú objektumait. Többségük a Bosna szállodában éjszakázott. Szeptember 8-án éjszaka Plavsic elnök asszony testőrsége körbevette a szállodát, ahol a két fegyveres fél harcra készen állt szemben egymással. A szálloda körül még körülbelül 1500 fős Plavsics elnökhöz hű tömeg gyűlt össze, akik igen zajos demonstrációval követelték a pálei szerbek távozását. Ezúttal az SFOR-parancsnokságtól kaptam értesítést, és velük együtt próbáltuk megfékezni a feleket, amíg Jacques Klein nyugalmazott amerikai tábornok, az UNMIBH misszió vezetőjének helyettese meg nem érkezett a helyszínre. Onnan a helyszínről beszélt mobiltelefonon a szerb elnökkel, Slobodan Miloseviccsel, hogy győzze meg a szállodában tartózkodó felfegyverzett pálei szerbeket (mintegy 80 fő), adják át a fegyvereiket az SFOR-nak, különben fegyveres konfliktusra kerül sor. Biljana Plavsicssal személyesen tárgyalt, és délután sikerült a pálei szerbeket angol páncélozott szállítójárművön épségben az angol bázisra kijuttatni, ahonnan azután visszautaztak Páléba. Az angol táborban azután megnéztem a tőlük elkobzott fegyvereket, amelyekkel egy méretes konténert majdnem megtöltöttek. Így nézett ki akkor és ott egy politikai nagygyűlés.

Sajnos tragikus eseményre is sor került a régióban. A választások utáni napokban egy ENSZ-rendőri delegáció az IPTF rendőrfőkapitányának he-

lyettesének, az amerikai David Kriskovicsnak a vezetésével utazott Szarajevóból Bugojnába, és útközben a rossz látási viszonyok miatt lezuhant. A helikopterbaleset helyszíne a banja lukai régióhoz tartozott, így ennek a tragikus esetnek a kivizsgálásában is tevékeny részt vállaltunk. A gépen 4 fős ukrán személyzet és 12 fő ENSZ-alkalmazott, főleg rendőrök utaztak. A 4 fős személyzet és az utasok közül egy fő túlélte a balesetet.³³

Még a hazautazásom előtti hétre is akadt némi tennivaló. 1997. október 7-én a horvátok elfoglalták a Bosznia-Hercegovinához tartozó Martin Brod határfalut, október 8-án pedig a Banja Lukához tartozó mintegy háromszáz rendőr megpróbálta elfoglalni a Páléhoz hú, Bijeljina-ba települt szerb belügyminisztériumot. Sikerült mindkét konfliktust az SFOR segítségével, rövid időn belül tárgyalásos úton rendezni.

1997 október közepén másfél éves külszolgálat után tértem haza, és megkezdtem a közben összegyűlt szabadságom letöltését. Az október 23-i ünnepség alkalmával a belügyminisztertől „*Díszőrt*” kaptam elismerésül, amelyet a már korábban említett ORFK közbiztonsági főigazgató adott át számomra. Természetesen az RKSZ új parancsnoka is hívatott, és közölte velem, hogy nem tanácsolja, hogy visszatérjek az alakulathoz, mert cserbenhagytam őket, mivel állandóan külföldre járok, de hogy lássam a jóindulatát, fenntartott nekem egy ügyeletes tiszti beosztást, ha mégis ott akarok maradni. Megköszöntem a „*megtiszteltetést*”, de nem kértem belőle.

Bosznia-Hercegovinában az ENSZ-misszió és benne a nemzetközi rendőri munka különböző mandátumokkal egészen 2003-ig folytatódott. Magyarországról 1996 és 2003 között több mint száz rendvédelmi szakértő vett részt ebben a balkáni békefenntartó műveletben. 2003-tól az Európai Unió Rendőri Missziója (European Union Police Mission – EUPM) vette át – már jóval szűkebb mandátummal – a polgári válságkezelői feladatokat. Ez volt az első

³³ Az ENSZ itt a következő veszteségeket szenvedte el: 1 fő katona, 8 fő rendőr és 3 fő helyi alkalmazott.

EU-s rendőri misszió, ahová mint tagjelölt ország hazánk is meghívást kapott, és három rendőri szakértő képviselte a magyar rendőrséget.³⁴

Számomra Zsinka András r. ezredes – akit szerencsére nem váltottak le a többi rendőri vezetővel együtt – nyújtott segítséget, és 1997. november 1-jével kineveztek az ORFK Nemzetközi Rendészeti Akadémia (International Law Enforcement Academy – ILEA) Magyar Titkársága vezetőjének,³⁵ egyben előléptettek ezredessé. A titkárság akkor 7 fővel, osztály jogállású szervezetként működött.³⁶

Viszont a missziótól nem szakadtam el, hiszen mint az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet választási felügyelője a következő négy évben részt vettem a térségben zajló demokratikus választások végrehajtásának biztosításában.³⁷

A Nemzetközi Rendészeti Akadémia Magyar Titkárságának vezetőjeként

1997. december 1-jétől vettem részt az 1995-ben az amerikai és magyar együttműködés eredményeként létrejött Nemzetközi Rendészeti Akadémia (International Law Enforcement Academy – ILEA) munkájában, először mint magyar igazgató (1999. október 1-ig), majd mint a magyar fél helyszíni képviselője és az ILEA elhelyezésére szolgáló rendvédelmi objektum (BM Nemzetközi Oktatási Központ – NOK) vezetője.

A nemzetközi szervezett bűnözés és terrorizmus megelőzésére, a gazdasági menekülthullám kezelésére az amerikai külügyi és rendvédelmi szervek hatékony megoldásokat kerestek. Elhatározás született egy – elsősorban a volt szocialista országok rendvédelmi vezetői számára létesítendő –

³⁴ Boda József: Magyar rendőrök a Balkánon! A magyar rendvédelmi békefenntartás nyugat-balkáni tapasztalatai. In: Ünnepi tanulmányok Padányi József 65. születésnapjára. Hadtudományi Szemle 2019 különszám. 51–64. o.

³⁵ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/2503/1997. határozata. (1997. 11. 11.)

³⁶ A budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia és Magyarország EU csatlakozása. Belügyi Szemle, LII. évf. 2004/5. szám, 127. o.

³⁷ Letter of Appointment A2.2-S-176. Sarajevo, 16-Nov-97.9

nemzetközi továbbképző intézet felállításáról Európában. Több közép-kelet-európai helyszín megtekintése után a feladattal megbízott akkori Szövetségi Nyomozó Hivatal (FBI) igazgatója, Louis Freeh és az akkori országos rendőrfőkapitány, Pintér Sándor 1994 júniusában megállapodtak a Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) Budapesten történő létrehozásáról, amelyet a két ország vezetője, Bill Clinton amerikai elnök és Horn Gyula, magyar miniszterelnök még az év decemberében jóváhagyott. Amíg Freeh igazgatói beosztásban volt, minden évben meglátogatott bennünket Budapesten. Nagyon a szívéen viselte, hogy a budapesti ILEA sikeresen működjön.

Magyarországra a rendszerváltozást követő pozitív politikai és gazdasági változások, a kedvező földrajzi elhelyezkedés, a felajánlott infrastruktúra miatt esett a választás.

Az ILEA 1995. április 24-én az amerikai és magyar kormány közötti megállapodás aláírásának napján nyitotta meg kapuit az első hallgatók előtt, a Böszörményi út 21. szám alatti rendvédelmi objektumban. *„Az Akadémia létrehozásával az alapítók azt a célt tűzték maguk elé, hogy segítséget nyújtsanak a térség újonnan demokratizálódó államainak a nemzetközi bűnözés, különösképpen a pénzügyi és a szervezett bűnözés elleni harc terén jelentkező feladatok magasabb szintű megoldásához.”*³⁸ (Kormányközi Megállapodás) Az ILEA további céljaként annak tudományos központként való működését jelölték meg, ahol lehetőséget biztosítanak a rendvédelemmel kapcsolatos időszerű kérdések megvitatására.

A szervezet éves költségvetését alapvetően az amerikai fél biztosította, amelyet az ILEA Magyar Titkárságának gazdasági osztálya kezel. A magyar fél az épületekkel és a személyzettel járult hozzá a működéshez. Az ILEA tevékenységét megalakulása óta komoly hazai és nemzetközi érdeklődés övezi. Ebben a munkában elévülhetetlen érdemeket szerzett az intézmény első igazgatója, a magyar származású Leslie Kaciban Jr., az amerikai Szövetségi Nyomozó Hivatal ma már nyugállományú kiemelt különleges

³⁸ 165/1996. (XI. 20.) kormányrendelet

ügynöke.³⁹ A képzés ekkor 8 hetes alaptanfolyam keretében indult, és minden tanfolyamon 3-3 egymással szomszédos országból 16-16 fő hallgatót hívtak meg. Két helyet mindig fenntartottak hazánk számára. Évente öt ilyen kurzusra került sor. A 8 hetes tanfolyamokon intenzív gyakorlati és testnevelési felkészítés folyt. Mint magyar igazgató, személyes példát mutatva nemcsak a protokoll rendezvényeken vettem részt, hanem a gyakorlati és a testnevelési foglalkozásokon, valamint együtt teljesítettem a felméréseket a 8. hét végén a hallgatókkal. Az alaptanfolyamokon kívül 3-tól 21 napig terjedő speciális témájú képzéseket is szerveztek. 1998. október 4-én futottam le az első maratoni távomat is.

Bár itt nem lóttak és robbantottak, azért ez a feladat sem volt egyszerű, hiszen sokszor igen eltérőek voltak a magyar és az amerikai fél érdekei. Az is megtörtént, hogy az egyik magyar országos főkapitány-helyettes „*amerikai bérencnek*” nevezett, mert amikor pénzügyi nehézségekkel küzdött az ORFK, el akarták vonni tőlünk az ILEA költségvetését, én pedig részletes jelentésben tájékoztattam a főkapitányt, hogy ez csak a kormányközi megállapodás módosítása után lehetséges. Azt pedig csak azok módosíthatják, akik aláírták (az USA elnöke és a magyar miniszterelnök).

Az ILEA adta lehetőségeket kihasználva, segítettem a magyar rendőrök missziós felkészítésének megszervezésében és a tanfolyamok végrehajtásában, valamint a magyar rendőri vezetők nemzetközi felkészítésében. Az ORFK megbízásából mint rendőri szakértő részt vettem a Magyar Honvédség Békepartnerségi gyakorlatain (Cooperative Lantern) Krakkóban, február 22. és 28. között és Balatonkenesén, május 7. és 15. között.

1998 áprilisában számomra is lehetőség nyílt, hogy látogatást tegyek az FBI washingtoni központjában és a Quanticóban levő FBI Akadémián. Az ILEA amerikai igazgatója jóvoltából ebben az évben lettem tagja a Rendőrfőnökök Nemzetközi Szövetségének (International Association of Chiefs of Police – IACP), és vettem rész először az éves konferenciájukon, Salt

³⁹ A budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia és Magyarország EU csatlakozása. Belügyi Szemle 2004/5. 125–132. o.

Lake City-ben. Míg korábban csak a konfliktusok sújtotta országokba juttattam el, most lehetőségem volt megtekinteni a modern amerikai nagyvárosokat és a legkorszerűbb rendőri felszerelésekkel ellátott rendvédelmi szerveket.

A budapesti ILEA sikeres működése okán az amerikai külügyminisztérium új ILEA-központok alapítását határozta el. 1999 február közepén fogadtuk a Thaiföld fővárosába, Bangkokba telepítendő ILEA amerikai és thai vezetését, hogy átadjuk nekik a működéssel kapcsolatos tapasztalatainkat.

A két év során, amíg az ILEA magyar igazgatójaként szolgáltam, sikerült a teljes belügyi és rendészeti vezetést megismernem, és értékes nemzetközi kapcsolatokat építhettem ki, elsősorban az amerikai rendészeti szervek munkatársaival, vezetőivel.

Befejezés

A későbbiek során azután még részt vettem néhány nemzetközi szervezet megszervezésében, irányításában.

1999-ben kaptam feladatul az akkori belügyminisztertől, Pintér Sándortól, hogy az ORKF-hoz tartozó kisebb nemzetközi szervezetekből (ILEA, Közép-Európai Rendőr Akadémia –KERA, Nemzetközi Program Iroda – NPI) alakítsam meg a BM Nemzetközi Oktatási központot (BM NOK).⁴⁰ Később a NOK feladata kibővült a rendőri békefenntartói és polgári válságkezelői missziókra történő felkészítéssel, és az EU-csatlakozás után az Európai Rendőr Akadémia (CEPOL) magyar titkárságának működtetésével. Ezért azután abból az indíttatásból, hogy hiteles legyek a missziós felkészítések vonatkozásában, hiszen már hét évet itthon töltöttem, megpályáztam a koszovói ENSZ-misszió rendőri vezetői beosztását (2004).

⁴⁰ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/1874. számú határozata. (1999. 10. 11.).

A New York-i ENSZ-központban egy bizottság hallgatott meg, amelynek vezetője akkor az ENSZ rendőri főtanácsadója, egy indiai rendőrtábornok hölgy volt, aki gratulált és négyszemközt azt mondta, hogy az én interjúm sikerült a legjobban. Természetesen az ENSZ koszovói missziójának dán vezetője a dán pályázót választotta maga mellé. Nekem „*vigaszágon*” felajánlották a grúziai ENSZ-misszió rendőri főtanácsadói beosztását, amelyet 2004 novembere és 2006 márciusa között töltöttem be.⁴¹

A vezetési feladatok mellett próbáltam átadni az itthon és külföldön megszerzett tapasztalataimat. Részt vettem a Rendőrtisztviselői Főiskola és vezetőképző intézet oktatói munkájában, valamint a tudományos és tudományszervező munkában. 2000-től folyamatosan publikáltam a BM és a rendvédelmi szervek kiadványaiban.⁴²

2006-ban ezen tapasztalatokat felhasználva készítettem el doktori disszertációm, amelyet a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen 2007-ben védtem meg, „*A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században*” címmel.

A NOK körülbelül 30 fővel, osztály besorolású szervezetként alakult meg, és amikor 2010-ben átadtam a beosztást, a szervezet főigazgatóságként több mint 110 fővel működött.⁴³

A magyar EU-s elnökség idején 2011-ben Pintér Sándor belügyminiszter megbízásából fél éven keresztül a CEPOL Vezető Testületét irányítottam.⁴⁴

A különböző társadalmi szervezetek munkájából is kivettem a részem. Itt most csak azokat sorolom fel, amelyek munkájában a fenti időszakban vettem részt.

⁴¹ A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 001/3176. számú határozata. (2004. november 11.)

⁴² Boda József: Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. *Belügyi Szemle* 2001/10. 59–79. o.

⁴³ A Magyar Köztársaság Igazságügyi és Rendészeti Miniszterének 001/47/2010. számú határozata (2010. február 1.)

⁴⁴ Boda József: Az Európai Rendőr Akadémia története a megalakulástól Magyarországon európai uniós elnökségéig. *Belügyi Szemle* 2011/7–8. 10. o.

Alapító tagja (1991), majd 12 éven át (2002–2014) elnöke voltam Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségének, és ebből adódóan 2009-ben egy éven át a tíz tagállamot magában foglaló Európai Ejtőernyős Szövetség soros elnöki beosztását is elláttam. A Magyar ENSZ Társaságnak 1993-tól, a Magyar Rendőrmúzeum Baráti Körének 1997-től, a Nemzetközi Rendőr Szövetség (International Police Association – IPA) Magyar Szekció Hevesi Tagszervezetének 1998-tól vagyok tagja.

Meggyőződésem, hogy valamennyi vezetőnek kötelessége a megszerzett tapasztalatait átadni a következő generáció számára, mind a katedrán, mind pedig írásos formában.

FÁBIÁN PÉTER

A Terrorelhárítási Központ létrehozásának jelentősége a Rendőrség terrorelhárító feladatainak történelmi áttekintése tükrében

Bevezetés

A 2010-ben létrehozott Terrorelhárítási Központ megalakítását számos szakmai és politikai kritika érte, sokan megkérdőjelezték a szükségességét és a létjogosultságát. Bár európai szinten elfogadott tény volt, hogy a terrorizmus – mint a globális veszélyforrások egyike – kiemelt figyelmet kíván. Számos szakember már azt vizionálta, hogy hamarosan más megközelítésben kell majd elképzelni a terrorizmus elleni fellépést. Ennek ellenére az ellenzők leginkább azt hangsúlyozták, hogy a feladat olyan összetett, amely speciális titkosszolgálati munkát, nemzetközi együttműködést igényel a felderítés és a megelőzés területén, és különleges munkavégzést a beavatkozások, realizálások, majd ezt követően a büntetőjogi felelősségre vonás tekintetében. Ezen szervezeti feladatmegosztás nem bontható meg, hiszen a rendőri és a titkosszolgálati munka nem keverhető össze, továbbá – álláspontjuk szerint – a megfelelő szervezeti rendszer felállt, annak átalakítása nem szükséges és nem is célszerű.

Jól példázza a fentiekben vázolt filozófia erős konzerválódottságát, hogy volt katonai titkosszolgálati vezetőkkel beszélgetve, sokan a mai napig is kizárólag rendőri szervezetnek titulálják a TEK-et, amelynek titkosszolgálati feladatköre és jogosítványai nincsenek, holott ezt a kérdést a szervezet létrehozásáról rendelkező jogszabály egyértelműen tisztázta.

Publikus információ, hogy a TEK-et speciális, kettős szervezetével és státuszával – amely a terrorizmus tekintetében titkosszolgálati feladatokkal és jogosítványokkal is rendelkezik – sokáig nemzetközi szinten sem tudták

megfelelően pozícionálni. Néhány titkosszolgálati nemzetközi együttműködési rendszerbe csak némi késedelemmel „fogadták be” a szervezetet, mert rendőri egységként aposztrofálták.

Sokakban felmerülhet a kérdés, ha nemzetközi szinten is kétkedéssel fogadták és integrálhatatlanként tekintenek a TEK-re, akkor nem lehetséges, hogy valóban azoknak van igazuk, akik magánhadseregnek nevezik a szervezetet és a létrehozását értelmetlennek gondolják?

Jelen értekezésemben erre a kérdésre is szeretnék választ adni, a Rendőrség terrorizmus ellenes feladatainak jogtörténeti szemléletű áttekintésével a II. világháború végétől egészen napjainkig, értékelve a jogszabályi és szervezeti változások okát és eredményeit, s ezek alapján megvizsgálni a TEK létrehozásának szakmai okait, szükségességét és körülményeit.

A témakör feldolgozásakor azonnal két problémakörrel kell megküzdenni.

Egyrészt nem egyértelmű, hogy lehetséges-e egységes fogalmat találni annak vonatkozásában, hogy mit is értünk terrorizmus alatt, hiszen ez az 1940-es évek második felében egészen mást takart, mint a 70-es években, kiváltképpen napjainkban.

Továbbá magának a terrorizmussal kapcsolatos rendőri tevékenységnek a jogilag pontosan körülírható tartalmát is csak a legutóbbi időben lehet meghatározni, ugyanis korábban a terület jogi-normatív szabályozottsága jellemzően alacsony szintű jogszabályokban, sőt, gyakran titkos utasítások formájában történt.

1978-ig intézményesített terrorelhárításról nem is beszélhetünk. Mindez azonban nem jelenti, hogy ne lenne feltárható a terrorelhárítás rendőrségi feladatrendszere egészen a II. világháború végétől kezdődően.

A témakör feldolgozásához nem megkerülhető annak elemzése sem, hogy egy-egy időszakban milyen szervezetek voltak felelősek a témakörben megjelölt területek ellátásáért, továbbá hogy az adott korszakban milyen tartalommal töltötték meg a releváns fogalmakat.

Tanulmányomban ezért az alábbi időszakokat érzem célszerűnek elhatárolni és vizsgálni:

- 1945–1948 (a II. világháborútól a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztály megalakulásáig),
- 1949–1954 (a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságának megalapításától az 1955. évi 22. törvényerejű rendeletig),
- 1955–1988 (az 1955. évi 22. törvényerejű rendeletről a rendszerváltásig),
- 1989–2010 (a rendszerváltozástól a Terrorelhárítási Központ létrehozásáig),
- 2010 után (a Terrorelhárítási Központ létrehozásától napjainkig).

1945–1948

Az Ideiglenes Kormány 1944. december 22-én elfogadott nyilatkozata alapján a Belügyminisztérium feladata volt többek között *„a nyilas és egyéb népellenes szervezetek feloszlátásának végrehajtása és a tevőleges és hatékony közreműködés a hazaárulók, a háborús bűnösök felelősségre vonásában, az állami szervek nyilasoktól és náci barátoktól való megtisztításában.”*¹

Az Ideiglenes Kormány másik fontos rendelkezése volt az Államrendőrség újjászervezése. A Csendőrséget az 1690/1945. ME rendelettel feloszlatták, és az ország teljes területén a Belügyminisztérium alá rendelt Államrendőrség kezdte meg működését, amely közrendvédelmi és bünyügyi feladatokat egyaránt ellátott.

Az így létrehozott Államrendőrségen belül hozták létre a Budapesti Főkapitányságot és a Vidéki Főkapitányságot, ahol a Politikai Rendészeti Osztályok is működtek. 1946-ban összevonták a két Politikai Osztályt, és

¹ Boda József – Sallai János: A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848-1959 között. Nemzetbiztonsági Szemle 2016/1. Budapest. 15-16. o.

közvetlenül a Belügyminiszter irányítása alá helyezték át őket, habár szervezetileg továbbra is az Államrendőrségbe voltak integrálva.²

Terrorelhárításról kifejezetten nem rendelkezett az Ideiglenes Kormány nyilatkozata, azonban egyértelmű, hogy a fent kiemelt két feladat részben lefedi az akkori társadalmi-közjogi állapotokra vonatkoztatott terrorelhárítás egyes részterületeit.

Az Államrendőrség két Politikai Osztályának 1946-os összevonásával megszületett a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya (röviden: ÁVO). Működésének a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről szóló 1946. évi VII. törvénycikkbe ütköző cselekmények felderítése és nyomozása adott keretet.

Általánosságban az ÁVO feladata volt az egyesületek létrejöttének és működésének figyelemmel kísérése, politikai vonatkozású röpiratok észlelése esetén nyomozás folytatása, illetve az állambiztonságot érintő bel- és külföldi adatok gyűjtése és feldolgozása is.

Maga az 1946. évi VII. törvénycikk szövege úgy rendelkezik, hogy büntett miatt büntetendő, aki az 1946. évi I. törvénycikkben megalkotott demokratikus államrend vagy demokratikus köztársaság megdöntésére irányuló cselekményt követ el, mozgalmat vagy szervezkedést kezdeményez, vezet vagy azt lényeges anyagi támogatásban részesíti.³

Ezen időszakban nem beszélhetünk kodifikált jog alapján meghatározott terrorcselekményről, ezzel kapcsolatosan meghatározott konkrét rendvédelmi feladatról sem. Azonban az megállapítható, hogy a létrehozott Rendőrség a mai klasszikus rendőrségi feladatokon kívül ellátta az állambiztonsági – ma nemzetbiztonsági – feladatokat is, amely jellemzően a politikai és ideológiai ellenségek felderítését és velük szemben a büntetőeljárás nyomozati feladatait jelentette.

A mai értelemben vett terrorizmus fogalma alá érhető az a preambulumban megfogalmazott rendelkezés, miszerint a törvénycikk célja, hogy

² Beke József – Dr. Hegyes Gabriella: A terrorelhárítás kezdetei Magyarországon – A C-79-es dosszié. TEK. Terror és Elhárítás 2015/1. 3-8. o.

³ 1946. évi VII. törvénycikk 1. § (1) bekezdés

„az ország elpusztítása után fasiszta jellegű államellenes törekvések komoly formában ne ismétlődhessenek, szükségessé teszi, hogy az államhatalom ne kesztyűs kézzel, hanem kemény szigorral sújtsa le rájuk.”

1948–1954

Az 1948. szeptember 10-i hatállyal életbe lépett 288.009/1948. BM rendelet alapján jött létre – az Államrendőrség átszervezésével – a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága (BM ÁVH). A rendelet értelmében a szervezetet kivették az Államrendőrség alól, és önálló költségvetésű szervezetként a Belügyminisztérium alá szervezték.

A BM ÁVH hatáskörébe kerültek a határrendészeti, a folyamrendészeti és a légi közlekedési rendészeti hatóságok is.⁴

Továbbá ezen feladatkörben létrejött egy külön szervezetileg nem nevesített terrorelhárító részleg is, amelynek feladata elsődlegesen az üzemi szabotázsakciók megakadályozása és felderítése, továbbá a külföldi, főként nyugati és jugoszláv „diverzáns” egységek elleni felderítés és fellépés volt.⁵

Ez rávilágít, hogy némi elmozdulás már látható a regnáló hatalom terrorizmussal kapcsolatos értelmezési körében, a veszélyforrásnak vélt tényezőkben változás történt, és ez szervezeti változásokat is eredményezett. A korszak általános társadalmi, jogi értékelése alapján értelmezhető terrorveszély elhárítása a Belügyminisztérium keretében a Rendőrségtől függetlenné vált Államvédelmi Hatóság feladata volt.

1955–1988

Az ÁVH-t 1963-ban ismételten átszervezték, aminek eredményeként a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége néven működött tovább, a III/II. Csoportfőnökségen belül 11 osztály működött, melyből a 8. és a 10. Osz-

⁴ Beke József – Dr. Hegyes Gabriella: I. m.

⁵ u.o.

tály feladata volt az elhárítás az idegenforgalom területén, illetve a nemzetközi együttműködés, elhárítás harmadik országban. Végül ezen osztály lett az első, terrorfenyegetéssel és annak elhárításával kifejezetten is nevesített csoport.⁶

Az osztály feladatbővülésének közvetlen hazai előzménye volt az 1973-as túsdráma Balassagyarmaton, ami egy évvel a müncheni olimpián történt terrortámadás után zajlott. Szükségessé vált egy olyan egység felállítása, mely fel tudja venni a küzdelmet mind a hazai, mind a nemzetközi terrorizmussal szemben. Végül a II. Csoportfőnökségen belül a 8. Osztályon létrehoztak egy csoportot, amelynek feladata lett a terroristák és a terrorista akciók felderítése és elhárítása.

Ezzel párhuzamosan létre kellett hozni egy terrorelhárító beavatkozó egységet, amelynek bázisa a budapesti Készenléti Rendőri Ezred lett.

Ennek egy-egy zászlóalján hozták létre a terrorelhárításért is felelős akciószakaszokat, amelyek egyenként 4-4 fő mesterlövészből, 4 fő műszakiból és 12–13 fő rohamcsoporthoz álltak. Fokozatosan, 1975 és 1982 között jött létre továbbá – hét Mi-2 könnyű szállító helikopterre alapozva – az Országos Rendőrfőkapitányság Légirendészeti Parancsnokságának helikopteres légi szállító kapacitása.⁷

A Rendőrségről szóló 39/1974. évi MT Rendelet úgy szabályozta a kérdéskört, hogy a Rendőrség intézkedéseket foganasít a bűncselekmények megelőzése, felderítése, illetőleg az előkészületben lévő, vagy megkezdett bűncselekmények véghezvitelének megakadályozása érdekében.

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének ugyancsak titkos 10/1979. számú utasítása⁸ a Belügyminisztérium nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szólt. Az utasítás szerint a Btk-ban meghatározott, közrend elleni bűncselekmények I. címe alatt tárgyalt 261. § „*Terror cselekménnyel elkövetett büntett*” nyomozása a BM Vizsgálati Osztály hatáskörébe tartozott.

⁶ Beke József – Dr. Hegyes Gabriella: I. m.

⁷ Hegedűs Ernő: Terrorelhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál. Rendvédelem-történeti Füzetek 2010/22. sz. Budapest 54. o.

⁸ ÁBTL – 4.2 – 10 – 21/10/1979/1

Megállapíthatjuk, hogy ezen időszak alatt büntetőjogi tekintetben a társadalomra és egyben a szocialista berendezkedésű állami hatalomra veszélyes terrorcselekmény jogszabály szintű értelmezést nyert, azt rendőrségi és a Rendőrségtől ugyan független, de szintén a Belügyminisztérium irányítása alatt álló állambiztonsági hatóság feladatkörében is – szervezeti és jogszabályi tekintetben is – rögzítették. A Rendőrség a közrend, közbiztonság védelmi feladatkörében létrehozta első speciális alakulatát.

A terrorcselekmény mai, klasszikus formáinak megnyilvánulásai kezdtek kopogtatni a világ arra felkészületlen rendvédelmi szerveinek ajtaján, ami új szervezeti kialakítást és jogi szabályozást is igényelt.

Álláspontom szerint a kor akkori szakmai szabályainak és nézeteinek, társadalmi és politikai beágyazottságának alapján érthető reakció volt, hogy a Belügyminisztérium központi irányításával és felügyelete alatt egy részben fragmentált működési modell jött létre a terrorelhárítás és felderítés állami feladatrendszerében.

Bár – jellemzően titkos – jogszabályi felhatalmazással a Rendőrség rendelkezett, hogy nyílt vagy akár titkos nyomozásokat folytasson bűncselekmények megelőzésére, felderítésére, a terrorcselekmények tekintetében alapvetően a beavatkozás, felszámolás, elfogás feladatkörre szakosodott különleges alakulat akciórádiuszába sorolt tevékenységet végzett. A titkoszolgálati, titkos és operatív alapú felderítés állambiztonsági feladatként szerzett magának primátust, míg a nyomozás gazdája a BM Vizsgálati Osztály volt.

Látható, hogy részben a terrorcselekmények nemzetközi, európai megnyilvánulásai, részben hazai események révén, mind szakmai, mind jogalkotói szinten a terrorcselekmény értelmezése elindult azon fogalmi átalakuláson, amely a napjainkban elfogadott definícióhoz vezetett. Ez érzékelhető abban a döntésben is, hogy a Rendőrség keretein belül hozták létre – *illetve létrehozták* – a speciális beavatkozó egységet, amely az esetleges terrorcselekmények felszámolását, megszakítását, az elkövetők elfogását volt hivatott elvégezni.

1989–2010

Az 1989-es rendszerváltozás több tekintetben is változásokat hozott. A rendvédelemre vonatkozó jogi szabályozás jelentősen kitágult, az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény már kifejezetten nevesíti a Rendőrséget, így a Rendőrség olyan szervezet, amelynek az alapvető feladata a közbiztonság és a belső rend védelme, továbbá az akkori módosítás értelmében: *„a rendőrséggel és az állam biztonságával összefüggő részletes szabályokat alkotmányerejű törvény határozza meg.”*

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény egységes szerkezetbe foglalta a testület feladatait, hatáskörét, illetékességét, irányítását és szervezetét, az Alkotmány szövegével összhangban *„A Magyar Köztársaság Rendőrségének feladata a közbiztonság és a belső rend védelme.”*

A korábbi állambiztonsági feladatrendszer nemzetbiztonsági feladattá vált, így a taxatív felsorolás alapján a terror elhárítási és felderítési feladatai is.

Az 1990. évi X. törvény együtt szabályozta a titkosszolgálatok és bűnüldöző szervek számára a titkosszolgálati eszközök használatának módját és kereteit, a részleteket a 20/1990, a 21/1990 és a 22/1990 számú belügyminiszteri utasítások tartalmazták, egészen 1996-ig.

Ezzel a korábban titkos eszközök, illetve rendszabályok nyilvánosságot kaptak.⁹

Az 1990. évi X. törvény szövege szerint a Magyar Köztársaság szuverenitásának és alkotmányos rendjének védelme érdekében létrehozott titkosszolgálatok e törvényben meghatározottak szerint különleges titkosszolgálati eszközöket és módszereket alkalmazhatnak. Ilyen eset volt a Magyar Köztársaság szuverenitását, gazdasági és honvédelmi érdekeit veszélyeztető, leplezett törekvések felderítése és elhárítása, illetve nevesítve is a Btk. szerint meghatározott terrorcselekmény felderítése.¹⁰

⁹ Nyeste Péter: A bűnüldözési célú titkos információszerzés és a büntetőeljárás kapcsolata, Nemzetbiztonsági Szemle 2013/1. Budapest. 22-30. o.

¹⁰ 1990. évi X. törvény 1. § és 2. § szakasz

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény alapján a Magyar Köztársaság Rendőrségének feladata a közbiztonság és a belső rend védelme. A jogszabály szerint a Rendőrség *„általános bűnügyi nyomozó hatósági jogkört gyakorol, végzi a bűncselekmények megelőzését és felderítését”*.

Ezen jogszabályi változások a gyakorlatban annyit eredményeztek, hogy a korábban jelzett fragmentáció szofisztikált átalakulása megindult.

Fenti kijelentésemet arra alapozom, hogy a Belügyminisztérium felügyeletétől függetlenné vált nemzetbiztonsági szervek végezték a felderítést, elhárítást. A Rendőrség feladata maradt a beavatkozás, realizálás és immáron a nyílt büntetőeljárás lefolytatása is.

Továbbá a törvény egy igen fontos kérdésben eredményezett jelentős változást, amelyet dolgozatom későbbi részében még érinteni kívánok.

A jogszabály szerint a Rendőrség: *„védi a Magyar Köztársaság érdekei szempontjából különösen fontos személyek (a továbbiakban: védett személy) életét, testi épségét, őrzi a kijelölt létesítményeket.”*

A törvényhely (2) bekezdése a *„terror vagy terror jellegű”* bűncselekményeket egyértelműen a Rendőrséghez delegálta, viszont a nyomozás elrendeléséig az állam elleni bűncselekmények, az emberiség elleni bűncselekmények, továbbá a külföldre szökés, a zendülés és a harckészültség veszélyeztetése bűncselekmények felderítése már a nemzetbiztonsági szolgálatok hatáskörébe tartozott.¹¹

A rendszerváltozás révén hazánk demokratikus irányt vett, az eddigi állambiztonsági szemléletet felváltotta a nemzet biztonsága. A rendvédelmi szervek jogi szabályozása transzparens lett. Ezzel egy időben felborult a kétpólusú világregend, amelynek eredményeként a nemzetközi relációban és biztonságpolitikai erőterben is új feszültségek és konfliktuslehetőségek írmagjai kezdtek kikelni, korábban pedig számos elnyomott konfliktus kapott új erőre és eredményezett új tényezőket.

Még csak ízelgettük a ránk szabadult demokráciát, amikor 1991-ben több robbantás történt a gyorsforgalmi úton. A bevezetőmben fontosnak éreztem említést tenni arról, hogy maga a terrorcselekmény büntetőjogi és

¹¹ u. o.

alapvető értelmezése is folyamatos változásokon megy keresztül. Eklatáns példa erre, hogy sokáig a kérdéses robbantást is emberölés büntettként nyomozta a Rendőrség, holott a ma hatályos Btk. értelmezésében tényállás-szerű cselekmény volt. Ahogyan az 1994-ben történt robbantássorozat is.¹² Beköszönt hazánkba a terrorizmus.

Csak tíz évet kellett várni, amikor az egész világot megdöbbsentette 9.11. Soha korábban nem látott mértékű, szervezettségű és kegyetlenségű cselekménysorozat volt ez, ami mindent megváltoztatott¹³.

Az al-Kaida¹⁴ globálissá tette a terrorizmust! Új rendőrségi, titkosszolgálati nemzetközi együttműködések jöttek létre, amelyek az információcserétől várták sikerüket, nemzetközi egyezmények keretében próbálták a

¹² 1994. június 1. – Szegeden a Rókus templom ajtajában egy idős nő egy műanyag zacskót talált, azt betette a közeli buszmegálló szeméttartójába, ami öt perccel később felrobbant. Egy nő a repeszekről súlyosan megsérült. 1994. június 11. – Budapesten egy időzített szerkezettel berobbantották az Országház 19-es kapuját. Személyi sérülés nem történt, a kapun kívül jelentős kár nem keletkezett a Parlamentben. 1994. július 23. – Budapesten a Mátyás-templom Halászbástya felőli traktusán bomba robbant. Személyi sérülés nem történt, de jelentős anyagi kár keletkezett.

¹³ 2001. szeptember 11. után nemcsak az Egyesült Államok, hanem az Európai Unió is belekezdett különböző biztonsági intézkedések kidolgozásába és intézmények kialakításába. Sőt, az Európai Tanács a 2001. szeptember 21-én tartott rendkívüli ülésén kijelentette, hogy a terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unió elsődleges célja lesz. Ugyanakkor a tanács hangsúlyozta azt is: a terrorizmus megközelítése globális együttműködést és koordinációt igényel. Ennek szellemében akciótervet fogadott el a rendőri és törvényalkotói együttműködés fokozása érdekében, hogy erősítse az európai légtér biztonságát és véget vessen a terrorizmus finanszírozásának. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2001. szeptember 28-án elfogadta a terrorizmus elleni küzdelemről és különösen a terrorizmus finanszírozása elleni harcot szolgáló széles körű stratégia megállapításáról szóló határozatot.

¹⁴ Az al-Kaidát az teszi különösen veszélyessé, hogy biztos anyagi háttérű, egymással laza összeköttetésben álló, meglehetősen önálló, nehezen felderíthető szervezetekből áll. Számos nagyon súlyos merényletért teszik felelőssé. Ezek közé tartozik például a New York-i Világkereskedelmi Központ elleni 1993-as robbantásos merénylet, az USA kenyai és tanzániai nagykövetségének 1998-as felrobbantása (225 halott, több száz sebesült), a Világkereskedelmi Központ elleni repülőgépes támadás 2001. szeptember 11-én (több ezer halott, illetve sebesült), és feltételezések szerint az al-Kaidának köze volt a 2004. március 11-ei madridi robbantássorozathoz is.

terrorizmust finansiális oldalról ellehetetleníteni, ennek keretében jött létre a TFTP¹⁵ rendszer.

A terrorizmus morfológiájában megkezdődött változás tovább folytatódik, és egyre dinamikusabb lesz, reagál a vele szemben hozott, elsősorban gazdasági szankciókra, pénzmosási szabályokra alapozó intézkedésekre.

Kisebb, önálló szervezetek, magányos elkövetők, más eszközbüncselekmény révén, „*olcsó*” terrorcselekményeket fognak elkövetni. Rendőrségi és más rendvédelmi vezetők itthon és a világ minden pontján felhívták a politikai vezetők figyelmét, hogy a terrorizmus elleni küzdelem már háború lett, és komplexebb megközelítésre és értelmezésre van szükség az alkalmazott, szeparált, politikai, érdekalapú óvatos intézkedéseknél.

A politikai vezetőknek nem volt elég figyelmeztetés sem a 2004-ben Madridban, sem pedig a 2005-ben Londonban történt terrorcselekménysorozat, holott már nem csak láthatta, hanem érezte is Európa, hogy a terrorizmus hozzánk is megérkezett.

Mondhatnánk, hogy a politika nem hallotta meg sem az idők, sem a szakmai vezetők szavát. Úgy vélem, szignifikáns és általános jelenség volt, hogy olyan emberek hoztak döntést, akiket nem szakmai alapon neveztek ki, hanem politikai alapon megválasztottak. Holott Szun-Ce a „*Háború művészete*” című könyvében is megírta már ie. 520-ban, hogy háború idején a politikus a célt határozza meg, a hadviselés, a taktika a hadvezérek feladata. Ennek ellenére változás nem történt, sok esetben politikai döntések alapján kellett szakmai munkát végezni. 2010-ig hazánkban sem történt érdemi paradigmaváltás a Rendőrség terrorizmussal kapcsolatos feladatai

¹⁵ Az Európai Unió és az Egyesült Államok 2010. június 28-án írta alá az *Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok között az Európai Unióból származó pénzügyi üzenetadatoknak a terrorizmus finanszírozásának felderítését célzó program céljából történő feldolgozásáról és az Amerikai Egyesült Államok részére való átadásáról szóló megállapodást* (TFTP Megállapodás), amelynek célja, hogy egy nemzetközi szerződés keretében szabályozza az Európai Unió és az Egyesült Államok között a terrorizmus elleni harc keretében folytatott információk cseréjét. A 2010. augusztus 1-jén hatályba lépett megállapodás ezidáig hatékony eszköznek bizonyult a hatóságok számára terrorcselekmények elkövetésének megelőzéséhez, azonban a megállapodás alapján a felek elsősorban pénzügyi adatok millióit kezelik és továbbítják évente.

tekintetében, megmaradt a közel hatvan éve kialakított és a rendszerváltozáskor csak finoman átpozícionált, fragmentált feladatellátási struktúra.

2010-től napjainkig

A 2010-ben történt változások mérföldkövet jelentenek a Rendőrség feladatainak és azok szabályozásának tekintetében. Jogtechnikai szempontból a legmeghatározóbb, hogy a feladatrendszer az Alaptörvény szintjén került meghatározásra: „*a Rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A Rendőrség működését a Kormány irányítja.*”¹⁶

Bár jogforrási hierarchia tekintetében alacsonyabb szintű, mégis sokkal meghatározóbb változás, hogy a Rendőrség szervezetét az Rtv. a feladatkörök természetét tekintve két alrendszerre, összesen három önálló szervezetre osztotta. Ezt követően megkülönböztetünk általános és különös Rendőrséget.

Az előbbi a klasszikus rendőrségi hatásköröket gyakorolja, míg a különös rendőrség egyik ága, nevezetesen a Terrorelhárítási Központ (TEK) a bűnüldözésen belül kiemelten a terrorelhárítással foglalkozik.¹⁷

A TEK jelenleg nyomozó hatósági jogkör nélkül végzi a terrorcselekmények és néhány más, ezzel összefüggő bűncselekmény felderítését, megszakítását és az elkövetők elfogását. Közreműködik továbbá a magyar állampolgárok életét, testi épségét Magyarországon kívül közvetlenül fenyegető háborús cselekmények helyszínéről történő mentésben, a terrorista és túszejtő akcióknál a bajba jutott honfitársaink hazatérésének biztosításában – e tárgykorban pedig titokban információkat is szerezhet.¹⁸

A TEK feladatköre ellátása során elemzi és értékeli továbbá Magyarország terrorfenyegetettségének helyzetét, szervezi és koordinálja a terrorcselekmények megelőzését és elhárítását végző szervek tevékenységét, és

¹⁶ Alaptörvény 46. cikk

¹⁷ Balla Zoltán: A rendészet alapjai és egyes ágazatai. Dialóg Campus. Budapest, 2017. 52-62. o.

¹⁸ Balla Zoltán: I. m.

ellátja a Terrorellenes Koordinációs Bizottság működésével kapcsolatos feladatokat, továbbá a magyar létfontosságú rendszerelemek – korábban kritikus infrastruktúra – védelmében is jelentős feladatai vannak.¹⁹

A TEK feladatait részleteiben a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet szabályozza. A TEK a rendészetért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi költségvetési szerv, és a hatáskörébe tartozó feladatokat az ország egész területére kiterjedő illetékességgel látja el.²⁰

Nem tartom szükségesnek a TEK feladatainak részletes felsorolását. Áttekintve azokat megállapíthatjuk, hogy a Rendőrség keretein belül létrejött egy önálló, duális jogállású terrorelhárító szerv, amely így a terrorelhárítás elsődleges „gazdájává” vált, speciális titkosszolgálati jogkörrel, felhatalmazással és feladatrendszerrel.

Ígazi jelentősége azonban abban nyilvánult meg, hogy a TEK szervezeteileg képes és jogosult a területhez tartozó valamennyi részfeladatot: a titkosszolgálati jellegű felderítést, hírszerzést, értékelést, elemzést, szűrést, a terrorveszély tekintetében potenciálisan veszélyeztetett személyek védelmét ellátni, és megvalósítani a megelőző vagy megszakító, elfogó beavatkozó, taktikai műveleti feladatokat. Majd ezt követően vagy ezzel párhuzamosan a terrorcselekmény vonatkozásában felmerülő bűnügyi nyomozás szintén a Rendőrség feladata. Kimondhatjuk, hogy a terrorelhárítás komplex és teljes feladata a Rendőrség hatásköre és kötelezettsége lett, megszüntetve ezzel – a munkámban többször hivatkoztam – fragmentált működési és funkcionális feladatrendszert.

Jelenleg tehát a terrorizmus elleni fellépés és megelőzés kapcsán elsődlegesen a TEK jogosult és köteles eljárni, illetve felderítést végezni. Mindazonáltal valamennyi nemzetbiztonsági szolgálat részt kell, hogy vállaljon

¹⁹ Dr. jur. Kozma Tibor című r. alezredes: Az Európai Unió tagállamaiban alkalmazott rendvédelmi szervezeti modellek, azok alkalmazásának lehetőségei Magyarország rendvédelmi struktúrájának fejlesztésében. NKE Hadtudományi Doktori Iskola. Budapest, 2015. 152-164. o

²⁰ 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 1. § és 1/A. § szakasz

ebben a tevékenységben. „A terrorizmus elleni küzdelem összkormányzati tevékenység (...)”²¹

A szakmai kritikusok jellemzően pont a fentiek tükrében fogalmazzák meg ellenérzéseiket. Egyes elemzők szerint mind a szervezetek között, mind a szervezeten belül tapasztalhatók párhuzamosságok. Nyeste Péter arra hívja fel a figyelmet, hogy jelenleg a nemzetbiztonsági, katonai információgyűjtés és a bűnügyi információszerzés csak néhány ponton különbözik egymástól, technikai, taktikai és eszközhasználat szempontjából pedig még annyira sem. Így teljesen felesleges volt egy kizárólag terrorellenes titkosszolgálat létrehozása, illetve ilyen feladat és jogkör telepítése egy rendőri szervre.

E szakmai kritikára szükségesnek érzem dolgozatom ezen pontján reagálni. Elfogadható álláspont számomra, hogy a bűnügyi és nemzetbiztonsági hírszerzés eszközei, módszerei nagyon hasonlóak, azonban a hírszerzési célok tekintetében jelentős különbségek merülhetnek fel. Egészen más természetű a hírszerzés irányvonala egy terrorcselekmény vagy egy kábítószerek-kereskedő banda felderítése esetén, s természetesen egészen más beavatkozást és taktikát igényel a realizálás és a büntetőjogi elszámoltatás.

„A 2010. szeptember 1-jével felállított Terrorelhárítási Központ, amely új szervezetként egyben a rendőrségtől történő feladatlevonást, kapacitáskiszervezést is jelent. Ez az integrációval ellentétes irányú folyamat. A TEK az Rtv. hatálya alá tartozó rendvédelmi szervezet. Az általános feladatokat ellátó rendőrség és a Terrorelhárítási Központ törvényben rögzített feladatköreinek az összevetése átfedéseket mutat.”²²

A TEK létrehozásának szükségessége és értékelése

Teljesen igaz, hogy a Rendőrség szervezetén belül addig is rendelkezésre állt számos speciális egység – magam is dolgoztam ilyen területen –, akiket alkalmaztak fegyveres elkövetők, veszélyes bűnözők elfogására. Katonai

²¹ Információs Hivatal weboldala

²² Nyeste Péter: I. m.

és polgári titkosszolgálatok szervezetén belül aktívan foglalkoztak a terrorizmussal, annak titkosszolgálati megelőzésével, felderítésével, a Rendőrség bünyügyi állománya megfelelő jogi felhatalmazással rendelkezett, hogy akár titkos nyomozás keretében is előkészítsen ezzel kapcsolatos nyílt büntetőeljárást.

Joggal merül fel a kérdés, hogy miért kellett a jól működő modellt felborítani, hiszen Magyarországon érdemi terrorcselekmény nem történt, azaz gondolhatnánk, hogy a terrorelhárítás eredményesen végezte a munkáját.

A felmerülő kérdésre adandó válaszok és indokok megtalálásához, azt hiszem, szükséges néhány kapcsolódó és igen fontos körülmény és kérdéskör tisztázása és feltárása.

- 9.11 értékelése során megállapítást nyert, hogy a tragédia megelőzéséhez szükséges információk az amerikai rendvédelmi és nemzetbiztonsági szervek rendelkezésére álltak, azonban megbontva, részinformációk formájában. A részleteket külön-külön értékelték az egyes szervek, azokat lassan vagy csak részben osztották meg – sokszor hiúság, szakmai féltékenység miatt –, a részletek alapján történt értékelés nem adott okot beavatkozásra. A beavatkozásra képes szervhez nem jutott el minden információ, azokat egyben nem volt lehetősége értékelné és elemezni.
- Munkatársaimmal sokszor beszélgetünk a rendőri munkáról, ilyenkor gyakran említem nekik, hogy a '90-es években a titkosszolgálatokat azért hívták így, mert amit és ahogy csináltak, az titkos volt. Ez ma már nem így van, és nem így volt 2010-ben sem. Legyen szó bünyügyi vagy nemzetbiztonsági hírszerzésről, a cél a számunkra szükséges információ megszerzése, hogy az ellenérdekelt fél cselekményeit meg tudjuk előzni.
- Ez a felvetés nem változott és nem is fog, azonban a 21. században már a globális információs robbanás és technikai fejlődés kihatással volt a hírszerzés feladatrendszerére is. A releváns információkat nem leplezett, titkos eszközökkel kell megszerezni, hanem az iszo-

nyatos mennyiségű nyílt és elérhető információ közül kell kiválasztani és megtalálni a releváns és szükséges adatokat, majd azokat megfelelően és a lehető leggyorsabban értékelni, elemezni és reagálni rájuk. A konspirációs módszereket jellemzően felváltotta az OSINT.²³ Részben elfogadom néhány kritikus álláspontját, addig a vonalig, hogy a nemzetbiztonsági, bünyügyi hírszerző munka között szakmai és metodikai tekintetben nagy az átfedés és azonosság, alapvető, kölcsönös szabályok vannak. Ez azonban számomra nem jelent akceptálható magyarázatot arra, hogy a regnáló viszonyok között miért nincs létjogosultsága egy önálló terrorelhárító rendvédelmi szervnek.

- Kiindulva – és nem vitathatónak elfogadva – abból, hogy a bünyügyi és nemzetbiztonsági hírszerzés közötti elválasztóvonal igen vékony, megdöbbentő tény, hogy az 1960-as években Allen Dulles, a CIA akkori igazgatója úgy nyilatkozott, hogy a hírszerzési információk körülbelül 80%-a szerezhető be nyílt forrásból, megfelelő értékelő munka alapján. Ezzel szemben Magyarországon 2010 előtt ez megmaradt a pártállami időkre jellemző 40% körül.
- Jelenleg ez a mutató 90%-os mértékű a legeredményesebb szerveknél, nemzetközi szinten. Az elérhető információk mennyiségi változása magában hordozta, hogy a megelőző/felderítő tevékenységen belül átrendeződött az arány a részfeladatok tekintetében is, így már 33% a hírszerző feladat, és 66% az értékelő munka.
- Már nem az információ megszerzése, hanem annak értékelése, elemzése, újabb információs célok legeredményesebb és leggyorsabb meghatározása és elérése a cél. Ezen fogalmak közül kiemelt jelentőségűnek érzem a gyorsaság kérdését.

²³ Az *Open Source Intelligence* a nyílt forrású hírszerzés nemzetközileg is elfogadott angol kifejezése. A nyílt forrású információk valószínűleg soha nem fogják helyettesíteni a titkokat, a minősített információkat, azonban segítséget nyújthatnak az elemzőknek ahhoz, hogy a titkos információgyűjtő tevékenységet arra koncentrálják, ami más módon nem szerezhető meg. Egy magyar definíció szerint az OSINT a nyilvánosan, legális eszközökkel megszerezhető, vagy korlátozott körben terjesztett, de nem minősített adatoknak a hírszerzés szakmai szempontjai alapján történő felkutatását, gyűjtését, szelektálását, elemzését-értékelését és felhasználását jelenti.

- Az EU és az ENSZ is számos alkalommal deklarálta, hogy a meghatározó globális kihívások egyike az erősödő terrorizmus, aminek legyőzéséhez nemzetközi összefogásra van szükség, a többi globális probléma pedig technikai és tudományos módszerekkel oldható meg. Ezen megközelítéssel csak részben tudok azonosulni. Azt elfogadom, hogy a terrorizmus erősödik, de a tendenciális változásnál számomra veszélyesebb a morfológiai és a megvalósulási formák, ezen belül az előkészületi és az eszközselekmények változása. Ezek alapján bátran ki merem jelenteni, hogy nem elég a terrorelleltes aktivitások mennyiségi és szervezeti változása. A paradigmaváltásra szükség volt és lett volna, és szükség van jelenleg is.

Már 2010-ben látható volt, hogy a fentiekben felvázolt körülmények miatt a terror elleni háború igaz, hogy csak nemzetközi összefogással, információcserével, együttműködéssel nyerhető meg, de ez önmagában nem lehet eredményes. Minden állam felelős és előrelátó gondolkodásmódjára van szükség a kérdésben. A megváltozott megnyilvánulási formájú és célzatú terrorcselekmények tekintetében a rendvédelmi szervek legfontosabb célja és eszköze a felderítés, megelőzés, majd a gyors beavatkozás.

Összefoglalva a kérdést, olyan terrorelhárító munkát szükséges állami szinten végezni, amelynek során kulcsszerepet kell kapjon a nemzetközi együttműködés mellett a célirányos hírszerző és értékelő tevékenység, továbbá a terrorizmus mint bűn és azon belül kriminológiai megközelítésű emberi megnyilvánulás kutatása és megértése, ezek folyamatos összevetése, az eredmények alapján valamennyi terrorcselekménnyel veszélyeztetett létesítmény, objektum, infrastruktúra vagy célszemély védelmének egységes, koncepciózus kialakítása, illetve az adott állam területén késedelem nélkül, bárhol a lehető leggyorsabban bevetendő, egységes kiképzésű és szervezetű műveleti beavatkozó egységek megléte. Ezen feladatkörök központi irányítás mellett, egy szervezeten belül kell megvalósítani, elkerülhetetlen a sokszor említett fragmentáció megszüntetése. Szükséges megteremteni ennek szervezeti és az adott állam rendvédelmi strukturális beágyazásának jogszabályi hátterét is.

Személyes konklúzió

A terrorelhárító tevékenység középpontjában jelenleg a Terrorelhárítási Központ áll, amely gyakorlatilag teljesen rendhagyó szervezetével és duális jogállásával a hasonló szervek között a világban is egyedülálló, hiszen a Rendőrség szervezetén belül célirányos terrorelhárító szerv is, amely titkosszolgálati feladatvégzésre is jogi felhatalmazással rendelkezik. Mindez egy organikus fejlődés és átalakulás eredménye, bár a területet tradicionálisan mindig is a Belügyminisztérium irányította. A kapcsolódó jogfejlődés tekintetében releváns, hogy a legfontosabb rendelkezések az Alaptörvényben is megjelentek, továbbá a terület legfontosabb részletszabályait ma már törvények szabják meg.

A terrorizmus fogalmát megtöltő emberi cselekvések köre és annak büntetőjogi megítélése is hasonlóan dinamikus átalakuláson ment keresztül, ami kezdetben a náci és nyilas szélsőséges eszmék képviselőinek magatartása, a diverzáns és szabotázsakciók, a belső ellenzék aktivitása formájában merült ki. Ennek megfelelő rendvédelmi szervezeti formák is jöttek létre.

Később, különösen a nemzetközi terrorizmus következtében a Magyar Népköztársaságban is nőtt a terrorizmus elleni harc fontossága: elsődlegesen túszejtésre és légi jármű hatalomba kerítésére készült fel a kommunista rezsim.

A rendszerváltozást követően a sok szempontból kényes területet jelentős késsedelemmel és csak részben alakították át, az átmenetet ideiglenesnek szánt jogszabályok biztosították. A rendszerváltozás eredményeként a titkos jogszabályok nagy része a demokratikus ellenőrizhetőség megteremtésének okán megszűnt. (Természetesen a területet szabályozó legrészletesebb technikai-taktikai szabályok ma sem ismertek.) A Rendőrség feladatkörébe bekerültek az állam legfontosabb közszereplőinek védelmi feladatai is.

2010-ig érdemi szervezeti átalakulás nem valósult meg. A terrorizmus nemzetközi tendenciáit felismerve, azok további változásaira felkészülve Magyarország elsőként teremtette meg a jogszabályi lehetőségét egy integrált, célirányos hibrid terrorelhárító rendőri szerv életre hívásának, amely

szakmai választ tud adni a folyamatosan és dinamikusan változó kihívásokra, egy kézben irányítva a hírszerző, felderítő, értékelő és beavatkozó részfeladatokat, tradicionálisan a Rendőrség keretein belül, hiszen a közrend, közbiztonság biztosítása az Alaptörvényben is deklaráltan a Rendőrség feladata.

IRODALOM

Balázs Roland: Rendészet történet, ME Állam- és Jogtudományi Kar Jogtörténeti Tanszék. Miskolc, 2013.

Christián László: A rendőrségre és a titkosszolgálatokra vonatkozó szabályozás változásai. MTA Law Working Papers. Magyar Tudományos Akadémia. 2014.

Dávid Ferenc: Nemzetbiztonság és szervezetrendszer. Nemzetbiztonsági Szemle 2017/1. Budapest.

Révész Béla: Az állambiztonságtól a nemzetvédelemig. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Tudományos Bizottsága. Szeged, 2003.

Dr. Sléder Judit: A büntetőeljárás megindítása. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. Pécs, 2010.

Szikinger István: A rendőrségre és a titkosszolgálatokra vonatkozó szabályozás változásai 2010-től napjainkig. MTA Law Working Papers. Magyar Tudományos Akadémia. 2014.

Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?¹

„Ezt cselekedjétek: Terheljétek meg a ti barmaitokat, és eredjétek, menjétek el Kanaán földére.”²

Bevezetés

A tanulmány a saját kutatási eredményeket tartalmazza, ami – ha nem is reprezentatív, de – egyedülálló módon (elsőként) előzmények nélküli „survey” felmérés a Z generáció pályaválasztási motívumainak tárgyában, különös tekintettel a rendőri pálya vonzóbbá tételére.

Az elvégzett kutatómunka fontosságát alátámasztja, hogy Magyarországon ilyen jellegű kutatás, amely a Z generáció munkaigényeinek és a rendőri életpálya által nyújtott feltételrendszernek a vizsgálatára épül, még nem volt. A tanulmány nemcsak egyes emberek munkafeltételi igényeinek kielégítésére kaphatunk választ, hanem a biztonság megteremtésére irányuló társadalmi cél támogatásában, azaz a biztonság megteremtésében is szerves részt vállalhatunk azzal, hogy az igényekhez mérten az életpályamodellt akár fejlesztjük, akár kiegészítjük, mindehhez pedig tudatos toborzó munkát alkalmazunk. Hiszen az emberek joggal várják el, hogy biztonságban élhessenek.

¹ A tanulmány a Rendőrség Tudományos Tanácsa 2018. évi pályázatán harmadik helyezést elért pályamű szerkesztett változata.

² Károli Gáspár: Szent Biblia. Magyar Bibliatársulat. Budapest, 2010.

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

A biztonság garantálása, valamint a lakosság szubjektív biztonságérzetének megteremtése szükségképpen állami feladat, ezért a globalizáció melléktermékeként jelentkező különböző fenyegetések és veszélyek elleni fellépés sürgető jelentőségű.³ A közösség aktivitása mellett az erre a célra létrehozott társadalmi és közigazgatási rendszerben tevékenykedő állami végrehajtó intézmények és szervek cselekvésére van szükség, amit a nyilvánosság a biztonság szűk keresztmetszetével, a belső rend megteremtésével azonosít. Bár ez annál jóval komplexebb tevékenység.⁴

A rendvédelmi szerveknek minden időben olyan alkalmazási elvekkel, felkészültséggel, felszereléssel, kapcsolatrendszerrel kell rendelkezniük, amely lehetővé teszi a rendvédelmi alkalmazás elvárt szintjét. (A bűnüldözés területén ezt tartalommal az információszerzés, a bűncselekmény elkövetését megelőző és megszakító képesség, valamint az állam büntető igényének érvényesítését biztosító felderítési képesség tölti ki, míg közrendvédelmi területen a jelenlét, az elérhetőség és a reagáló képesség élvez előnyöket.)⁵ Ehhez minőségorientált együttműködés és tevékenységi integrációra alapozott, tudatos rendvédelmi képességtervezés szükséges. A nagyhatású veszélyeztetésekkel és fenyegetésekkel szemben csak a koncentrált, hatósági beavatkozásokon alapuló, társadalmi támogatottságot élvező fellépés lehet eredményes.

A fentiek érvényesítésére az alkotmányos (jog)állam a rendészetet hatékony hatósági eszközökkel ruházza fel annak érdekében, hogy a jogellenes magatartásokkal szemben a társadalom kollektív értékei, valamint az egyes emberek élete, javai és méltósága védelemben részesüljön.⁶ Mindehhez ugyanakkor életerős, értelmes és hivatástudattal bíró személyi állományra

³ Kovács István: A prostitúció jelensége és társadalmi kontrolljának vizsgálata empirikus módszerekkel. PhD értekezés. NKE. Budapest 2016.

⁴ Havasi Zoltán: A komplex biztonság időszerű kérdései. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2003/2. 65–80. o.

⁵ Finszter Géza: Rendészet – Rendvédelem közjogi megközelítésben. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2008/9. 51–66. o.

⁶ Finszter Géza: A rendészeti stratégia alkotmányos alapjai. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2012/13. 5–24. o.

van szükség, akik a jog keretei között legjobb tudásuk szerint látják el feladataikat. De ki az a személy, aki ma vállalja, hogy a rendőrség kötelékében hajlandó szolgálatot teljesíteni, és az emberek testi épségét, életét megvédi, a vagyonbiztonságot erősíteni, nem utolsósorban pedig bűnmegelőző szolgáltatást nyújtani? Hiába az állam biztonság megteremtésére irányuló stratégiáinak összessége, ha nincs elegendő végrehajtói állomány, aki az abban foglaltakat elvégzi.

A tanulmányban taglalt tudományos probléma is e kérdéskör köré szerveződik: Vajon csökkenthető-e a rendőrség személyi állományának fluktuációja, vonzóbbá tehető-e a rendőri hivatás, növelhető-e a rendőrség létszáma, arra milyen erőforrások állnak rendelkezésre, mit vagyunk képesek tenni azért, hogy – leginkább a Z generációból – minél több embert toborzhassunk? A tudományos probléma taglalása rávilágíthat az emberi erőforrással kapcsolatos tevékenység egyik legfontosabb teljesítménymutatójára: a fluktuáció és az utánpótlás viszontagságaira. E jelenség szinte minden esetben olyan eseményekre, problémákra mutathat rá, amelyek hosszabb távon a szervezet hatékony, eredményes működését gátolhatják, amely itt nem más, mint az emberi élet, a vagyon védelme, a belső rend és biztonság megteremtése. A tanulmány e dimenziók közös halmazára, a rendőrség személyi állományának – egyfelől a fluktuációból, másfelől pedig az orientált pályaválasztásból származó – utánpótlására és toborzására – különös tekintettel a Z generáció motiváltságára – fókuszál.

A tanulmány célja, hogy az ismertett tudományos probléma megoldásának elősegítése érdekében javaslatokat tudjon megfogalmazni.

A kutatás során egy általános, egy stratégiai és egy funkcionális célt különböztettem meg.

- Általános célom volt egy olyan alkalmazott kutatás lefolytatása, amely a Z generáció pályaválasztásának motívumairól reális képet mutat, továbbá egy olyan információs adatbázist hoz létre, amely a kidolgozott javaslatok megvalósíthatóságának – relevanciájának,

fenntarthatóságának, megalapozottságának, életképességének – tekintetében a rendőri vezetők döntési mechanizmusait segíti, egyúttal a rendőri hivatást a jövő generációi számára vonzóbbá teszi.

- A stratégiai célban egy olyan mikro- és makroszinten is működni képes intézményesített kiválasztási rendszer megalkotását jelöltem meg, amely a rendőri szakmához szükséges személyi kötelezettségvállalás mellett az igényjogosultság korrelációját is megteremti. E rendszer a toborzási folyamatokat a jövőben eredményesebbé teheti, az elvándorlás mértékét mérsékelheti, a jövő rendőri munkavállalójának szilárd és biztos talajt nyújthat.
- A funkcionális cél a kutatáson, a kísérleti fejlesztésen és az innováción nyugvó utánpótlási rendszer emberi és tárgyi erőforrásait maximalizáló, logisztikai-technológiai színvonalának emelését jelentette. A globalizáció rákényszerít bennünket, hogy a viszonylag lassú technológiai színvonalváltozást az alkalmazott kutatásból származó ismeretanyag segítségével a nemzetközi szintéren kamatoztató, horizontális, a jogi, természeti akadályokat leküzdő, korszerű kiválasztási eljárással és az egyedi igényekkel korreláló megoldási alternatívákkal helyettesítse.

Ahhoz, hogy bármely kérdésben hitelt érdemlően állást tudjunk foglalni, nélkülözhetetlen, hogy az azt képező világ törvényszerűségeit, összefüggéseit feltárjuk, a valóságot megismerjük, és a világ értelmezése logikailag is összhangban álljon azzal, amit valójában tapasztalunk. Ha olyan elméleti hipotéziseket teszünk, amelyek a tudományos problémával logikai összefüggésben állnak, és azokat megfelelő kutatási módszerekkel teszteljük, képesek leszünk arra, hogy azok törvényszerűségeit igazoljuk, és megoldási alternatívákat javasoljunk. Így válik a valóság egyformán hitelessé, életszerűvé és elfogadhatóvá. Minderre tekintettel a tanulmányban az alábbi elméleti hipotézisekből indultam ki:

- Feltételezem, hogy a Z generáció által megjelölt pályaválasztási motívumok a jelenlegi rendőri pálya által nyújtandó életpályamodell feltételeivel teljes egészében nem harmonizálnak, az elvárt igényeket a rendőrség ilyen formában teljesen kiszolgálni nem képes. A Z generációt olyan szocializációs folyamatok és ingerek érik, amelyek miatt a rendőri hivatás számukra opcionális pályaválasztási lehetőségként csak részben realizálódik. Ezek az interakciók az alkalmazott kutatás keretén belül feltérképezhetők.
- Feltételezem, hogy a globális világban bekövetkező interakciós folyamatok a hazai és külföldi versenyszférában tevékenykedő kereskedelmi és multinacionális cégek humán erőforrásának utánpótlására kedvező hatást gyakorolnak, ha a rendőrség e feltételekkel a jövőben a versenyt felvenni nem képes, úgy a személyi állomány részleges elvándorlása prognosztizálható, az utánpótlás eszközeül szolgáló jövő generációja a rendőri szakmára csak részben toborozható.
- Feltételezem továbbá, hogy a Z generáció pályaválasztási és munkaválasztási motivációinak ismeretében a rendőri hivatás (tárgyi és személyi kötelezettségvállalás és igényfelmérés korrelációján alapulva) vonzóbbá, a toborzási eljárási stratégia kidolgozásával cél- és eredményorientáltabbá tehető.

A tanulmány tudományos módszerét tekintve a hipotéziseket történelmi alapkutatással, valamint kvantitatív számításokon alapuló alkalmazott kutatással kívánja tesztelni.⁷ (Az alkalmazott kutatás a survey felmérés lefolytatásával, majd a kapott adatok kvantitatív számításokkal történő feldolgozásával valósult meg.)

A kutatás tárgya a Z generáció munkavállalási igényeinek, motiváltságának feltárása, valamint annak meghatározása, hogy a rendőri szakma e generáció részére hogyan tehető vonzóvá vagy vonzóbbá. Vajon a rendőri

⁷ A történelmi alapkutatás a pályázat része volt, e tanulmányban nem kerül ismertetésre.

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

életpályamodell mennyiben és milyen mértékben felel meg ezen igényeknek, szükséges-e azt tovább fejleszteni vagy kiegészíteni?

A minta nagyságát tekintve nem reprezentatív. Összesen 30 olyan személy vett részt a felmérésben, aki megfelel a Z generáció életkori feltételeinek, valamint szakmaválasztás és/vagy felsőoktatási intézménybe való felvétel előtt állt, esetleg mindkét feltételnek megfelelt.

A szóban forgó tanulmány tárgyköre három részből áll: első helyen a demográfiai adatok, második helyen a munkakörnyezettel kapcsolatos adatok, harmadik helyen pedig a rendőri munkavállalással kapcsolatos attitűdök elemzése történt meg.

A kapott eredmények leíró ismertetése

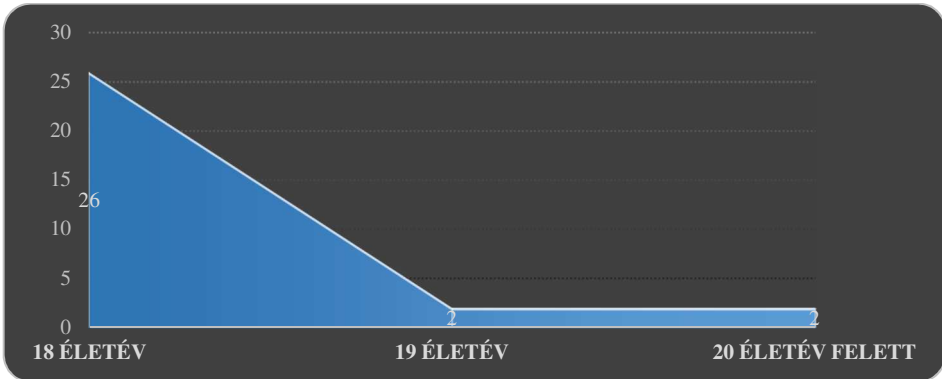
Az alábbiakban a kutatás során alkalmazott kérdőív egyes kérdéseire kapott válaszok elemzéseit ismertetem.

Személyi körülmények

Életkor

A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely kategória szerinti intervallumba az Ön életkora beletartozik.*”

Az eredmények alapján az életkor vonatkozásában megállapítható, hogy 26 személy a 18. életévét betöltötte, 2 személy a 19. életévében jár, illetve ugyanennyien 20 évesek elmúltak. A 18 évesek vonatkozásában ez 86%-ot, a 19 és 20 évesek vonatkozásában 7-7%-ot jelentett. A férfi és nő arányt tekintve 22 férfi közül 2 személy 20 éves elmúlt, 2 személy a 19. életévét és 18 személy a 18. életévét már betöltötte, a 8 nő pedig szintén 18 éves volt. A fentieket az 1. számú grafikon illusztrálja:

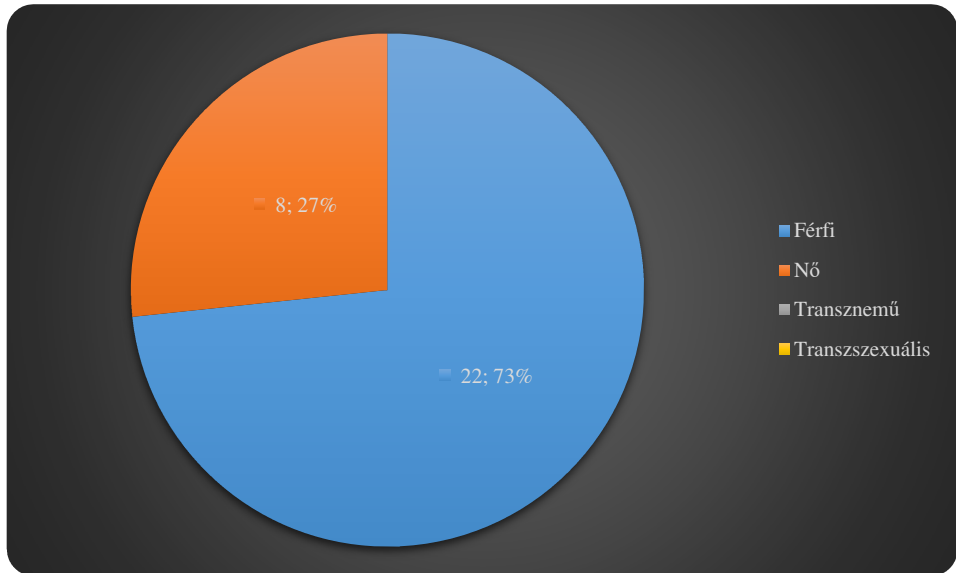
1. számú grafikon
Életkor

Férfi, és nő arány

A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely jelenleg az Ön társadalmi nemét jellemzi. Függetlenül attól, hogy születéskor milyen neműként sorolták be.*”

Bár a cím megtévesztő lehet, hogy csak férfi és nő arányt számítottam, nem téveszthetjük szem elől a transzneműek és a transzszexuálisok nemi identitását sem. A kutatás során a felmérésben a megkérdezettek magukat kizárólag női és férfi nemi identitásúnak vallották, a férfiak 73%-ot, a nők pedig 27%-ot tettek ki, az arány 22 férfi és 8 nő között oszlott meg. A fentieket a 2. számú grafikon szemlélteti:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

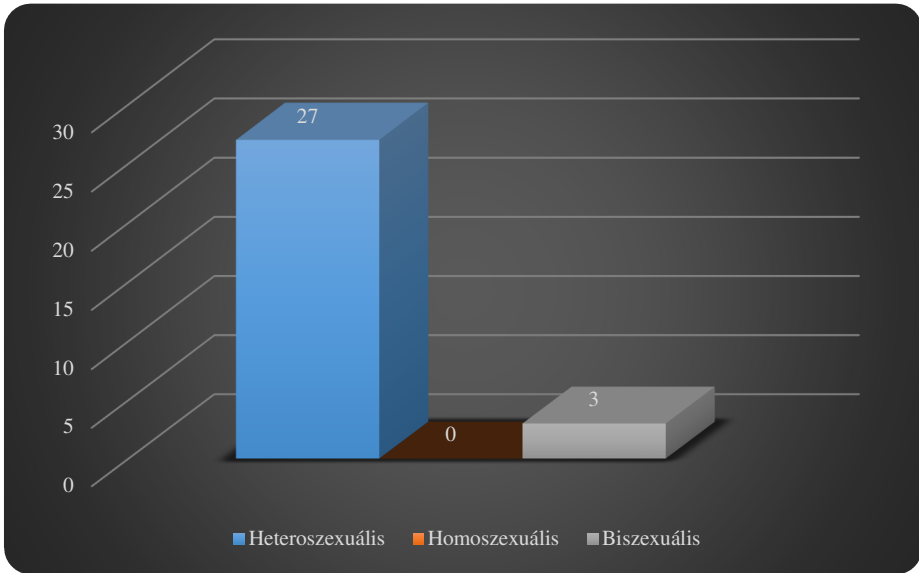

2. számú grafikon
Férfi és nő arány

Szexuális irányultság

A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely az Ön szexuális beállítottságát jellemzi.*”

A szexuális irányultság megmutatta, hogy a megkérdezettek közül 27 fő magát heteroszexuálisnak, 3 fő pedig biszexuálisnak tartotta, olyan személy, aki homoszexuális lett volna, nem volt. Ez arányait tekintve 90-10%. A férfiak közül 2 személy, a nők közül pedig egy személy volt biszexuális. Ez arányait tekintve 12-6%-ot jelentett. A fentieket a 3. számú grafikon illusztrálja:

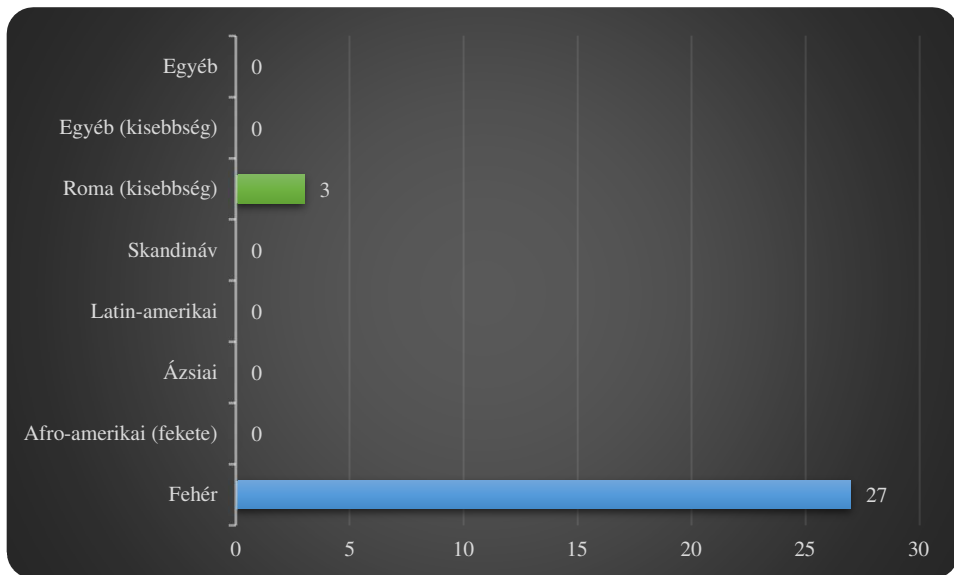
3. számú grafikon
Nemi hovatartozás

Etnikai hovatartozás

A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely az Ön etnikai hovatartozását jellemzi.*”

Az etnikai hovatartozáson belül 27 fő magát fehérnek, 3 személy magát roma származásúnak vallotta. Bár a felmérés afro-amerikai (fekete), ázsiai, latin-amerikai, skandináv egyéb kisebbségi alternatívákat is felsorolt, a válaszadók a két népcsoport tekintetben 90-10%-s aránnyal voltak jelen. A férfiak közül 2 személy, a nők közül pedig egy személy volt roma kisebbségbe tartozó. Ez arányait tekintve 12-6%-ot jelentett. A fentieket a 4. számú grafikon szemlélteti:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

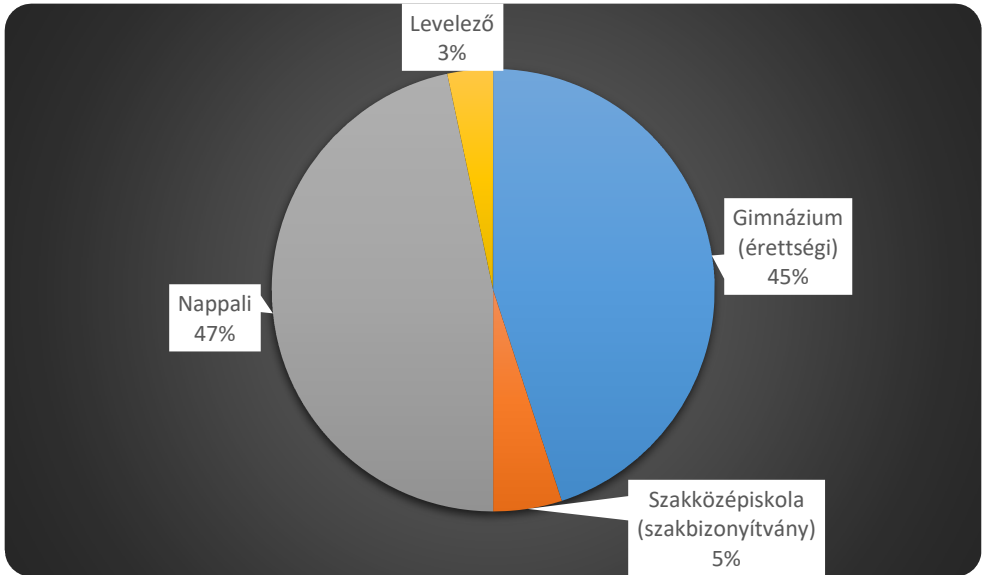

4. számú grafikon
Etnikai hovatartozás

Aktuális tanulmányok

Az aktuális tanulmányok megválaszolása arra irányult, hogy a Z generáció tagjai érettségi vagy szakközépítvánnyal fognak-e rendelkezni. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amelyben jelenleg tanul. Válaszok: gimnázium, szakközépiskola, nappali és levelező.*”

Gimnáziumba a megkérdezettek 90%-a, szakközépiskolába a 10%-a járt, ebből 28 személy nappali, 2 személy pedig levelező munkarendben folytatott tanulmányokat. A nők közül nem volt olyan, aki tanulmányait szakközépiskolában és azt levelező munkarendben folytatta volna, így a férfiak arányait tekintve 3 személy szakközépiskolai bizonyítványt kap majd, 2 személy levelező munkarendben folytat tanulmányokat, amelyből egy-egy gimnáziumi és szakközépítvány megszerzésével zárul. A fentieket az 5. számú grafikon illusztrálja:

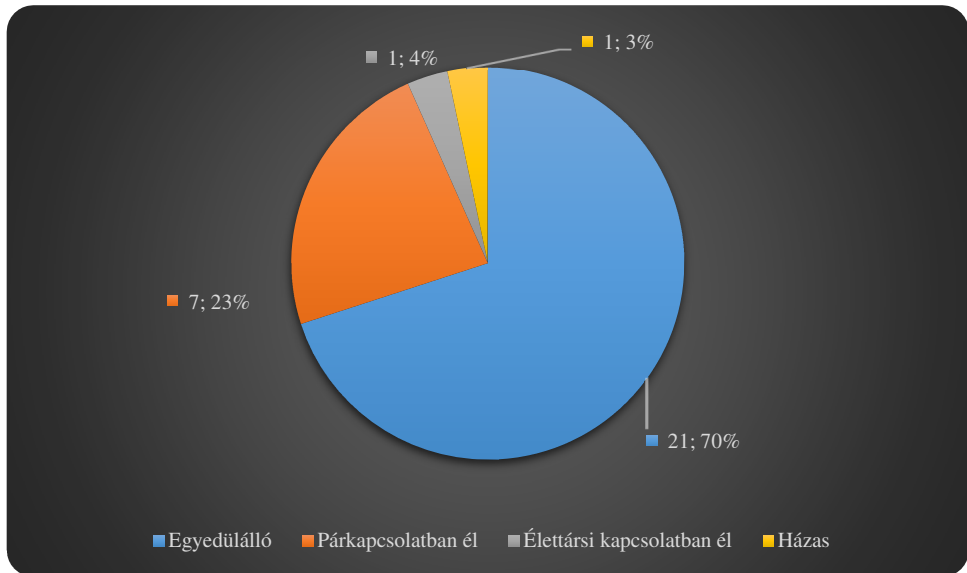
5. számú grafikon
Aktuális tanulmányok

Családi állapot

A családi állapot tekintetében azt vizsgáltam, hogy a megkérdezett személyek közül – koruk ellenére – mennyien egyedülállóak, mennyien élnek párkapcsolatban vagy élettársi közösségben, esetlegesen mennyien vallják magukat házasnak. A feltett kérdés: *„Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely az Ön jelenlegi családi állapotát aktuálisan jellemzi.”*

21 személy egyedülálló volt, 7 főnek volt kapcsolata, és egy-egy fő volt házas vagy élt élettársi közösségben. 8 nő közül 2 élt párkapcsolatban, a többi egyedülálló volt. Ez arányait tekintve 75-25%. A férfiak közül 15 egyedülálló, 5 párkapcsolatban levő, és egy-egy élettársi vagy házastársi közösséggel bíró volt. Ez arányait tekintve 68-22-10-10%-ot jelentett. Megjegyezni kívánom, hogy az élettársi közösségben és a házastársi közösségben élő férfiak mindketten levelező munkarendben, egyikük gimnáziumi, másikuk pedig szakközépiskolai tanulmányokat folytatott, mindketten 20 év felettiek voltak. A fentieket a 6. számú grafikon illusztrálja:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

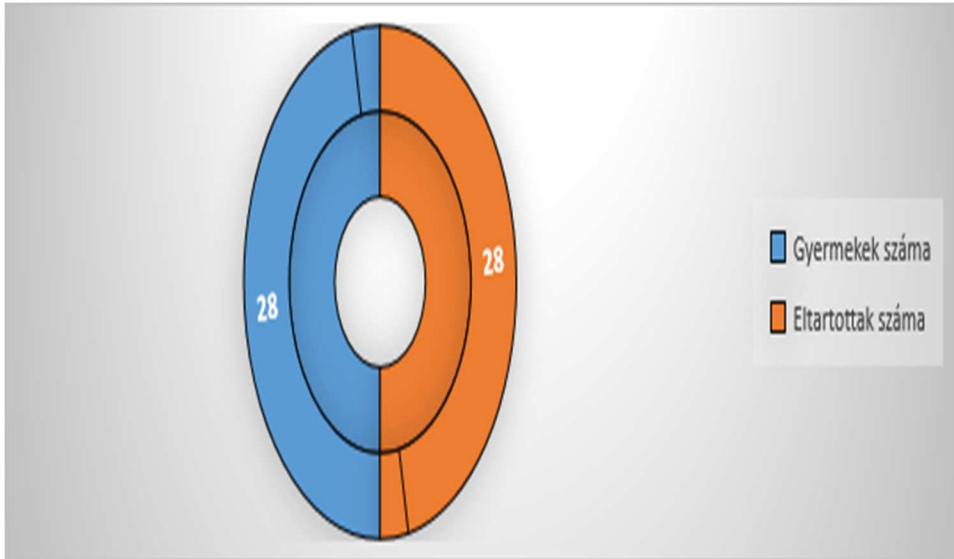
6. számú grafikon
Családi állapot

Gyermekek és eltartottak száma

A gyermekek és eltartottak vonatkozásában azt vizsgáltam, hogy van-e olyan Z generációs válaszadó, aki már valamelyik családtagjáról gondoskodni köteles. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely a jelenleg eltartott személy és/vagy személyek, valamint a gyermek és/vagy gyermekek számát megmutatja.*”

A megkérdezettek közül 28-28 személy válaszolta, hogy nincs sem gyermeke, sem eltartottja, viszont 2-2 személy egy-három fő közötti gyermeket és eltartottat jelölt meg. A 2-2 fő férfi volt, a nők között nem volt ilyen személy. Ez a két férfi ugyanaz a két személy volt, akik élettársi és házastársi kapcsolatban éltek, levelező munkarendben, szakközépiskolában és gimnáziumban folytattak tanulmányokat. Az egyik férfi biszexuális beállítottságú volt, azt viszont nem tudjuk, hogy az élettársi és/vagy házastársi kapcsolat milyen irányultságú. A válaszadók arányait tekintve 0% a

férfi és nő arány, a férfiakon belül pedig 93-7%. A fentieket a 7. számú grafikon szemlélteti:

7. számú grafikon
Gyermekek, és eltartottak

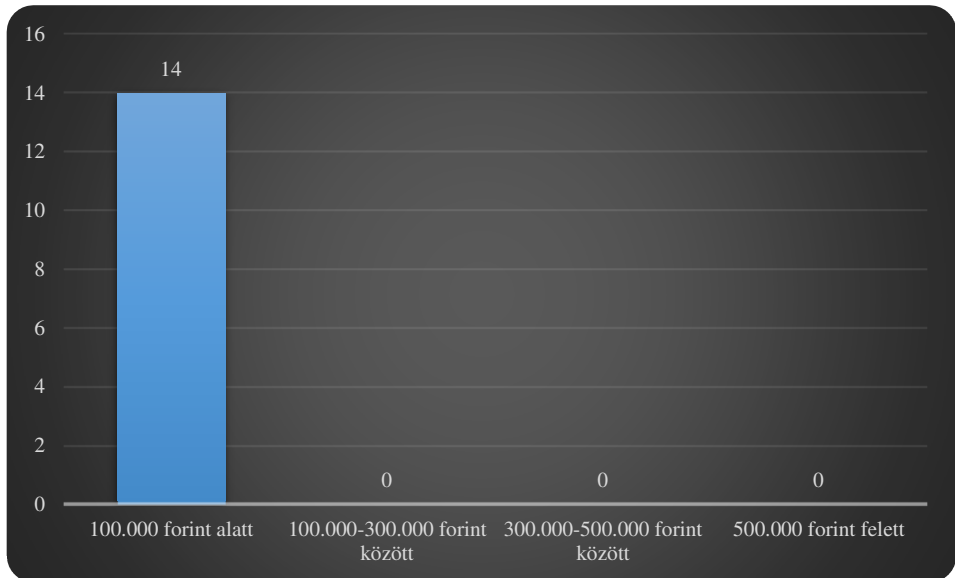
Havi jövedelem

A havi jövedelem nagyságának vizsgálata kiemelt jelentőséggel bír, mert megmutatta, hogy a jelenlegi Z generáció, ha középiskolai tanulmányokat is folytat, mekkora jövedelemmel bír, és van-e összefüggés az esetleges bérmegejelölés, valamint a tanulmányok elvégzését tekintve. (E számításokat később a másik két csoport elemzését követően lehet és szükséges elvégezni. A diákmunka is beszámít.) A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely a jelenlegi befolyt összegének nagyságát hűen tükrözi.*”

A válaszadók közül 14 fő jelezte, hogy tanulmányai mellett 100 ezer forint alatti bevétellel bír, közülük 5 nő és 9 férfi volt. Arányait tekintve ez 64-36%. A levelező munkarendben tanulmányokat folytató két férfi szintén

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

e kategóriába tartozott. A minimum és maximum érték is a 100 ezer forint alatti kategóriát jelentette. A fentieket a 8. számú grafikonon illusztrálja:

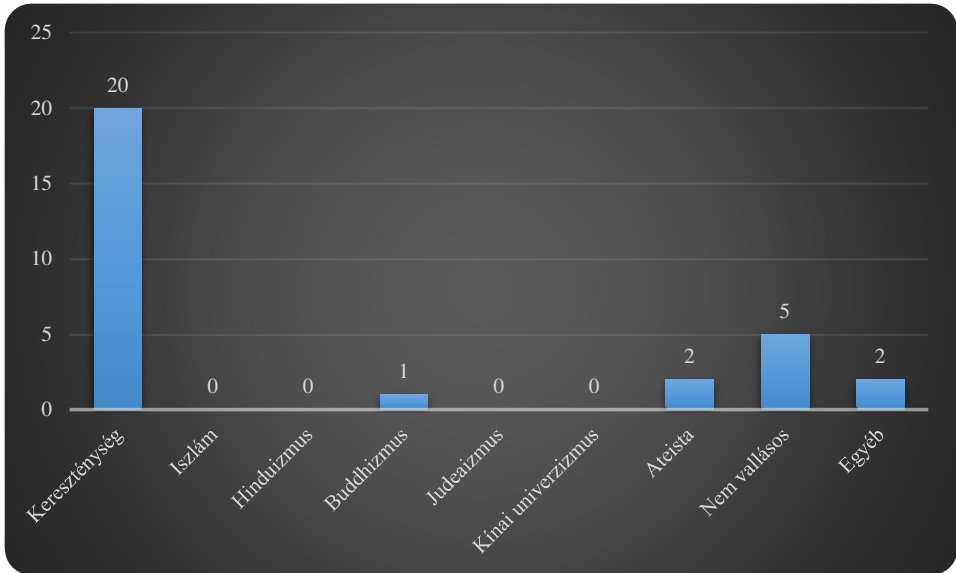

8. számú grafikon
Havi jövedelem

Vallási meggyőződés

A vallási meggyőződés megismerése arra irányult, hogy a megkérdezettek gyakorolnak-e vallást, ha igen, akkor milyen jellegűt. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely az Ön vallási meggyőződését jellemzi.*”

20 fő kereszténynek, 2 egyéb vallásúnak, egy buddhistának, 2 ateistának vallotta magát, míg 5 fő nem volt vallásos. A nők közül egy fő nem volt vallásos, a maradék 7 fő keresztény volt. A férfiak körében 19 fő keresztény, 4 fő nem vallásos, 2 ateista, 2 egyéb vallású, és egy buddhista volt. A fentieket a 9. számú grafikonon szemlélteti:

9. számú grafikon
Vallási meggyőződés

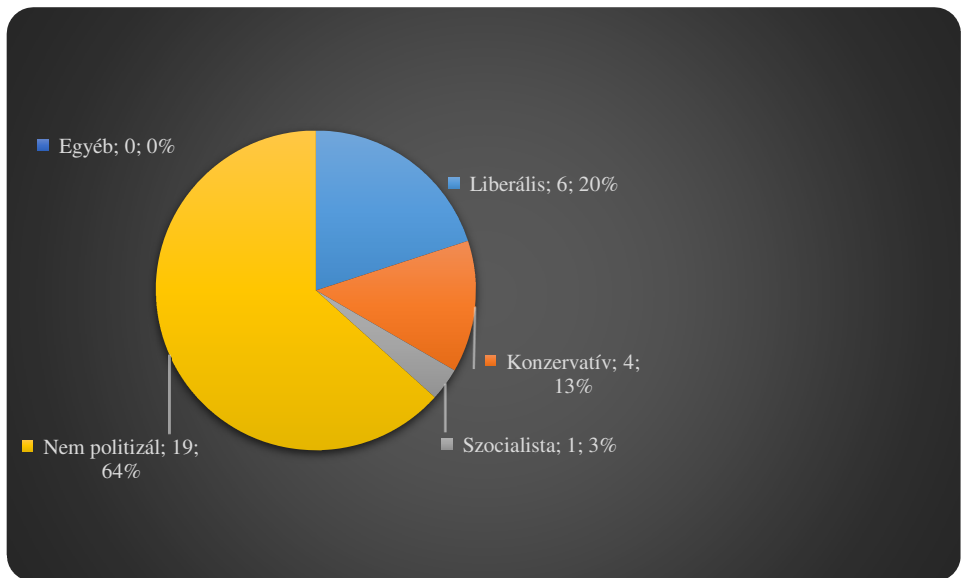
Politikai szemlélet

A kérdés a válaszadók politikai érintettségére utalt, tekintettel arra, hogy mindegyikük a 18. életévét betöltötte, így választópolgárnak minősül. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely az Ön politikai irányultságát jellemzi.*”

A megkérdezettek 64%-a nem politizált, 3% vallotta magát szocialistának, 13% a konzervatív értékrend mellett, és 20% a liberális nézetek mellett voksolt. Ez a kérdéskör azért bír kiemelt jelentőséggel, mert az aktuális államhatalom és értékrend dönti el, hogy egy adott társadalomban az emberek mely magatartását rendeli büntetni, így melyik az a normaellenes cselekvés, aminek megszakítására, megelőzésére és felderítésére a rendőrség hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik. Ad absurdum a Z generáció követne-e egy olyan életpályamodellt, és élne-e azokkal az értékekkel, tenné-e, ami szükséges, hogy megvédje mások biztonságát rendőrként, ha az aktuális államhatalom elvárja? Például: a nemzetközi liberális eszme a mari-

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

huána fogyasztását legalizálja, ám a konzervatív értékrend azt tiltani rendeli. Ha a válaszadó liberális felfogású, és az adott államhatalom konzervatív, akkor nem biztos, hogy e szellemben rendőrnek fog állni. Hisz rendőrként az államhatalmat kell szolgálnia, ad absurdum saját eszméi ellen kell fellázadnia. (Ezt a témakört később részleteiben tárgyalom.) A nők közül 6 fő nem politizált, és 2 liberális eszméket vallott. A férfiak közül 4 liberális, 4 konzervatív, egy szocialista, 14 fő pedig nem politizált. A fentieket a 10. számú grafikon illusztrálja:

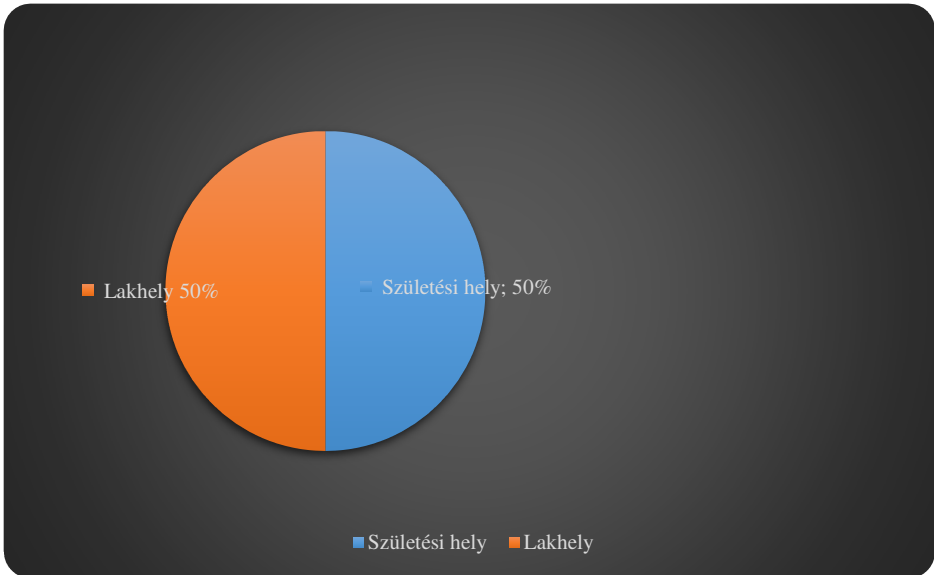
10. számú grafikon
Politikai szemlélet

Születési és tartózkodási hely

A feltett kérdés a válaszadó születési és tartózkodási helyére vonatkozik. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, ahol Ön született, ahol Ön tartózkodik.*”

E két kategóriát egy diagramon jelenítettem meg, tulajdonképpen mindkét kategória teljes egészében belföldi lakhellyel rendelkezik, és belföldön

is született. A férfiak és nők is 100-100%-s aránnyal szerepeltek. A fentieket a 11. számú grafikon szemlélteti:

11. számú grafikon
Születési és tartózkodási hely

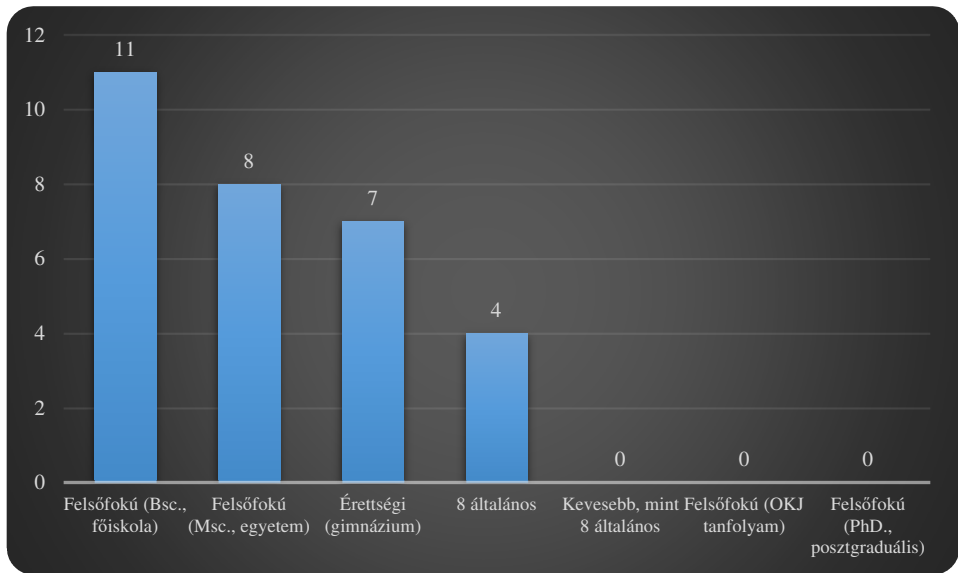
Családtagok iskolai végzettsége

A feltett kérdés a válaszadó családtagjai közül a legmagasabb befejezett tanulmányi végzettségének és/vagy végzettségeinek, képesítésének és/vagy képesítésinek megismerésére irányul. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt és/vagy azokat válassza ki, amely az elvégzett/befejezett tanulmánya és/vagy tanulmányainak meglétét igazolja.*”

A fenti kérdés indoka az volt, hogy megvizsgálhassam, a szülő legmagasabb iskolai végzettsége, valamint a Z generáció továbbtanulási számdéka között van-e összefüggés. 11 fő főiskolai, 8 fő egyetemi, 7 fő érettségi, 4 fő 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A nők szülei közül 3-3 egyetemi és főiskolai, gimnáziumi, egy pedig 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A férfiak közül 8 főiskolai, 5 egyetemi, 6 érettségi, 3 8

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

általános iskolai végzettségű szülőt ismerhettünk meg. Arányait tekintve 36-26% a felsőfokú végzettségűek aránya, 23% a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya, és 13% az alapképzésűek aránya. A felsőfokú végzettség tekintetében az átlagérték 9,5 volt. A fentieket a 12. számú grafikonon illusztrálja:

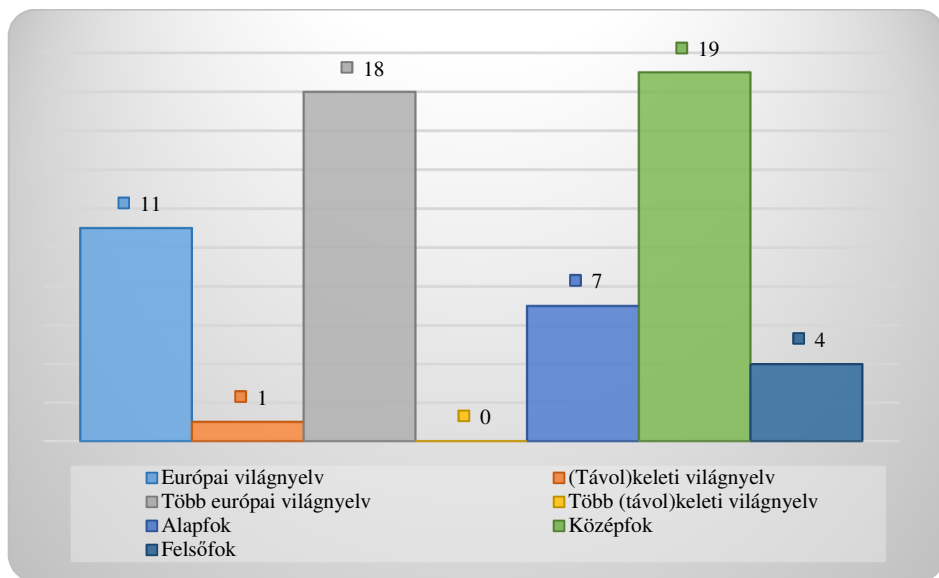
12. számú grafikon
Családtag legmagasabb iskolai végzettsége

Idegennyelvtudás

A feltett kérdés a válaszadó által beszélt és használt idegennyelvtudásának felmérésére irányul. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amelyik nyelvből Ön, amilyen fokozatú nyelvvizsgabizonyítvánnyal rendelkezik.*”

Az alábbi kategória megalkotása azt mérte fel, hogy a válaszadók nyelvismerete milyen világnyelvekre (európai, távol-keleti) terjedt ki, azokat milyen szinten voltak képesek elsajátítani. Továbbá vizsgálhatóvá válik, hogy a válaszadók hajlandók-e itthon dolgozni, vagy nyelvismeret birtokában

külföldön képzelik el életüket. Azt se felejtjük el, hogy a rendőri életpálya-modell preferált nyelvpótlékot, mint illetménykülönbötet biztosít leendő munkavállalója számára. (Ezt a témakört a későbbekben részletesen tárgyalom.) 11 személy egy európai világnyelvet, egy személy távol-keleti világnyelvet, és 18 személy több európai világnyelvet készség szinten beszél. 7 személy alapfokon, 19 személy középfokon, és 4 személy felsőfokon beszél már 18. életévét betöltve. A nők közül 6 fő közép és 2 alapfokon beszél, a férfiak közül 5 alapfokon, 4 középfokon és 13 fő felsőfokon beszél. Az érdekesség kedvéért a távol-keleti idegen nyelven beszélő személy férfi, és alapfokon beszél. Fontos következtetés vonható le: a megkérdezettek mindegyike, azaz 100%-a beszél idegen nyelvet, így rendszeresen képezi magát, a válaszadók több, mint 63%-a középfokon, és 13%-a akár több nyelvből is felsőfokú szinten van. A fentieket a 13. számú grafikon szemlélteti:

13. számú grafikon
Idegennyelvtudás

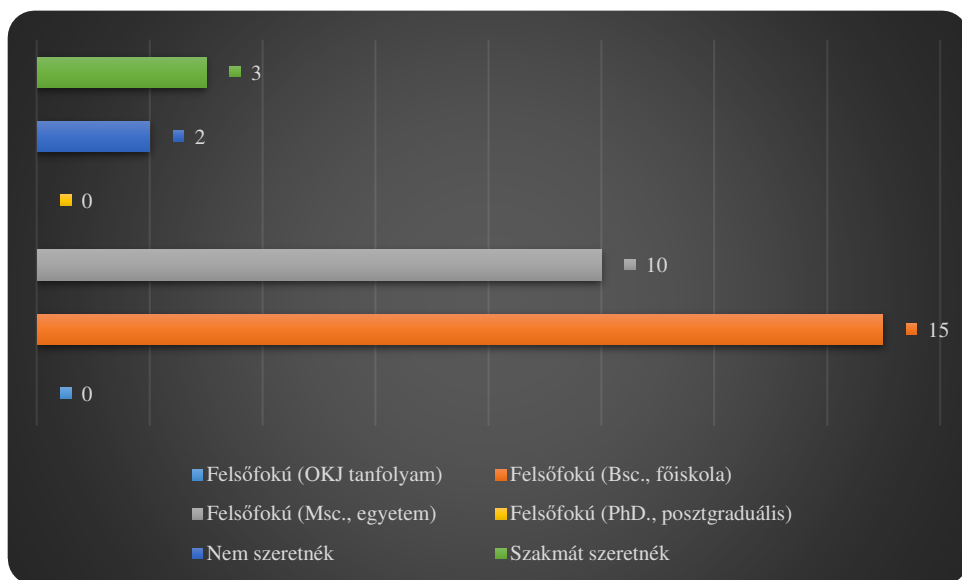
Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

Továbbtanulási szándék

A kérdés megválaszolása arra irányult, hogy van-e olyan érettségiző vagy szakmát szerző, aki szeretne továbbtanulni, vagy megelégszik azzal, hogy szakmát kap. A feltett kérdés: „*Szeretne-e továbbtanulni, ha igen, akkor milyen felsőoktatási intézményben kíván végzettséget szerezni?*”

2 fő nem szeretne továbbtanulni, 3 fő a szakmában látja a jövőjét, 10 szeretne egyetemre menni, és 15 fő szeretne főiskolai diplomát szerezni. A nők közül 3 főiskolai, 4 egyetemi végzettséget szeretne, míg egy egyáltalán nem akar továbbtanulni. Mindezt összehasonlítva a szülők legmagasabb iskolai végzettségének adataival, megállapítható, hogy a főiskolai végzettséget megszerezni kívánó nők szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége egyetem, főiskola és érettségi, így az iskolai végzettség arányaiban motiváló hatású volt. Akik egyetemi végzettséget kívánnak szerezni, azok szülei 2 egyetemi, egy főiskolai és egy 8 általános végzettséggel rendelkeztek, az egyetemi végzettség vonatkozásában az is szintén motiváló hatásúnak bizonyult. Annak a nőnek, aki nem szeretne továbbtanulni, a szülője legmagasabb iskolai végzettsége főiskola volt. Ha összességében vizsgáljuk a továbbtanulási szándékot, valamint a szülők legmagasabb iskolai végzettségét, elmondhatjuk, hogy arányaiban a szülő iskolai végzettsége motiváló hatású lehet a nőgyermek továbbtanulására. Ugyanakkor ezt inverzen is értelmezhetjük: a szülő alacsony iskolai végzettsége motiváló hatású, hogy a gyermeke továbbtanuljon, „*többre vigye*”. A férfiak vonatkozásában egy fő nem szeretne továbbtanulni, 3 fő szakma iránt érdeklődik, 6 fő egyetemi és 12 fő főiskolai végzettséget szeretne. Aki szakmát szeretne, illetve nem szeretne továbbtanulni, annak a szülei 3:1 arányban főiskolai és 8 általános végzettséggel rendelkeznek. Az iskolai végzettség itt is motiváló hatású. Az egyetemi végzettséget megszerezni kívánó 3 fő szülőjének érettségi bizonyítványa, 2 főnek egyetemi és egy főnek 8 általános iskolai végzettsége van. Itt a fordított motiváció mutatható ki, 4:2 arányában. A 12 fő közül, akik főiskolai diplomát szeretnének 4 főnek a szülei érettségi, 2-nek 8 általános, 2-nek egyetem és 4-nek főiskolai oklevéllel rendelkeznek. A fentiekből két nagyon fontos következtetés vonható le: az egyik, hogy a Z generáció továbbtanulási szándéka nagyon erős, képezni akarják magukat,

83%-uk tovább szeretne tanulni. A másik, hogy a szülők iskolai végzettsége motiváló hatású a továbbtanulásra. A fentieket a 14. számú grafikon illusztrálja:

14. számú grafikon
Továbbtanulási szándék

Munkakörnyezet és feladatvégzés

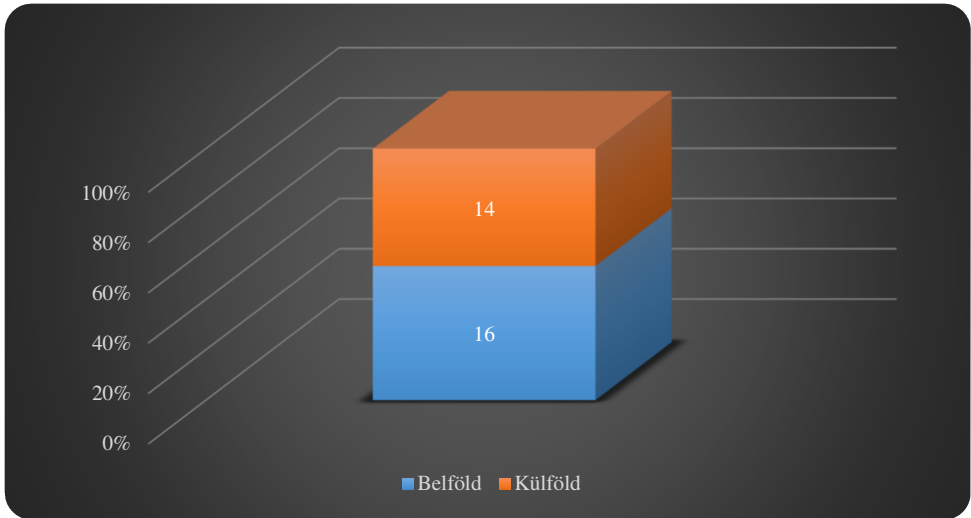
Munkavégzés helyszíne

Ez a kérdés arra irányult, hogy a megkérdezettek vajon hány százaléka maradna itthon, vagy menne külföldre, miután tanulmányait befejezte. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, ahol Ön dolgozni szeretne. Válaszok: belföld és külföld.*”

A megkérdezettek 53%-a maradna csak itthon, 47% külföldön képzelel el életét. A külföldi munkavállalók közül 3 nő és 11 férfi volt, amely 37,5%-ot és 50%-ot jelentett. A megkérdezett férfiak pontosan fele, a nők több mint negyede külföldön képzelel el az életét. Közülük 6 fő egy európai

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

világnyelvből, egy fő távol-keleti világnyelvből és 7 fő több európai világnyelvből, alap- vagy középfokú nyelvvizsgával rendelkezik. A felsőfokot beszélők közül olyan nem volt, aki külföldön képzelte volna el a munkavállalást. A 2-2 személy, aki nem szeretne továbbtanulni, vagy szakmát szeretne, a külföldi munkavállalást preferálók táborát erősítette. A nyelvtudás és a külföldi munkavállalás közötti párhuzam kimutatható. A korreláció mértéke egy, azaz lineáris, tökéletesen pozitív, mértéke nagy. A Z generációnál természetes, hogy minimum egy, de inkább több világnyelvet már a középiskolai tanulmányaik során készségszintre fejlesztettek. (Ezt mutatta, hogy a megkérdezettek 100%-a minimum egy világnyelvet minimum alapfokon már elsajátított.) Kategorikusan nem jelenthető ki, hogy a fiatalok vonatkozásában minél több az idegennyelvtudás, annál inkább külföldön vállalnának munkát, hiszen a megkérdezettek 53%-a mégis itthon maradna, azonban annak reális esélye, hogy az idegen nyelveket inkább külföldi munkavállalás során kamatoztatnák, megvan. (Az életpályamodell által preferált nyelvvizsgapótlék és a külföldi munkavállalás közötti párhuzam a későbbi fejezeteknél számítható, annak eredményének függvényében, hogy aki külföldön vállalna munkát, az Magyarországon szívesen lenne-e rendőr, és milyen típusú nyelvvizsgával rendelkezik.) A fentieket a 15. számú grafikon illusztrálja:

15. számú grafikon
Munkavégzés helyszíne

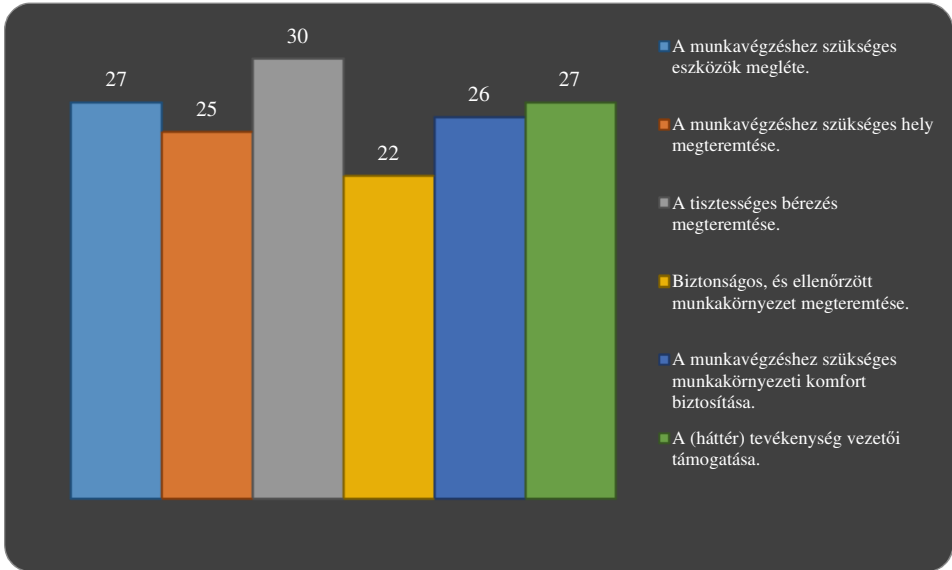
A munkavégzés helyszínének indoklása

A munkavégzés helyszínének indoklásaként azt mértem fel, hogy a megadott kategóriák közül a leendő Z generációs munkavállalónak mi a legfontosabb, és mi a legkevésbé fontos a munkavállalás során. A feltett kérdés: *„Kérem, a felsorolásból azt válassza ki, amely motivációként értelmezhető.”*

A legmagasabb értéket a tisztességes bérezés kapta, amely 100%-ról tanúskodott, azaz az összes férfi és összes nő a tisztességes bérezést tartja a legfontosabb értéknek a munkavállalás során. A legalacsonyabb értéket a biztonságos és ellenőrzött munkakörnyezet megteremtése kapta, amely a válaszadók 73%-ának a véleményét tükrözte. Ebből 6 nő és 16 férfi volt, azaz 75-72%. Köztes értéket és ezzel jelentősen fontos minősítést kapott még a munkavégzéshez szükséges eszközök és a vezetői támogatás is, amely 90% volt. A Z generáció számára fontos a munkakörnyezeti komfort biztosítása is, amely 86% volt. Kevésbé fontos a helyszín, amely 83%-ot kapott. Következésképpen a Z generáció olyan munkahelyen dolgozna szí-

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

vesen (akár külföldön, akár belföldön), ahol tisztességes a bérezés, a munkaadó a munkavégzéshez szükséges eszközöket és komfortot megteremti, valamint a vezető a beosztottat támogatja, a munkavégzésről visszacsatolást ad. Kevésbé fontos a biztonságos és ellenőrzött munkakörnyezet, valamint a munkavégzés helyszíne. A fentieket a 16. számú grafikon szemlélteti:

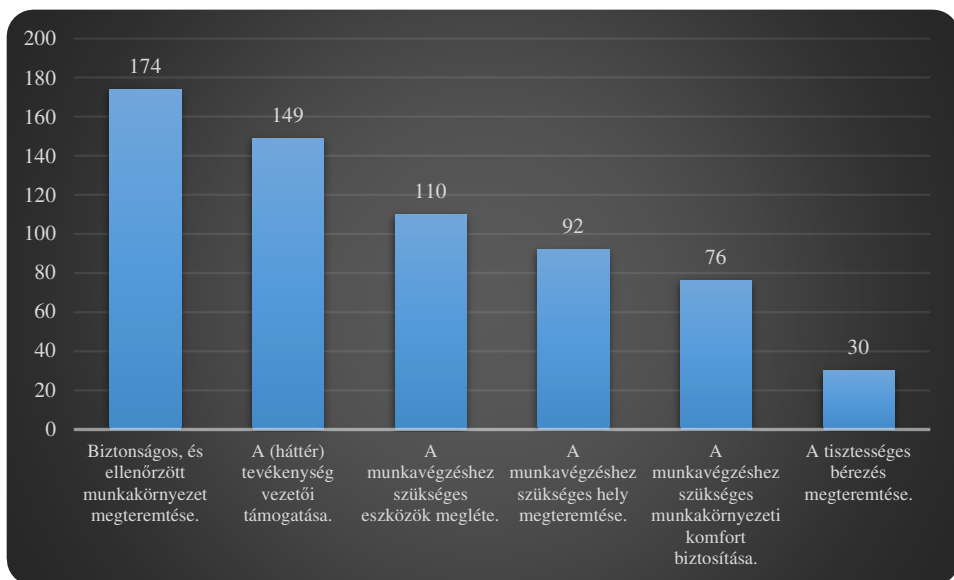
16. számú grafikon
Munkavégzés helyszínének indoklása

Munkakörnyezet

E kategóriában a válaszadók saját maguk határozhatták meg, hogy számukra a fenti feltételek értékrendjükben és a munkaadó által nyújtandó feltételrendszerben milyen helyet foglaljanak el. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy növekvő számozással állítsa sorrendbe, hogy véleménye szerint a felsorolt tényezők közül melyik és milyen mértékben fontos a munkavégzés gyakorlásának munkakörnyezetére.*”

Kategorikusan kijelenthető és megállapítható, hogy a tisztességes bérezés 100%-ban, mind a férfiaknál, mind pedig a nőknél, azaz mind a 30 fő

esetében az első helyen állt. A Z generáció a munkavállalás során a legfontosabb értéknek a tisztességes bérezést tartja. Második helyen a munkakörnyezeti komfort biztosítása állt. A harmadik helyet a munkavégzéshez szükséges helyszín megteremtése foglalta el. Ezt követte a munkavégzéshez szükséges eszközök megléte, majd a vezetői támogatás és az ellenőrzött munkakörnyezet. Következésképpen megállapítható, hogy míg egyezés csak a tisztességes bér és a biztonságos és ellenőrzött munkakörnyezet feltételi rangsorolásában van, addig a második legnagyobb értéként kiválasztott vezetői háttértámogatás az utolsó előtti helyre esik vissza. Negyedik helyen áll a szintén második helyen szereplő munkahelyi eszközök megléte. Az utolsó előtti helyen álló komfort a rangsorban a harmadik, míg a hely a második pozícióba kerül. A fentieket a 17. számú grafikon illusztrálja:

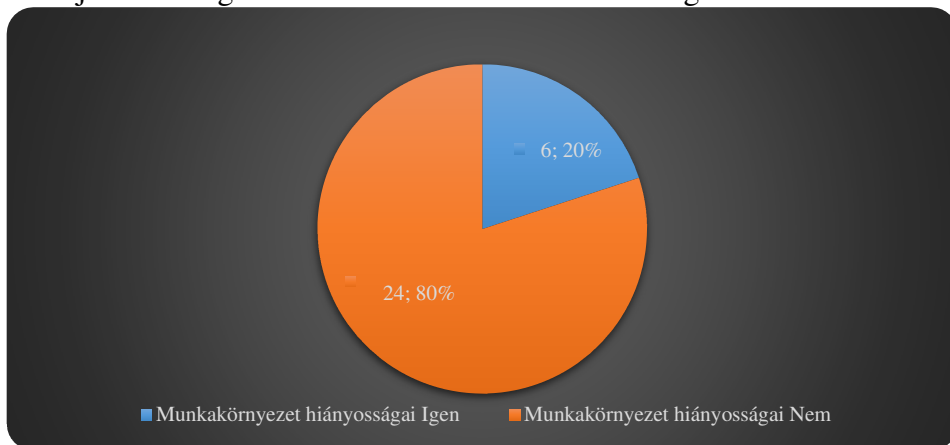
17. grafikon
Munkakörnyezet

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

A munkakörnyezet hiányosságai

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadót zavarná-e, illetőleg dolgozna-e olyan helyen, ahol a fentebb felsoroltak közül az általa az első három helyen diszponált elemek valamelyike nem valósul meg vagy hiányzik. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Választható: A munkavégzéshez szükséges eszközök megléte; A munkavégzéshez szükséges hely megteremtése; A tisztességes bérezés megteremtése; Biztonságos és ellenőrzött munkakörnyezet megteremtése; A munkavégzéshez szükséges munkakörnyezeti komfort biztosítása; A (háttér) tevékenység vezetői támogatása.*

A Z generációs leendő munkavállalók egészen pontosan háromnegyede, azaz 75%-a kategorikusan kijelentette, hogy ha a tisztességes bérezést, a vezetői háttértámogatást, a munkavégzéshez szükséges eszközöket és a komfortot a munkaadó nem biztosítja, akkor nem hajlandó nála dolgozni. A hajlandók között 2 nő és 4 férfi volt, ami összesen 25%-ot tett ki. Következésképpen, ha a munkaadó a munkát tisztességes bérezéssel nem honorálja, valamint a vezetőktől pozitív visszacsatolás nincs, és a komfort nem áll rendelkezésre, akkor a Z generáció munkahelyet vált, vagy ott nem is hajlandó dolgozni. A fentieket a 18. számú grafikon szemlélteti:

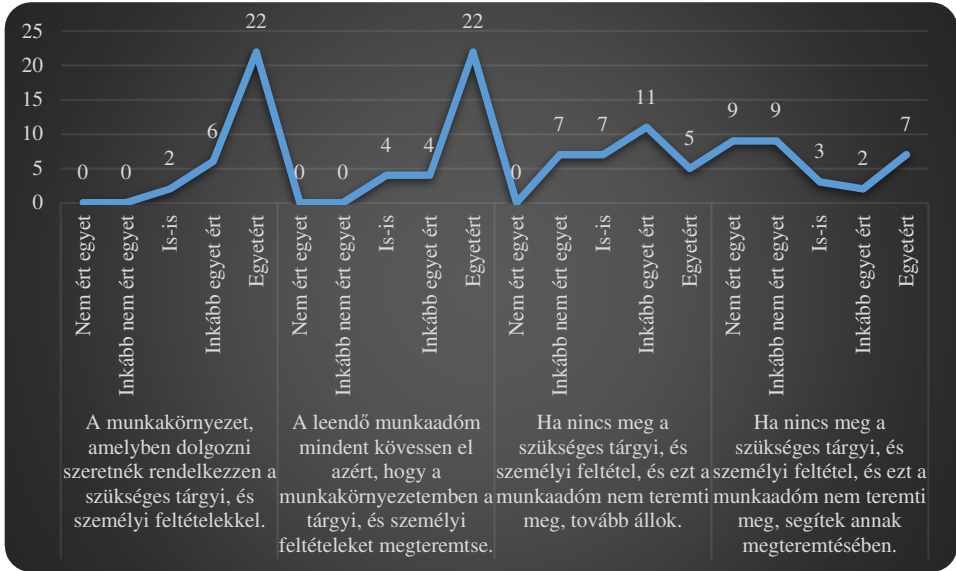
18. grafikon
A munkakörnyezet hiányosságai

Tárgyi és személyi feltételek

A feltett kérdés arra irányult, hogy a munkaadó által megteremtett feltételekkel a válaszadók milyen arányban értenek vagy nem értenek egyet. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy az Ön által a tárgyi és személyi feltételek megteremtésére irányuló mondatokkal egyetértés és/vagy egyet nem értés esetén a megállapításokat az alábbi 1-5-ig terjedő skálán osztályozza.*”

22 személy teljes mértékben, 6 fő inkább és 2 fő igen is és nem is értett egyet azzal, hogy szükséges, hogy a munkakörnyezet, amelyben a Z generáció dolgozni szeretne, a tárgyi és személyi feltételekkel rendelkezzen. 22 személy teljes mértékben, 4 fő inkább és 4 fő igen is és nem is értett egyet azzal, hogy a leendő munkaadó mindent kövessen el azért, hogy a munkakörnyezetben a tárgyi és személyi feltételeket megteremtse. 5 személy teljes mértékben, 11 személy inkább, 7 személy igen is és nem is, és 7 személy inkább nem értett egyet azzal, hogy ha nincs meg a szükséges tárgyi és személyi feltétel, és a munkaadó azokat nem teremti meg, akkor továbbáll. 7 fő teljes mértékben, 2 fő inkább, 3 fő igen is és nem is, 9 fő inkább nem és 9 fő egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy ha nincs meg a szükséges tárgyi és személyi feltétel, és azokat a munkáltató nem teremti meg, akkor segédkezik azok megteremtésében. A megkérdezettek 73%-a szerint olyan munkakörnyezetben kell dolgozni, ahol a személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre állnak, és a munkaadó azokat köteles megteremtteni. A maximum függvény beágyazásával kimutathatóvá vált, hogy ez az érték a legnagyobb gyakorisággal szerepelt. 36% mondta, hogy ha a munkavégzéshez szükséges feltételek nincsenek meg, akkor továbbáll, és csak 30% mondta, hogy amennyiben a szükséges feltételek nincsenek meg, akkor segédkezik azok megteremtésében. Kategorikusan kijelentve, a megkérdezett Z generáció több mint háromnegyede olyan munkahelyen dolgozna, ahol a tárgyi és személyi feltételek rendelkezésre állnak, és azokat a munkaadó megteremtteni köteles, valamivel több mint az egyharmaduk állította, hogy ha nincs meg a feltétel, továbbáll, és azok megteremtésében nem segédkezik. A fentieket a 19. számú grafikon illusztrálja:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

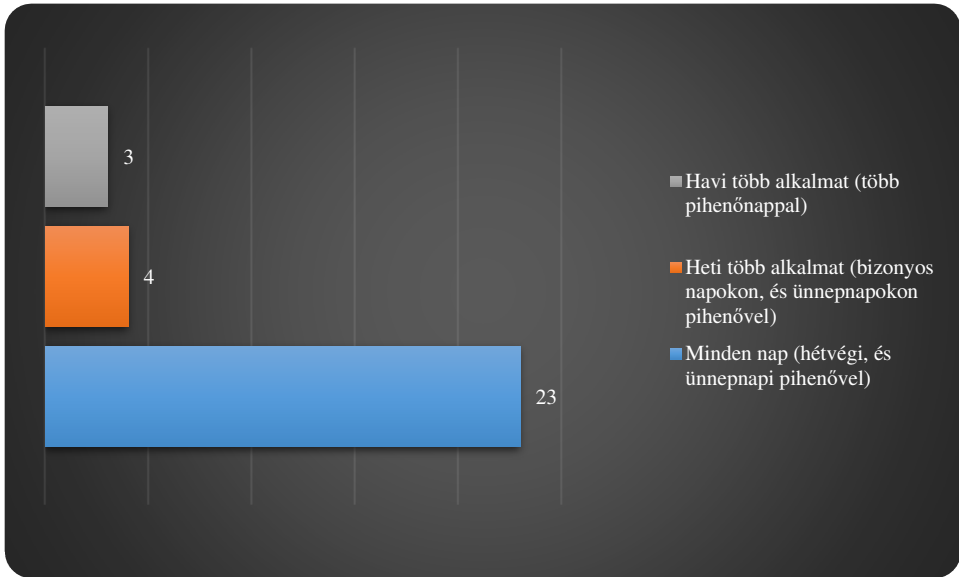

19. számú grafikon
Tárgyi és személyi feltételek

Munkavégzés intenzitása

A feltett kérdés arra irányult, hogy a leendő Z generációs munkavállaló milyen munkafázist tartana ideálisnak a munkavégzésre. A feltett kérdés: „Kérem, hogy az alábbi kategóriák közül válassza ki, hogy Ön milyen gyakran szeretne dolgozni.”

A megkérdezettek 76%-a minden nap dolgozna, hétfélig és ünnepnapi pihenővel; 14%-a heti több alkalmat vállalna, bizonyos napokon és ünnepnapokon pihenővel; és csak 10%-a havi több alkalmat több pihenőnappal képzel el ideális gyakoriságú munkavégzésnek. A megkérdezett Z generáció tagjai között leginkább a hivatali munkarend a preferált, amely a válaszadók több mint háromnegyedét érintette. Az arány 5 nő és 18 férfi volt, azaz 62,5-60%. (A későbbi fejezetben összehasonlítás alapját képezi majd a rendőrségi munkavállalás és a munkarend korrelációja.) A fentieket a 20. számú grafikon szemlélteti:

20. számú grafikon
Munkavégzés intenzitása

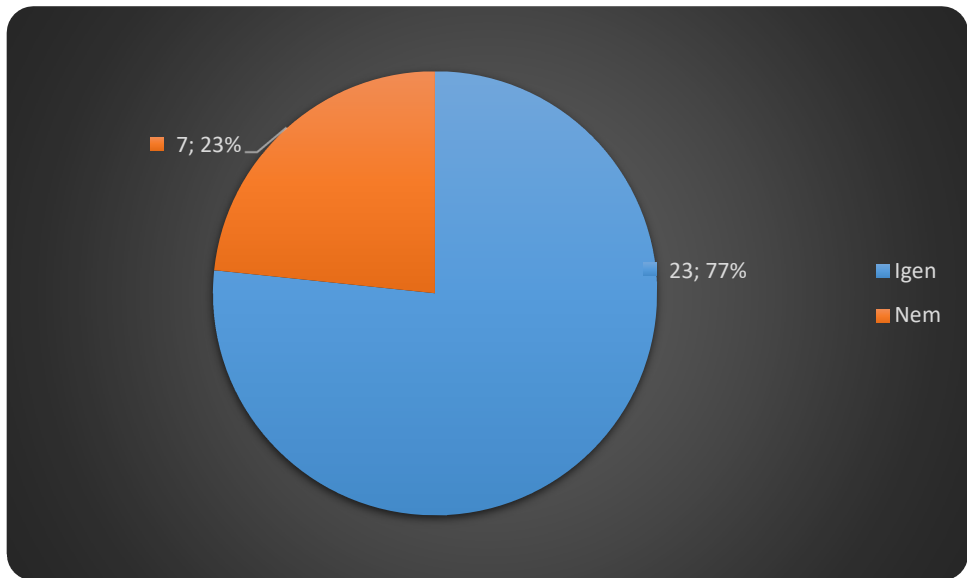
A munkavégzés intenzitásának ellentételezése

A feltett kérdés arra irányult, hogy zavarná-e a válaszadót, illetőleg dolgozna-e olyan helyen, ahol a fentebb felsoroltak közül a munkaadója a pihenőnapokat nem biztosítaná, és/vagy azokat túlóra fejében ellentételezné, ezért tervezni nem tudna, e napokon programját megszakítani és/vagy lemondani lenne kötelező. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasszani szíveskedjék. Válaszok: Igen, zavarna; Nem, nem zavarna.*”

A válaszadók közül 23 főt zavarná, 7 személyt pedig nem. Ez összességében 76-24%-os arányt jelentett. Következésképpen megállapítható, hogy a megkérdezett Z generáció tervezésre hajlamos. Nem preferálják, ha a munka és a magánélet nincs összhangban, a munka a magánélet rovására megy. A szükséges munkaidőt tisztességgel ledolgozzák, azonban a pihenőnapjukat a munkáért nem áldoznak be. Ebből 5 nő és 18 férfi nyilatkozott így, ami 62,5-60% volt. A 23 fő több mint 90%-a megegyezett azokkal a

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

válaszadókkal, akik a hivatali munkaidőt preferálták, azaz hétfőtől péntekig munka, hétvégén és ünnepnapokon pihenőnap. (A későbbi fejezetben összehasonlítás alapját képezi majd a rendőrségi munkavállalás és a kiadott vagy ki nem adott pihenőnapok korrelációja.) A fentieket a 21. számú grafikon szemlélteti:

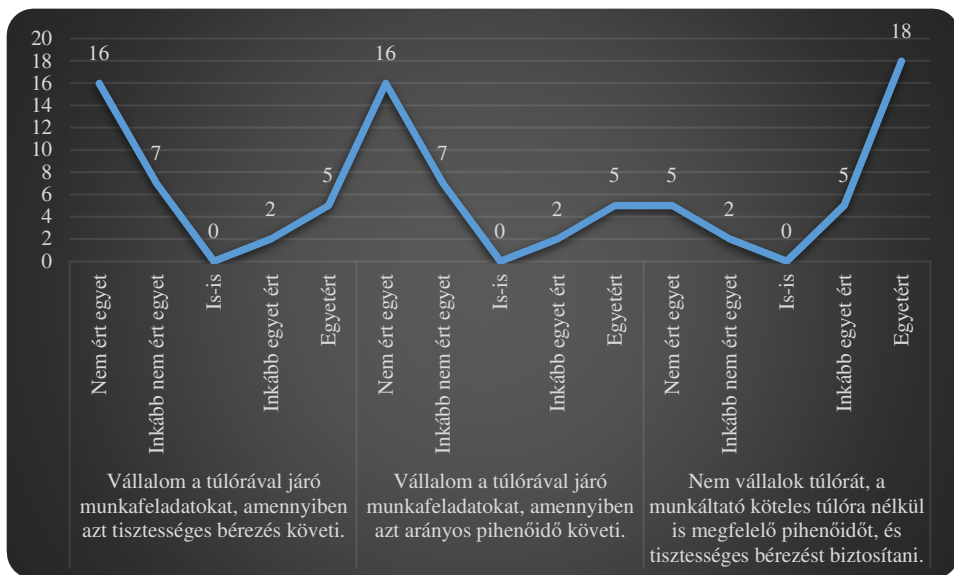
21. számú grafikon
Munkavégzés intenzitásának ellentételezése

A munkavégzés túlórában történő ellentételezése

A feltett kérdés arra irányult, hogy válaszadók a túlóra helyességével milyen arányban értenek vagy nem értenek egyet. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy az Ön által a feladatokra, mint munkára irányuló megállapításokat egyetértés és/vagy egyet nem értés esetén az alábbi 1-5-ig terjedő skálán osztályozza.*”

5 személy teljes mértékben, 2 fő inkább, 7 inkább nem és 16 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy vállalja a túlórát, ha azt tisztességes bérezés is követi. 5 személy teljes mértékben, 2 fő inkább, 7 inkább nem és 16 egyál-

talán nem értett egyet azzal, hogy vállalja a túlórákat, ha azt arányos pihenőidő követi. 18 személy teljes mértékben, 5 fő inkább, 2 inkább nem és 5 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy nem vállal túlórákat, a munkáltató köteles a megfelelő pihenőidőt és a tisztességes bérezést túlóra elrendelése nélkül is biztosítani. A megkérdezettek 53%-a kategorikusan kijelentette, hogy nem hajlandó túlórázni, hiába követi azt tisztességes bérezés vagy pihenőidő. 60% kategorikusan kijelentette, hogy véleménye szerint a munkáltató köteles úgy szervezni a munkaidőt, és úgy köteles a tisztességes bért megfizetni, hogy túlórázni ne kelljen. A választ adó Z generáció a túlórákat egyértelműen elutasítja, számukra természetes, hogy a munka és a magánélet összhangja meglegyen, azt a munkáltató megteremtse. Álláspontjuk szerint a munkaadó a tisztességes bérezést és a pihenőidőt túlóra elrendelése nélkül is köteles biztosítani. A fentieket a 22. számú grafikon szemlélteti:

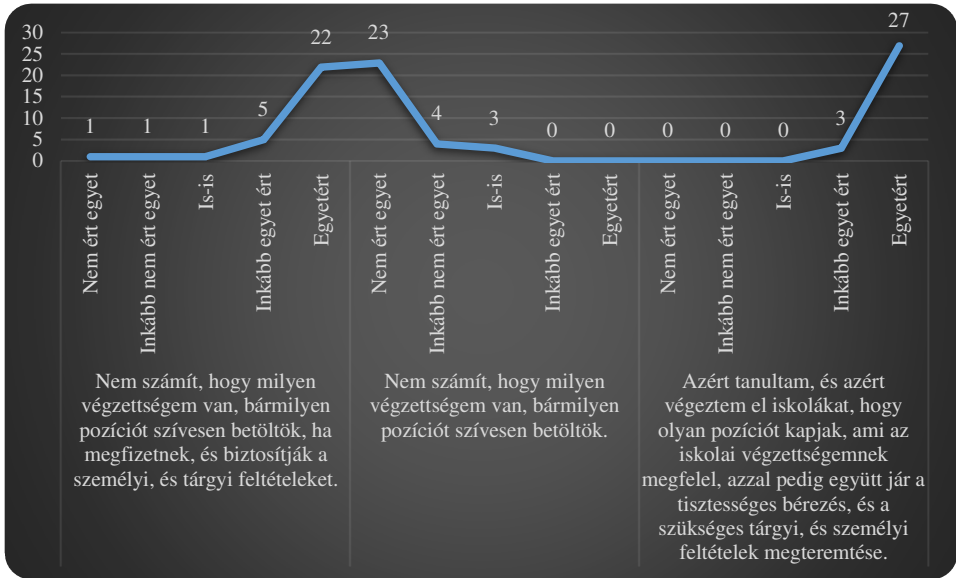
22. számú grafikon
A munkavégzés túlórában történő ellentételezése

Munkahelyi pozíció

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók a munkahelyi pozíció és az iskolai végzettség összefüggéseivel milyen arányban értenek vagy nem értenek egyet. A feltett kérdés: *„Kérem, hogy az Ön által a pozíciós feltételek megteremtésére irányuló mondatokkal egyetértés és/vagy egyet nem értés esetén a megállapításokat az alábbi 1-5-ig terjedő skálán osztályozza.”*

22 személy teljes mértékben, 5 fő inkább, egy fő igen is és nem is, egy inkább nem és egy egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy nem számít, hogy az embernek milyen végzettsége van, bármilyen pozíciót betölt, ha megfizetik, és biztosítják a személyi és tárgyi feltételeket. Ez a válaszadók 73%-át tette ki, közülük 6 nő és 16 férfi volt. Ebből a 22 személyből 20 megjelölte a továbbtanulási szándékot, de még azok is egyetértettek e kitéttel, akik nem szerettek volna továbbtanulni, vagy csak szakmát szerettek volna szerezni. 3 fő igen is és nem is, 4 inkább nem és 23 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy nem számít, hogy az embernek milyen iskolai végzettsége van, bármilyen pozíciót betölt. Ez a válaszadók 76%-át tette ki, akik közül 5 nő és 18 férfi volt. A 23 főből az előzővel megegyező statisztika született, 21 fő, aki nem ért egyet, szeretne továbbtanulni, és a maradék 2 fő, aki nem szeretne továbbtanulni, vagy szakmát választott, szintén azonos véleményen volt. 27 személy teljes mértékben, 3 fő inkább értett egyet azzal, hogy azért tanult, és azért végzett el iskolákat, hogy a végzettségének megfelelő pozíciót töltsön be, ami együtt jár a tisztességes bérezés és a szükséges tárgyi és személyi feltételek megteremtésével. A válaszadók 90%-a teljes mértékben egyetértett ezen állítással, 10%-a pedig inkább egyetértett vele. A továbbtanulási szándék a 85%-nál jelen volt. Kategorikusan kijelenthető, hogy a megkérdezett Z generáció tagjai nagyon ambíciósak, tudatosan építik fel tanulmányaikat azért, hogy olyan munkahelyet találjanak és olyan pozíciót tölthessenek be, amely együtt jár a tisztességes bérezéssel és a tárgyi és személyi feltételek megteremtésével. A továbbtanulási szándék, valamint a tisztességes bérezés, a tárgyi és személyi feltételek megteremtése között korrelációt számítottam. A korreláció mértéke egy, azaz lineáris, tökéletesen pozitív, mértéke szintén nagy. A bérezés

szintén kiemelt jelentőséget kap, mert a válaszadók háromnegyede úgy nyilatkozott, hogy ha megfizetik, akkor nem számít, hogy milyen pozíciót töltenek be, vagy milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek. Ugyanilyen arányban vélekedtek arról is, hogy igenis számít az iskolai végzettség a pozíció betöltésekor. A fentieket a 23. számú grafikonon illusztrálja:

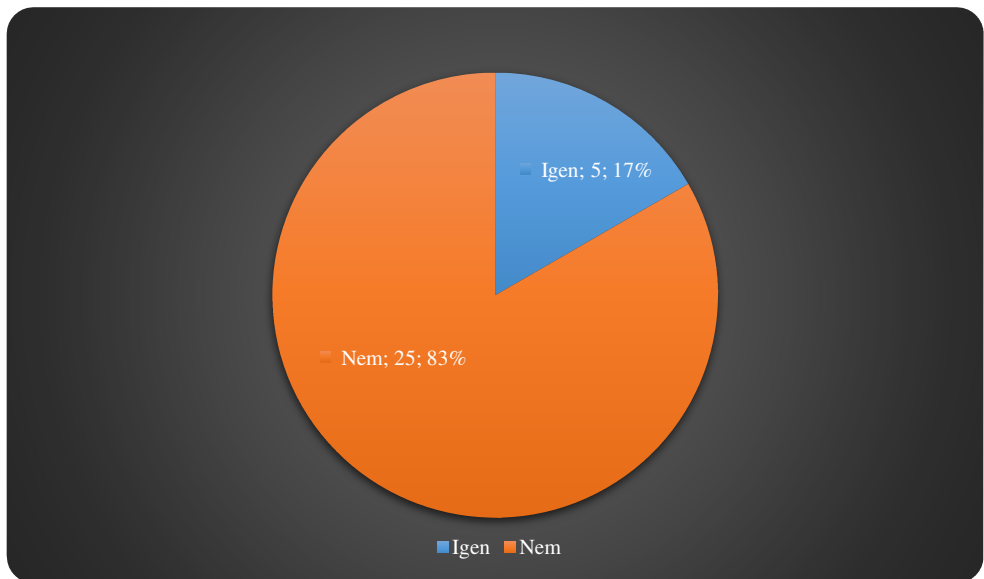
23. számú grafikon
Munkahelyi pozíció

A munkahelyi pozíció betöltésének hiányosságai

A feltett kérdés arra irányult, hogy a megkérdezett Z generáció dolgozna-e olyan helyen, ahol nem iskolai végzettségének megfelelően látna el feladatokat. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: igen, dolgoznék olyan helyen, ahol nem iskolai végzettségemnek megfelelő pozíciót tölthetnék be; nem, nem dolgoznék olyan helyen, ahol nem az iskolai végzettségemnek megfelelő pozíciót tölthetnék be.*”

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

25 fő, amelyből 6 nő és 19 férfi (arányait tekintve 75-83%) egyértelműen kijelentette, hogy nem dolgozna olyan helyen, ahol nem iskolai végzettségének megfelelő pozíciót biztosítanának számára. Ez a 25 fő a 27 halmazát képezte, akik kategorikusan kijelentették, hogy azért tanultak, és azért végeztek el iskolákat, hogy olyan pozíciót kapjanak, ami az iskolai végzettségüknek megfelel, és az együtt jár a tisztességes bérezéssel, valamint a tárgyi és személyi feltételek megteremtésével. A Z generáció tagjai tanulmányaik elvégzését komolyan veszik, számukra a munkahelyi pozíció annak feltétele, amely a tisztességes bérezéshez és a szükséges személyi és tárgyi feltételekhez hasonul. A fentieket a 24. számú grafikon szemlélteti:

24. számú grafikon
A munkahelyi pozíció betöltésének hiányosságai

Saját munka megítélése

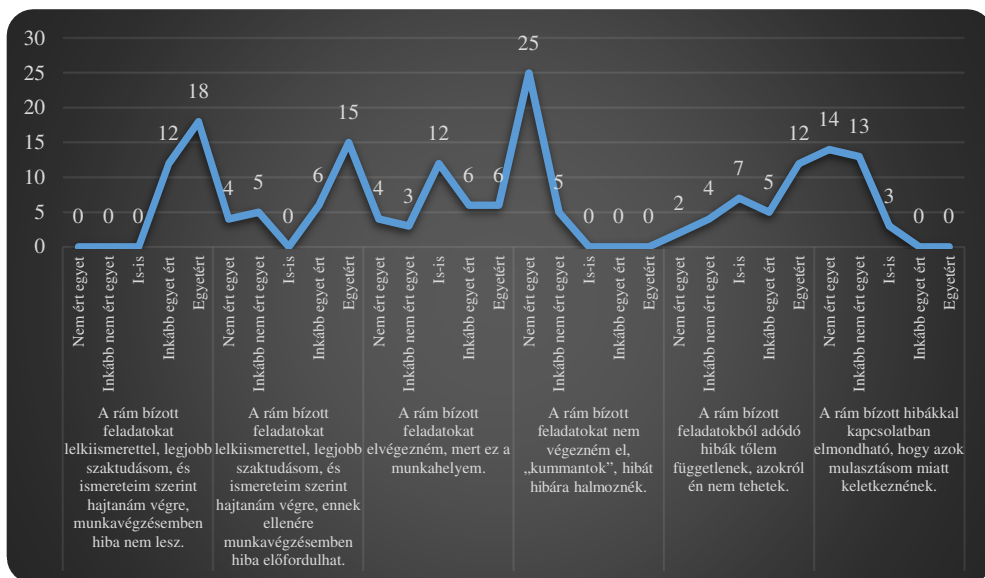
A feltett kérdés arra irányult, hogy a leendő munkavállalós Z generáció a jövőbeli munkáját hogyan értékelné, azt hogyan prognosztizálná. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy az Ön által a feladatokra, mint munkára irányuló*

megállapításokat egyetértés és/vagy egyet nem értés esetén az alábbi 1-5-ig terjedő skálán osztályozza.”

18 személy teljes mértékben, 12 fő inkább értett egyet azzal, hogy a rábízott feladatokat lelkiismerettel, legjobb szaktudása és ismeretei szerint hajtaná végre, munkavégzésében hiba nem lenne. Kritikus szemmel tekintve a Z generáció igen magabiztos, 60% álláspontja szerint egyáltalán nem hibázna, 40% mondta csupán, hogy inkább nem hibázna, munkavégzésében hiba nem lenne. Olyan személy nem volt, aki munkájában hibát látna. 15 személy teljes mértékben, 6 fő inkább, 5 inkább nem és 4 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rábízott feladatokat lelkiismerettel, legjobb szaktudása és ismeretei szerint hajtaná végre, ennek ellenére munkavégzésében hiba előfordulhatna. 50% már kritikusabb volt magával szemben, mert annak ellenére, hogy a feladatokat legjobb tudása és lelkiismerete szerint látná el, előfordulhatna hiba a munkavégzésében, ez áll szemben 13%-al, aki köti az ebet a karóhoz. 6 személy teljes mértékben, 6 fő inkább, 12 fő igen is és nem is, 3 inkább nem és 4 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rábízott feladatokat elvégezné, mert az a munkahelye. 13% mondta azt, hogy nem végezné el a feladatokat, azért, mert az a munkahelye, ez az arányszám beletartozott azokba, akik egyetértettek azzal, hogy azért tanulnak, hogy jól keressenek és pozíciót töltsenek be. 5 inkább nem és 25 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy nem végezné el a feladatokat, „*kum-mantana*”, és hibát hibára halmozna. A válaszadók 83%-a szintén biztos a dolgában, a feladatvégzés során úgy vélik, nem hibáznának. 12 személy teljes mértékben, 5 fő inkább, 4 fő igen is és nem is, 7 inkább nem és 2 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rábízott feladatokból adódó hibák tőlük függetlenek, azokról a válaszadók nem tehetnek. 40%-a a válaszadók magabiztosságát tükrözi, hogy munkavégzésükben hibát nem látnak, annak jelenlétét tőlük független indokokban jelölik meg. Nagyon kevés, mindösszesen alig 13% azoknak az aránya, akik szerint a hibák keletkezése a munkaadótól és a munkavégzőtől együttesen származik. 3 fő igen is és nem is, 14 inkább nem és 13 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a feladatokból adódó mulasztások önhibára vezethetők vissza. Az arányok e kérdéskörben sem változtak: 10% azok aránya, akik közös hibára utaltak, és 46% azok

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

aránya, akik nem ismerik el saját mulasztásaikat. A megkérdezett Z generáció több, mint kétharmada magabiztos a tekintetben, hogy feladatát legjobb tudása és lelkiismerete szerint látná el, abban hiba nem keletkezne, ha mégis, akkor az nem önhibára, hanem a munkáltatóra lenne visszavezethető. A megszerzett tudás és iskolai végzettség a leendő munkavállalót magabiztossággal tölti el, amit leendő munkahelyén is kamatoztatna. A fenti-eket a 25. számú grafikon illusztrálja:

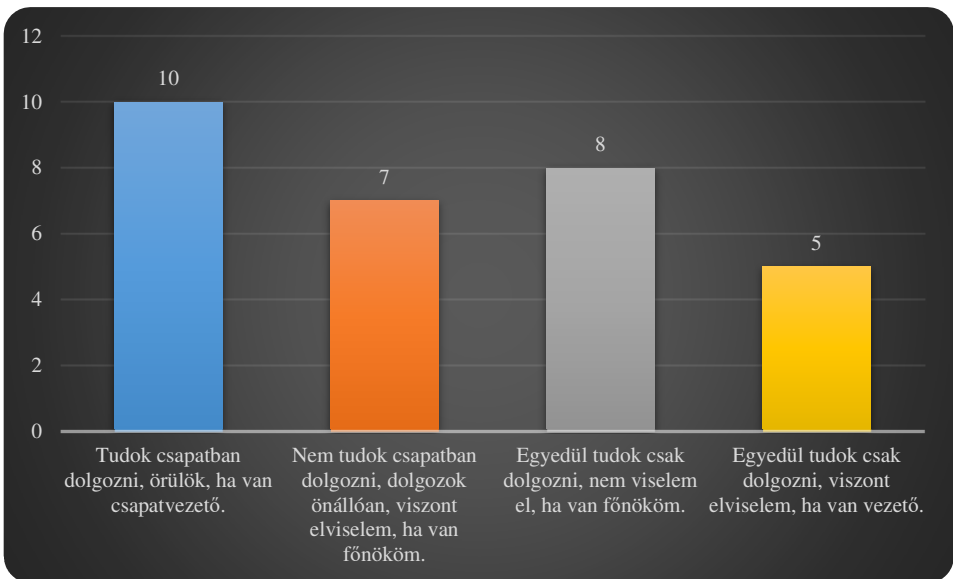

25. számú grafikon
Saját munka megítélése

A munkavégzés önállósága

A feltett kérdés arra irányult, hogy a megkérdezettek szeretnek-e, tudnak-e csapatban dolgozni, vagy a „magányos farkas” képében járnak. A feltett kérdés: „Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Tudok csapatban dolgozni, örülök, ha van csapatvezető; Nem tudok csapatban dolgozni, dolgozok önállóan, viszont elviselem, ha van főnököm; Egyedül tudok csak dolgozni, nem viselem el, ha van főnököm; Egyedül tudok csak dolgozni, viszont elviselem, ha van vezető.”

10 fő mondta, hogy tud csapatban dolgozni, és örül, ha van vezető. Ez a megkérdezettek 33%-a, amely 4 nőre és 6 férfira tagozódott. 7 fő mondta, hogy nem tudna csapatban dolgozni, önállóan szereti a feladatait elvégezni, elviseli, ha van főnöke. Az arány 3 nő és 4 férfi volt. 8 személy állította, hogy egyedül tud csak dolgozni, nem viseli el, ha van főnöke. Ez 26%-ot jelentett, valamint egy nőt és 7 férfit. 5 személy, mind férfi, állította, hogy egyedül tud dolgozni, viszont elviseli, ha van vezetője. A vizsgálat nagyon heterogén elemeket vonultatott fel. Kategorikusan egyik csoport sem volt annyira erős, hogy a másik hármat ellehetetlenítse. A maximum érték a tud csapatban dolgozni, és örül, hogy ha van csapatvezetője, a minimum érték pedig a csak egyedül tud dolgozni, viszont elviseli, ha van vezetője csoport között mozgott. Ennek értékei 10 és 5 voltak. Következésképpen annyi állapítható meg, hogy a megkérdezett Z generáció inkább dolgozik csapatban vezetővel, mint egyedül vezetővel. A fentieket a 26. számú grafikon szemlélteti:

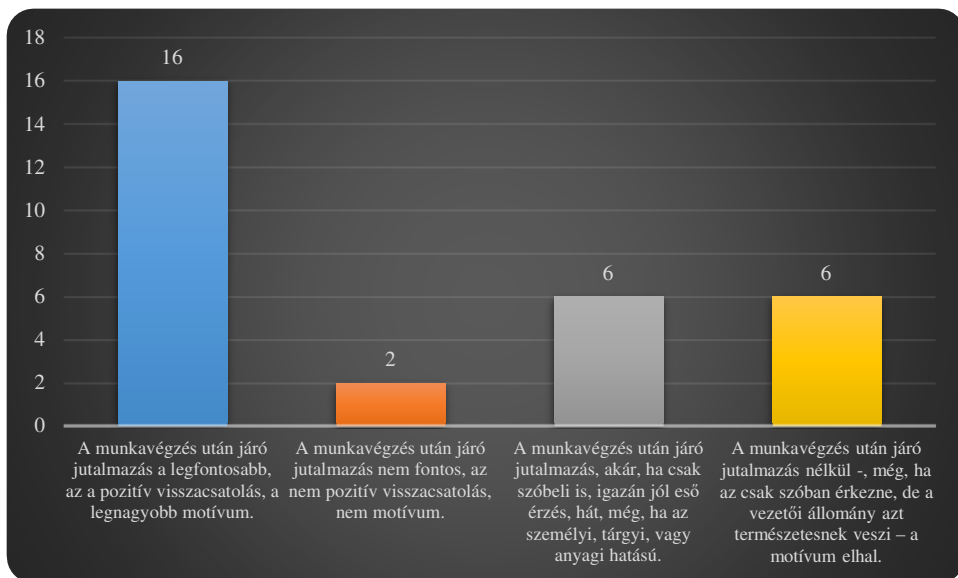
26. számú grafikon
A munkavégzés önállósága

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

A munkavégzés után járó jutalom

A feltett kérdés arra irányult, hogy a jutalmazás a megkérdezett Z generáció vonatkozásában motiváló hatású-e. A feltett kérdés: *„Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: A munkavégzés után járó jutalmazás a legfontosabb, az a pozitív visszacsatolás, a legnagyobb motívum; A munkavégzés után járó jutalmazás nem fontos, az nem pozitív visszacsatolás, nem motívum; A munkavégzés után járó jutalmazás, akár, ha csak szóbeli is, igazán jól eső érzés, hát még, ha az személyi, tárgyi, vagy anyagi hatású; A munkavégzés után járó jutalmazás nélkül – még ha az csak szóban érkezne, de a vezetői állomány azt természetesnek veszi – a motívum elhal.”*

16 fő egyöntetűen jelezte, hogy a munkavégzés után járó jutalmazás a legfontosabb érték, a pozitív visszacsatolás, ez számukra a legnagyobb motíváció. Ez a válaszadók 53%-át jelentette, amelyből 3 nő és 13 férfi volt. A maximum értéket is e csoport képviselte. Csupán 2 fő állította, hogy a munkavégzés után járó jutalmazás nem fontos, az nem motívum. Ez az érték képezte a csoport minimum értékét. 6-6 személy, azaz 20-20% gondolta, hogy a szóbeli jutalmazás is motiváló hatású, és ha a vezető nem jutalmaz, akkor a motíváció eltűnik. A megkérdezett Z generáció több mint fele azon a véleményen volt, hogy a jutalmazás nagyon fontos, és pozitív visszacsatolás a munkaadó részéről, az a tisztességes bérezés mellett az egyik legnagyobb motiváló hatás. Ha a jutalmazás elmarad, elhal az egyik motíváció. (A későbbi fejezetben lehetőség nyílik arra, hogy a rendőrségi jutalmazással kapcsolatos korrelációs együtthatót megvizsgáljuk.) Érdeemes elgondolkodnunk azon, hogy az új illetményrendszer bevezetésével a rendőrség megteremtette a külön jutalmazás jogintézményét is, amelyet a teljesítményértékelő rendszerben akár anyagi eltéréssel is megtámogathat. A fentieket a 27. számú grafikon illusztrálja:

27. számú grafikon
A munkavégzés után járó jutalom

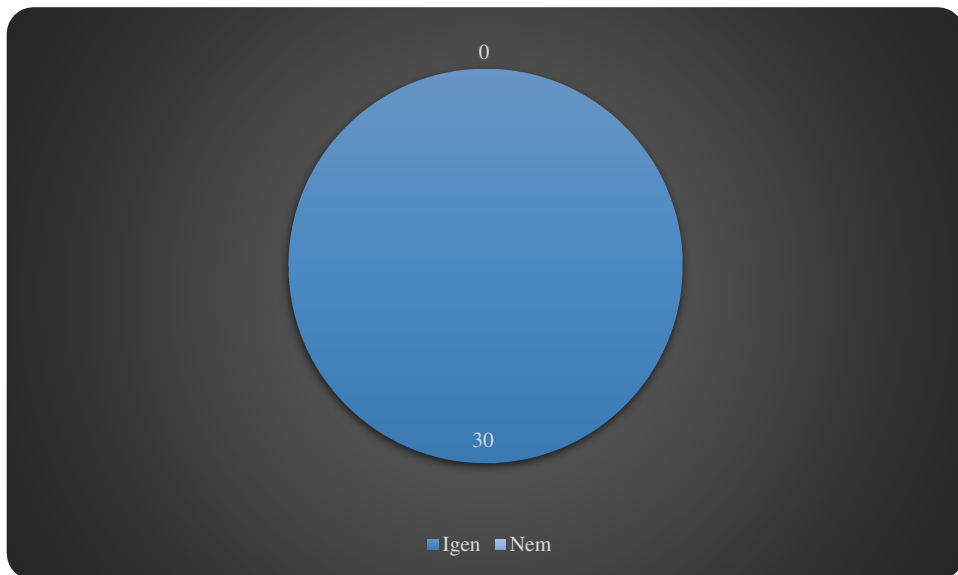
A rendőrségre vonatkozó kérdések leíró ismertetése

Rendőri feladatvégzés

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók ismerik-e egyáltalán, hogy a rendőrség milyen feladatokat lát el. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasszani szíveskedjék. Válaszok: igen, ismerem a rendőrség feladatvégzését; nem, nem ismerem a rendőrség feladatvégzését.*”

A válaszadók 100%-a, férfiak és nők egyaránt, igennel válaszoltak, miszerint mindannyian tisztában vannak a rendőrség feladatkörével. A fentieket a 28. számú grafikon szemlélteti:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

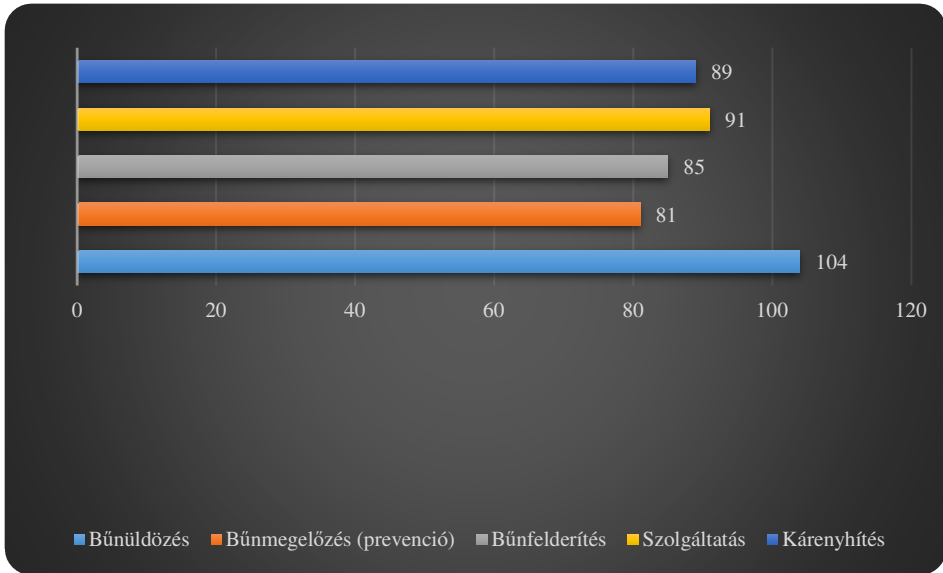
28. számú grafikon
Rendőri feladatvégzés

A rendőri feladatvégzések rangsorolása

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók szerint a rendőri bűnmegelőzés, bünfelderítés, kárenyhítés stb. milyen rangsorban követi egymást, melyik a legfontosabb, és melyik a legkevésbé fontos rendőri feladat. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy növekvő számozással állítsa sorrendbe, hogy véleménye szerint a felsorolt tényezők közül melyik és milyen mértékben fontos a rendőri munkavégzés gyakorlásának munkakörnyezetére.*”

A válaszadók 23%-a szerint a bűnüldözés a legfontosabb, és a bűnmegelőzés a legkevésbé fontos rendőri feladat. A bünfelderítés mindösszesen 1%-kal maradt el. A kárenyhítés és a rendőri feladatvégzés egyaránt 20-20%-os aránnyal szerepelt. A maximum érték 23, a minimum érték 18 volt. A megkérdezett Z generáció szerint a rendőrség legfontosabb feladata a bűnüldözés, legkevésbé fontos a bűnmegelőzés. A kárenyhítés és a szolgálati jelleg viszont nem sokkal lemaradva a második legnagyobb értéket képviselte. Elmondható, hogy a fiatal generáció szerint a klasszikus rend-

őrségi feladat mellett majdnem ugyan olyan fontossá válik a modern rendőrség alappillére, a szolgáltató jelleg, illetve a vagyonmegtérülés és a kár-
enyhítés. A fentieket a 29. számú grafikonon illusztrálja:

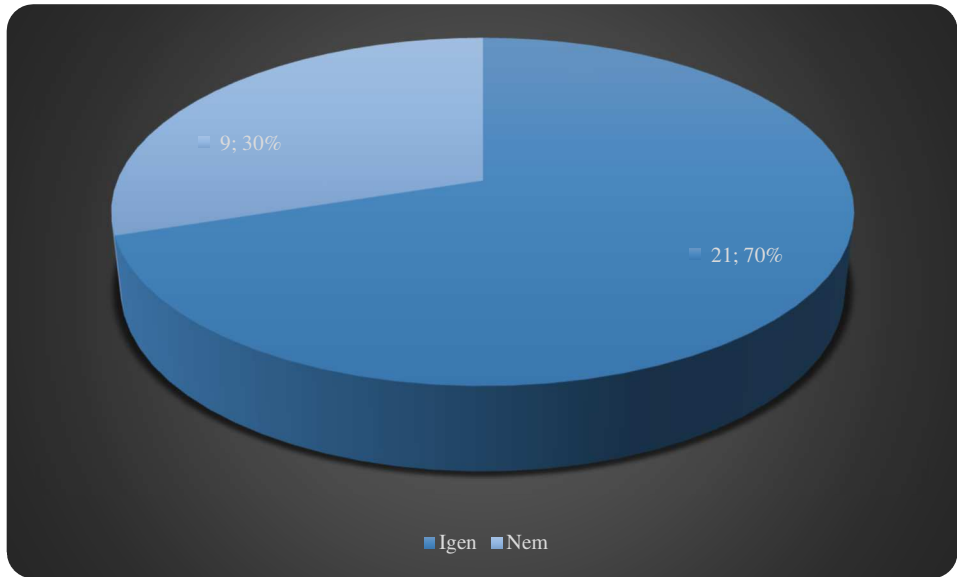

29. számú grafikon
A rendőri feladatvégzések rangsorolása

A rendőri feladatvégzés morális megítélése

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók szerint a rendőröket a társadalom tagjai morálisan elfogadják-e, tisztelik-e. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Igen, a rendőröket a társadalom tagjai morálisan elfogadják, tisztelik; Nem, a rendőröket a társadalom tagjai morálisan nem fogadják el, nem tisztelik.*” A megkérdezettek 70%-a szerint a rendőrséget a társadalom megbecsüli, társadalmilag elfogadott és tisztelt szervezet. A kérdésre igen-nel válaszolók arányait tekintve 7 nő és 15 férfi volt. A fentieket a 30. számú grafikonon szemlélteti:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

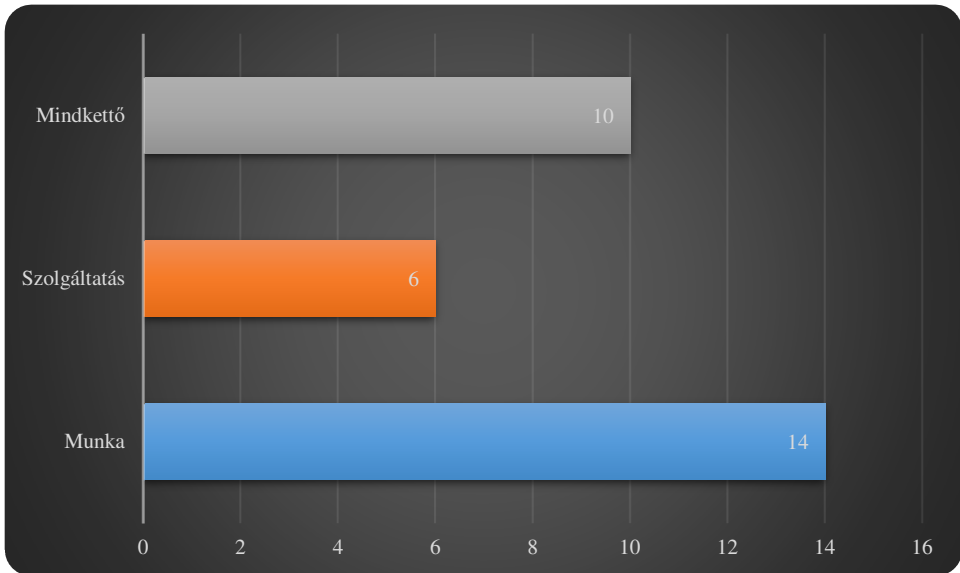

30. számú grafikon
A rendőri feladatvégzés morális megítélése

Rendőrség: munka vagy szolgáltatás?

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók megítélése szerint a rendőri feladatvégzés inkább munka, vagy inkább szolgáltatás, esetlegesen mindkettő. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: A rendőri feladatvégzés munka; A rendőri feladatvégzés szolgáltatás; A rendőri feladatvégzés munka és szolgáltatás, azaz mindkettő egyben.*”

A legmagasabb arányszámot a rendőri feladat, mint munka kapta, a szolgáltatás a legalacsonyabb értéket képviselte. A minimum és maximum érték 14-6 között tetőzött. Ezzel szemben 10 személy vonatkozásában a rendőri feladat, mint szolgáltatás és munka egyaránt azonos volt. A válaszadók 33%-a gondolta úgy, hogy a rendőrség munkavégzése nemcsak szakma és hivatás, hanem szolgáltatás is egyben. A válaszadók mindannyian férfiak voltak, ami 45%-a a megkérdezett Z generációs férfiaránynak. A nők 6-2 arányban gondolták úgy, hogy a rendőri feladatvégzés munka és szolgáltatás, ez az arány 75-25% volt. A fentieket a 31. számú grafikon illusztrálja:

31. számú grafikon
Rendőrség: munka, vagy szolgáltatás?

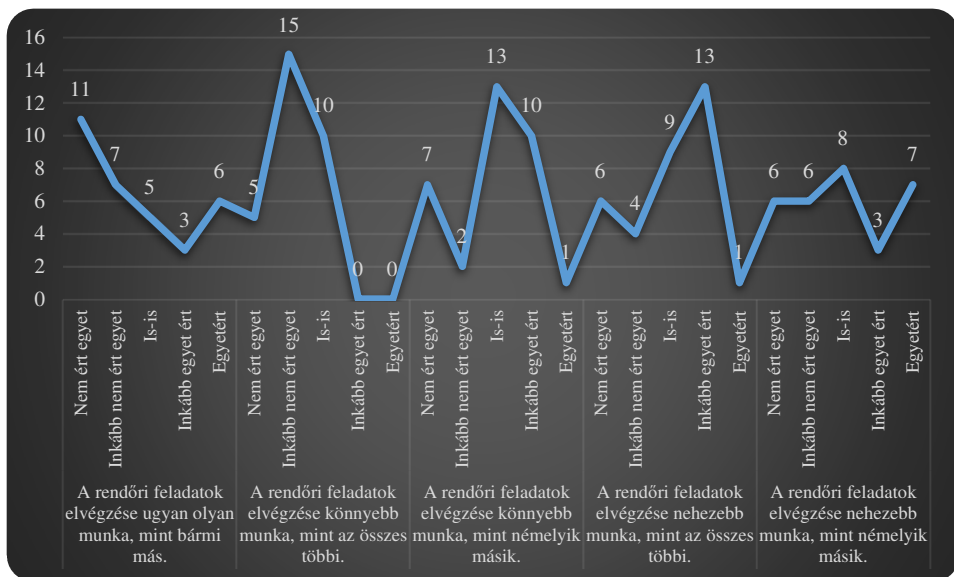
A rendőri feladatvégzés, mint munka megítélése

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók megítélése szerint a rendőri munkavégzés, mint munka milyen minőségű. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy az Ön által a rendőri feladatokra, mint munkára irányuló megállapításokat egyetértés és/vagy egyet nem értés esetén az alábbi 1-5-ig terjedő skálán osztályozza. Válaszok: A rendőri feladatok elvégzése ugyanolyan munka, mint bármi más; A rendőri feladatok elvégzése könnyebb munka, mint az összes többi; A rendőri feladatok elvégzése könnyebb munka, mint némelyik másik; A rendőri feladatok elvégzése nehezebb munka, mint az összes többi; A rendőri feladatok elvégzése nehezebb munka, mint némelyik másik.*”

6 személy teljes mértékben, 3 fő inkább, 5 fő igen is és nem is, 7 inkább nem és 11 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rendőri feladatok elvégzése ugyanolyan munka, mint bármi más. A legmagasabb értéket képviselte az egyet nem értők aránya, amely 11 személy volt. 3 nő és 8 férfi,

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

azaz 37,5-36%. A megkérdezett Z generáció nem ért egyet azzal, hogy a rendőri munka ugyanolyan munka lenne, mint bármely más, azonban arra még nem kaptunk választ, hogy miért gondolják így. E következtetés levonására csak a következő kérdések megválaszolása után nyílik lehetőség. 10 fő igen is és nem is, 15 inkább nem és 5 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rendőri munka könnyebb, mint az összes többi. A válaszadók közül 15 személy gondolja inkább úgy, hogy a rendőri munkavégzés nehezebb, mint az összes többi. A válaszadók e csoportja képviselte egyben a maximum értéket is. Senki se gondolta úgy, hogy a rendőri munka könnyebb lenne, mint bármely más munka. 5 nő és 10 férfi, azaz 62,5-33% volt a válaszadás nemi aránya. A megkérdezett Z generáció tisztában van azzal, hogy a rendőrök a biztonság megteremtéséért nap, mint nap milyen áldozatos munkát vállalnak, és az lélekben, valamint fizikailag is sokkal megterhelőbb, mint bármely más munka. Egy személy teljes mértékben, 10 fő inkább, 13 fő igen is és nem is, 2 inkább nem és 7 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rendőri munka könnyebb, mint némelyik másik. A legmagasabb értéket a bizonytalan válaszadók aránya képviselte, ugyanis 13 fő mondta azt, hogy némelyik munkához viszonyítva a rendőri munka könnyebb. Azt nem tudjuk, hogy a megkérdezett Z generációs leendő munkavállalók konkrétan melyik munkákra gondoltak, de álláspontjuk szerint vannak olyan munkák, amelyek a rendőri feladatvégzésnél nehezebbek. Ez a válaszadók 43%-át érintette, amelyből 3 nő és 10 férfi volt. A rendőri munka nehezebb, mint az összes többi, valamint a rendőri munka nehezebb, mint némelyik másik állítások vonatkozásában a megkérdezettek válaszába nem tért el annak ambivalens megfogalmazásától, így az értékek elemzése okafogyottá vált. A fentieket a 32. számú grafikon szemlélteti:

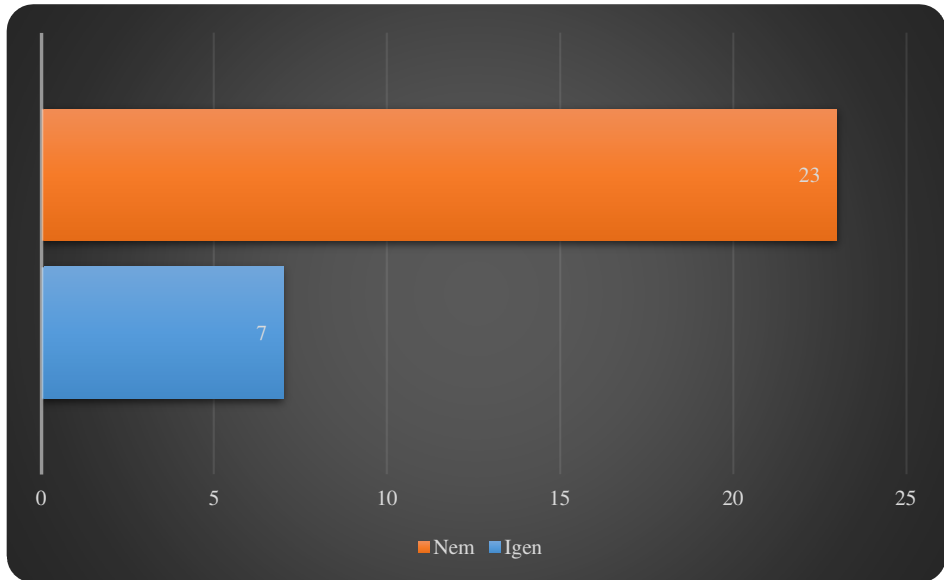
32. számú grafikon
A rendőri feladatvégzés, mint munka megítélése

A rendőri munkavégzés helyszíne

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók szerint a biztonság igénye szerint alakul-e a rendőrség munkavállalásának helyszíne. A feltett kérdés: „Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Igen, a rendőrség munkavállalásának helyszíne a biztonság igénye alapján alakul; Nem, a rendőrség munkavállalásának helyszíne nem a biztonság igénye alapján alakul.”)

A megkérdezettek közül 23 fő igennel és 7 személy nemmel válaszolt, amely arányait tekintve 76-24% volt. Az arány 4 nő és 19 férfi válaszadó volt. A megkérdezett Z generáció szerint a rendőrök elhelyezése és a munkavégzés helyszíne ahhoz idomul, hogy a munkavégzés szempontjából hol van a legnagyobb szükség. A fentieket a 33. számú grafikon illusztrálja:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

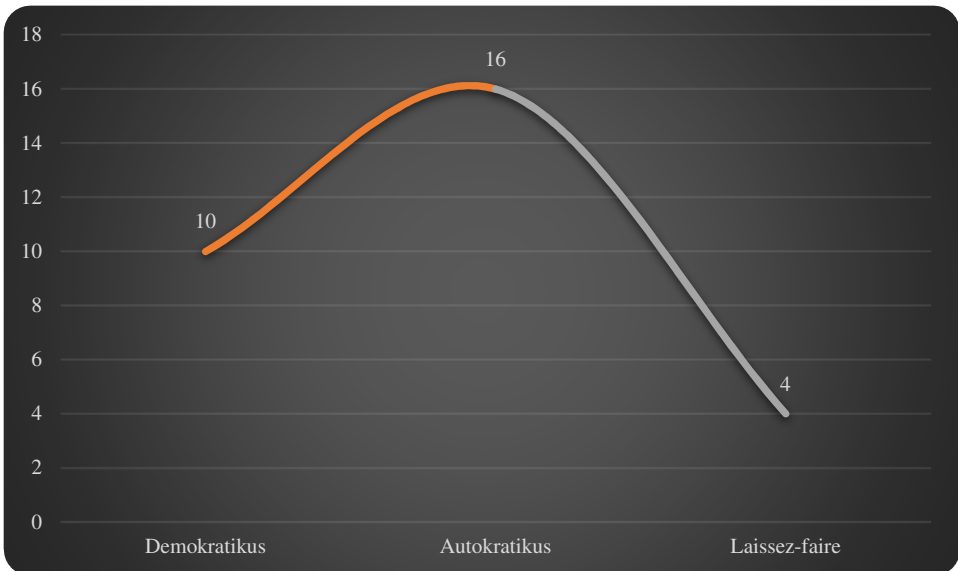
33. számú grafikon
A rendőri munkavégzés helyszíne

Vezetői stílusok

A feltett kérdés arra irányult, hogy a megkérdezettek szerint a rendőrség milyen vezetési stílusra épül. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsorolt kategóriák közül azt válassza ki, amely Ön szerint a rendőri egységekre jellemző.*” *Válaszok: Autokratikus; Demokratikus; Laissez-faire (ráhagyó):*”

A válaszadók 53%-a szerint autokratikus (6 nő és 10 férfi), 33%-a szerint demokratikus (2 nő és 8 férfi), és mindösszesen 14%-a (4 férfi) szerint működik a rendőrségen belül a Laissez-faire vezetési stílus. A maximum érték az autokratikus, a minimum érték a Laissez-faire között mozgott. A megkérdezett Z generáció tisztában van azzal, hogy a rendőri munkavállalás speciális terület, ahol a munkavállalók hierarchikus rendben dolgoznak, és utasítás-adási és végrehajtási kötelem uralkodik. Valamivel több, mint a fele gondolja úgy, hogy mindennek ellenére a munkavállaló és a munkáltató úgy is végre tudja hajtani a rábízott feladatokat, hogy egymás véleményét figyelembe veszik, és konszenzusra törekednek, demokrácia uralkodik. A megkérdezettek viszont egyöntetűen tisztában vannak azzal, hogy

kontroll nélküli, önálló munkavégzés a rendőrségen belül nincs. A levont következtetéseket összehasonlítottam a „*munkavégzés önállósága*” kategóriában kapott eredményekkel, amely szerint a legtöbben szeretnek csapatban dolgozni, és örülnek, ha van csoportvezetőjük (10 fő), azonban közel sem volt mindegy, hogy az demokratikus vagy autokratikus vezetési stílussal párosul. Az aránypár 100%-os egyezést mutat a demokratikus válaszadókkal. 8 fő volt az, akik önállóan szeretnek dolgozni, vezető nélkül, amely a Laissez-faire válaszadók arányával 40%-ban megegyezett. A megkérdezett Z generáció tisztában van azzal, hogy a rendőrség milyen hierarchikus viszonyra épül, azonban a legtöbben mégis a demokratikus vezetési stílust preferálnák. A fentieket a 34. számú grafikon szemlélteti:

34. számú grafikon
Vezetési stílusok

Parancsuralom

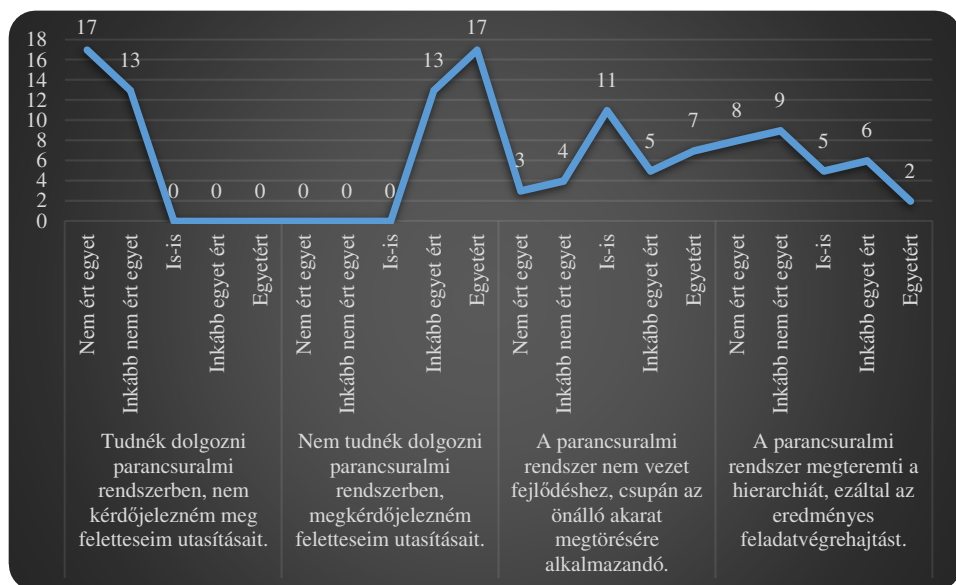
A feltett kérdés arra irányult, hogy a megkérdezettek tudnának-e parancsuralmi rendszerben dolgozni. Ha igen, akkor hogyan? A feltett kérdés: „*Kérem, hogy az Ön által a rendőri feladatokra, mint munkára irányuló*

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

megállapításokat egyetértés és/vagy egyet nem értés esetén az alábbi 1-5-ig terjedő skálán osztályozza.” Válaszok: Tudnék dolgozni parancsuralmi rendszerben, nem kérdőjelezném meg feletteseim utasításait; Nem tudnék dolgozni parancsuralmi rendszerben, megkérdőjelezném feletteseim utasításait; A parancsuralmi rendszer nem vezet fejlődéshez, csupán az önálló akarat megtörésére alkalmazandó; A parancsuralmi rendszer megteremt a hierarchiát, ezáltal az eredményes feladat-végrehajtást.”

13 inkább nem és 17 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy tudna dolgozni parancsuralmi rendszerben, nem kérdőjelezné meg felettesei utasításait. A fentiek alapján kategorikusan kijelenthető, hogy a megkérdezettek 56%-a teljesen, és 44%-a inkább igen arányban a parancsuralmi rendszerben történő munkavégzést elutasítja. A megkérdezett Z generáció kiemelten fontosnak tartja, hogy a tudását szolgálatba állítsa, ugyanakkor elvárja, hogy azt a munkáltató figyelembe vegye, és azt tisztelje, esetlegesen utasításait ahhoz mérten alakítsa. A válaszadók száma egybeesik a demokratikus vezetési stílust preferálók számával. Ugyanez az arány bontakozott ki a kérdés reverzibilis feltevésénél is. 7 személy teljes mértékben, 5 fő inkább, 11 fő igen is és nem is, 4 inkább nem és 3 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a parancsuralmi rendszer nem vezet fejlődéshez, csupán az önálló akarat megtörésére alkalmazandó. Arányait tekintve a bizonytalan válaszadók száma érte el a legmagasabb értéket, 11 szavazattal, 2 nő és 9 férfi arányban. A megkérdezett Z generáció nem tud határozottan állást foglalni a tekintetben, hogy a rendszer fejlődéséhez vezet-e, vagy csak arra szolgál, hogy az akaratot megtörje. 2 személy teljes mértékben, 6 fő inkább, 5 fő igen is és nem is, 9 inkább nem és 8 egyáltalán nem értett egyet azzal, hogy a rendszer hierarchiát teremt, ezáltal teremt meg a feladatvégzést. A megkérdezett válaszadók többsége inkább nem értett egyet azzal, hogy a parancsuralmi rendszer hierarchiát teremtsen, amely a feladatvégzés lefolytatásának eredményességét teremt meg. Ez a válaszadók 30%-át érintette, amelyből egy nő és 8 férfi volt. A megkérdezett Z generáció álláspontja szerint a feladatvégzés eredményességét a vezetési stílus – különösképpen a parancsuralmi rendszer – nem befolyásolja. Ugyanolyan eredmény érhető

el azzal, ha a munkáltató a munkavállaló véleményét is kikéri, meghallgatja, és az alapján hoz döntést, mint ha hierarchiára épülő, parancsuralmi rendszerben tenné mindezt. A demokratikus vezetési stílusra szavazók aránya minden esetben 100%-os egyezést mutatott a parancsuralmi rendszerrel egyet nem értők arányszámaival. A parancsuralom negligálása a megkérdezettek vonatkozásában kimutatható. A fentieket a 35. számú grafikon szemlélteti:

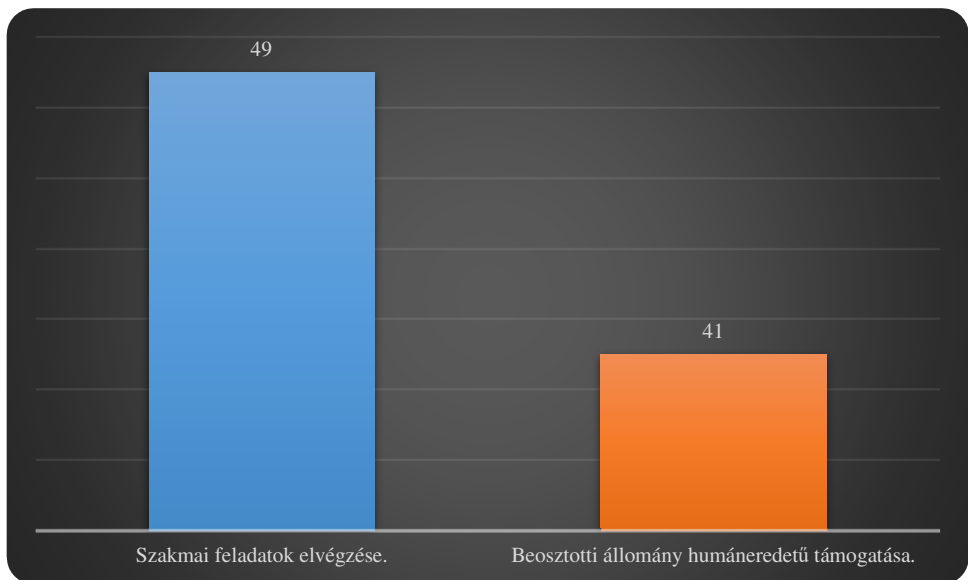
35. számú grafikon
Parancsuralom

A vezetői magatartás prioritása

A feltett kérdés arra irányul, hogy a válaszadók szerint a vezetők feladatának hivatalosan milyen tevékenységre kell irányulnia. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy növekvő számozással állítsa sorrendbe, hogy véleménye szerint a felsorolt tényezők közül melyik és milyen mértékben fontos a vezetői magatartás prioritásának gyakorlása.*” *Válaszok: Szakmai feladatok elvégzése; Beosztotti állomány humán eredetű támogatása.*”

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

A megkérdezettek 49%-a szerint a vezetői magatartás vonatkozásában a szakmai feladatok elvégzése prioritást élvez a beosztotti állomány humán eredetű támogatásánál. A válaszadó Z generáció szerint a rendőrségen belül sokkal fontosabb, hogy a szakmai feladatok végrehajtásra kerüljenek, mintsem hogy a parancsnoki állomány a beosztottakat támogassa. A válaszadók közül 5 nő és 9 férfi volt, azaz arányaiban 62,5-40%. A fentieket a 36. számú grafikonon illusztrálja:

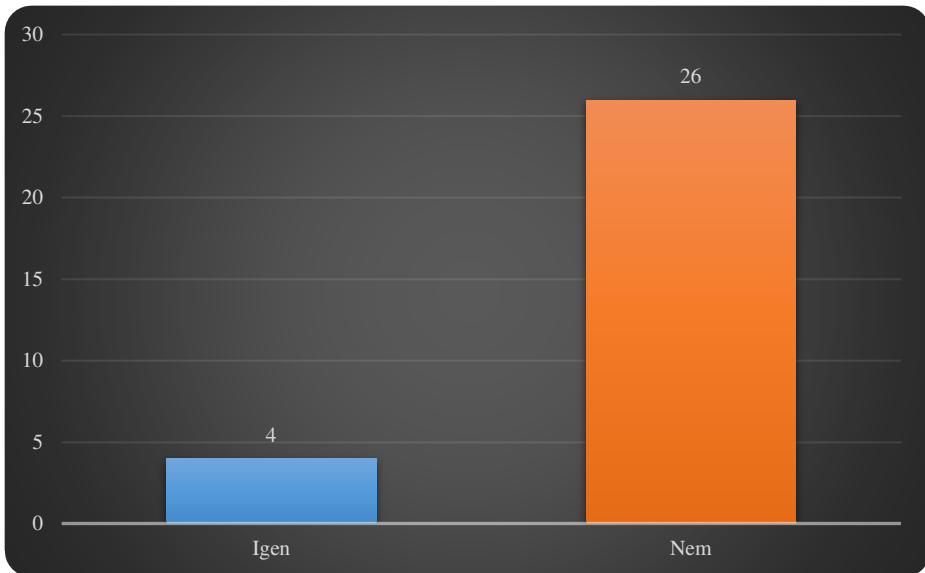

36. számú grafikon
A vezetői magatartás prioritása

Hivatás és alapjog-korlátozás

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadó Z generáció tudna-e olyan munkahelyen dolgozni, ahol alapjogaiban a munkáltató korlátozná. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Igen, tudnék olyan munkahelyen dolgozni, ahol alapjogaimban a munkáltató korlátozna; Nem, nem tudnék olyan munkahelyen dolgozni, ahol alapjogaimban a munkáltató korlátozna.*)

A megkérdezettek 86%-a válaszolta, hogy nem dolgozna olyan helyen, ahol alapjogai gyakorlásában a munkáltató korlátozná. Kategorikusan kijelenthető, hogy a Z generáció egyértelműen elutasítja a hivatást, mint munkaviszonyt, ahol a munkavállaló önként beleegyezik abba, hogy a szolgálat érdekében alapjogaiban a munkáltató korlátozhatja és korlátozza. A válaszadók között 6 nő és 20 férfi volt, amely 85-90%-nak felelt meg. A fentieket a 37. számú grafikon szemlélteti:

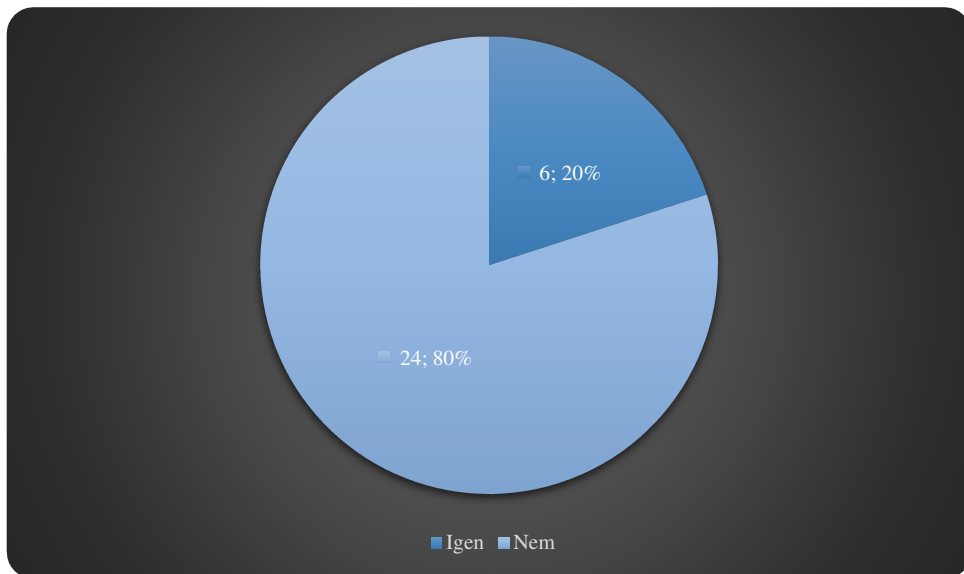
37. számú grafikon
Hivatás és alapjog-korlátozás

Toborzás

A feltett kérdés arra irányult, hogy a megkérdezettek láttak-e már rendőrségi toborzó felhívást. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Igen, láttam már rendőrségi toborzási felhívást; Nem, nem láttam még rendőrségi toborzási felhívást.*”

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

A válaszadók 80%-a, azaz 24 fő már látott rendőrségi állástoborzó felhívást, mindösszesen 6 fő nem találkozott ilyen jellegű hirdetéssel. Az arány 7 nő és 17 férfi volt. A fentieket a 38. számú grafikonon illusztrálja:

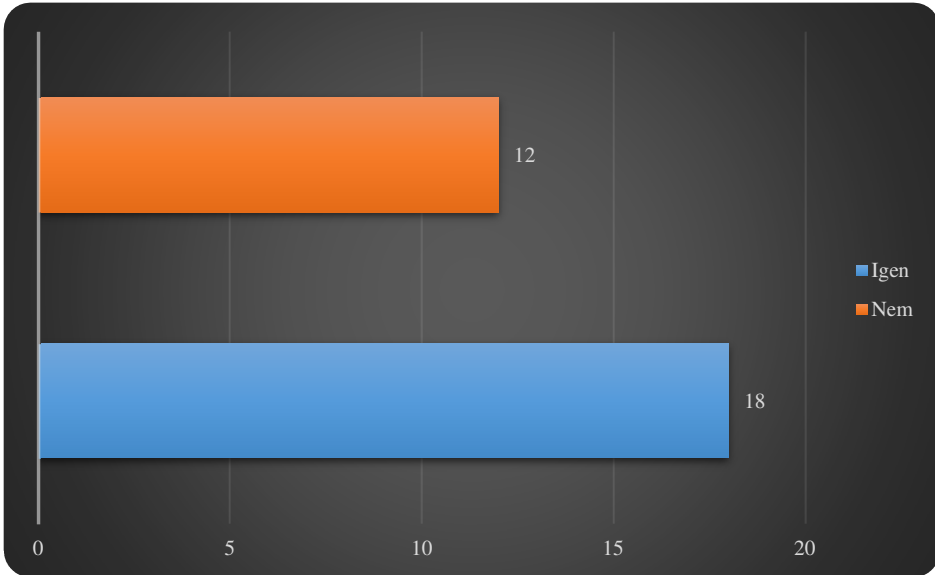
38. számú grafikon
Toborzás

Életpálya

A feltett kérdés arra irányul, hogy a megkérdezettek álláspontja szerint a rendőri pálya életpályamodell-e?⁸ A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Igen, a rendőri munka életpályamodell; Nem, a rendőri munka nem életpályamodell.*”

A megkérdezettek közül a rendőri munkát csak 18 ember tartja életpályának, ami alig több, mint a válaszadók fele, 60%. A megkérdezett Z generáció alig több mint fele gondolja azt, hogy ha rendőrnek áll, akkor a választott hivatás egy életpályamodellként értelmezhető. A 18 megkérdezett arányaiban 4 nőből és 14 férfiből állt. A fentieket a 39. számú grafikon szemlélteti:

⁸ Nincs információ arra vonatkozóan, hogy a válaszadók teljes mértékben ismerik a rendőri életpályamodellt.

39. számú grafikon
Életpálya

Életpálya-minőség

A feltett kérdés arra irányult, hogy a válaszadók az alábbi felsorolt kategóriák közül melyiket és milyen arányban tartják a rendőri életpályamodell részének, vagy annak szükséges elemének. A feltett kérdés: „*Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőt kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: A munkavégzéshez szükséges eszközök megléte; A munkavégzéshez szükséges hely megteremtése; A tisztességes bérezés megteremtése; Biztonságos és ellenőrzött munkakörnyezet megteremtése; A munkavégzéshez szükséges munkakörnyezeti komfort biztosítása; A (háttér) tevékenység vezetői támogatása.*”

A legmagasabb értéket a tisztességes bérezés megteremtése érte el, a válaszadók 100%-a e mellett tette le elsőlegesen a voksát. Legkevesebben a biztonságos és ellenőrzött munkakörnyezetre szavaztak, ezzel érve el a felmérés minimum értékét, amely a megkérdezettek 63%-át érintette. Ezt

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

követte a munkakörnyezeti komfort és a vezetői háttértevékenység támogatása, egyaránt 66-66%-kal. Alig 3%-os különbséggel, 70-73% arányban a válaszadók a munkaeszközök meglétét és a munkavégzéshez szükséges hely megteremtését is az életpálya részének tartják. A megkérdezett Z generáció úgy véli, hogy a rendőri életpálya legfontosabb eleme vagy a legfontosabb szükséges eleme a tisztességes bérezés megteremtése, amit a munkavégzéshez szükséges hely és eszközök megteremtése követ, negyedik helyen a komfort és a vezetői háttértevékenység támogatása, és utolsó helyen az ellenőrzött munkakörnyezet szerepel. Ezen eredményeket összehasonlítottam azon elvárásokkal, amelyeket a megkérdezett Z generáció a munkavállalási igényeknél sorrendbe állított. Tökéletesen pozitív a korreláció, és egyetértés van a tekintetben, hogy első helyen a tisztességes bérezés szerepel. A többi elem sorrendiségének tekintetében nincs egyezés. A fentieket a 40. számú grafikonon illusztrálja (az értékek a sorrendiség összegeinek nagyságát tartalmazzák):

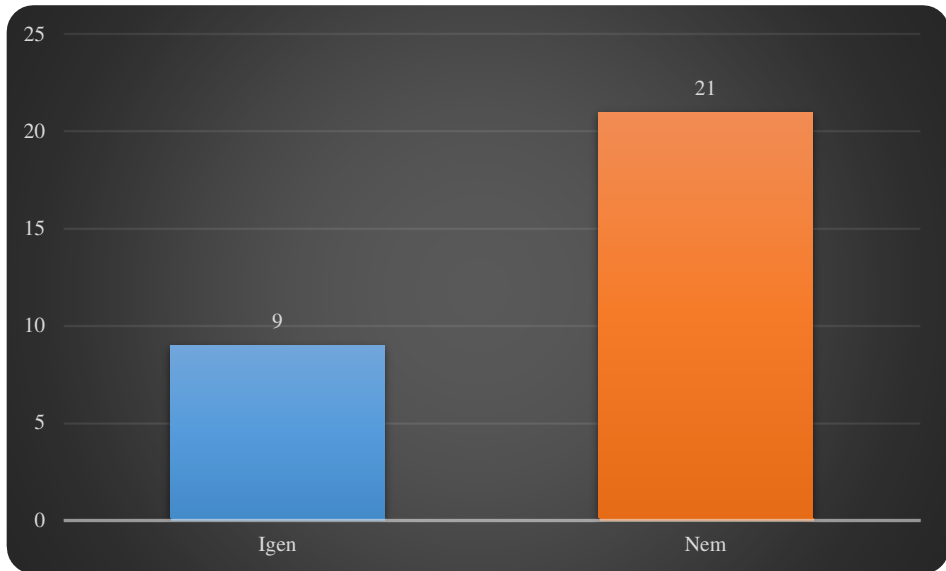
40. számú grafikonon
Életpálya-minőség

Rendőri munkavállalás és rendőri erkölcsi munkavállalás

A feltett kérdések arra irányultak, hogy az ismertetett feltételek szerint a megkérdezettek hány %-a lenne rendőr, illetőleg arra büszke lenne-e. (A válaszadó erkölcsileg azonosul-e a rendőri munkavégzéssel.) A feltett kérdés: *„Kérem, hogy a felsoroltak közül a megfelelőit kiválasztani szíveskedjék. Válaszok: Igen, lennék rendőr, és büszke lennék rá; Nem, nem lennék rendőr, nem lennék rá egyébként sem büszke, ha az lennék.”*

Tekintettel arra, hogy arányaiban ugyanazon eredmények születtek, ezért azokat egy grafikon szemléltetem. A válaszadók közül 21 személy, azaz 70% az ismertetett feltételek szerint nem lenne rendőr, és csak 9 személyt, azaz 30%-ot tenne büszkévé, ha egyenruhát hordhatna. A 21 személyből 3 nő és 18 férfi volt. A korábbi fejezetekben ígért módon három kategória eredményeinek összehasonlítására az alábbiak szerint kerülhetett sor. A megkérdezettek közül 14 fő külföldön szeretne munkát vállalni, amelyből 5 fő ennek ellenére, az ismertetett feltételek fennállása mellett szívesen vállalná a rendőri feladatokat. 23 fő hivatali munkaidőt preferál, abból 7 fő viszont ennek ellenére, az ismertetett feltételek fennállása mellett szívesen vállalná a rendőri feladatokat. 18 fő vélte úgy, hogy a munkáltató köteles túlóra elrendelése nélkül a tisztességes bérezést, valamint a pihenőnapokat biztosítani, amelyből 4 személyt nem zavarna, ha a munkáltató túlórát rendelne el, és a pihenőidejében például berendelésre kerülne. A megkérdezett Z generáció 35%-a annak ellenére, hogy külföldön vállalna szívesebben munkát, itthon is dolgozna rendőrként. 30% szívesen vállalna rendőri munkát, annak ellenére, hogy hivatali munkaidőben szeretne dolgozni. 22%-ot pedig nem zavarná, ha túlóráznia kellene, és hétvégén vagy ünnepnapokon is dolgozna. A fentieket a 41. számú grafikon szemlélteti:

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

41. számú grafikon
Rendőri munkavállalás és rendőri erkölcsi munkavállalás

Kutatási eredmények

Az eredmények alapján jól látható, hogy a megkérdezett Z generáció – akárcsak az Y – a Pán Péter szindrómában szenved.⁹ Ez a rendőri munkavállalás szempontjából azért bír jelentőséggel, mert a rendőri szakma nem munka, hanem hivatás. Kiemelt jelentőségű, hogy a munkavállalók ne csak magukért, hanem más emberekért is felelősséget vállaljanak, elvárás szintjén fogalmazódik meg, hogy akár az életüket is kockáztassák a biztonság megvédése érdekében. A Pán Péter szindrómára ennek ellenkezője a jellemző, vagyis ez azt mutatja, hogy ezeknek a személyeknek a rendőri munka nem javallott.¹⁰

⁹ Kiley Dan: The Peter Pan Syndrome: Men Who Have Never Grown Up. Avon Books. New York. 1983.

¹⁰ Ennek lényege, hogy e generáció a munkaerőpiacon nagyon késleltetve jelenik meg, aminek oka abban keresendő, hogy a tagok 25–30 évesen még mindig a szülői otthonban

A fentiekhez szorosan kapcsolódik, és a szindróma egyik velejárója a diplomahalmozás és a késői munkavállalás attribútuma. A megkérdezett Z generáció továbbtanulási szándéka nagyon erős, képezni akarják magukat, a válaszadók több mint háromnegyede továbbtanulási szándékáról tett tanúbizonyságot. A legtöbb gyermek nem akar a szülő sorsára jutni, vagy még nagyobb karriert szeretne csinálni, mint elődei. (A szülő iskolai végzettsége – akár alacsony, akár magas – a gyermek továbbtanulási szándékában úgy tűnik, motiváló hatású.) A válaszadók majdnem egésze kategorikusan kijelentette, hogy azért tanult, és azért végzett el iskolákat, hogy olyan pozíciót kapjon, ami az iskolai végzettségének megfelel, és az együtt jár a tisztességes bérezéssel, valamint a tárgyi és személyi feltételek megteremtésével. A Z generáció tagjai a tanulmányaik elvégzését komolyan veszik, számukra a munkahelyi pozíció annak feltétele, amely a tisztességes bérezéshez és a szükséges személyi és tárgyi feltételekhez hasonul. Kategorikusan kijelenthető, hogy a megkérdezett Z generáció tagjai nagyon ambíciózusak, tudatosan építik fel tanulmányaikat azért, hogy olyan munkahelyet találjanak, és olyan pozíciót tölthessenek be, amely együtt jár a tisztességes bérezéssel és a tárgyi és személyi feltételek megteremtésével.

A tudásközpontúsággal összefüggésben az idegennyelvtudást is vizsgáltam. A megkérdezettek mindegyike minimum egy európai idegen nyelvet készség szinten elsajátított. Az idegennyelvtudás, valamint a külföldi munkavállalás között közvetlen kapcsolat nincs, a megkérdezettek valamivel több mint fele itthon képzei el jövőjét, nyelvtudását is itt kívánja hasznosítani. A rendőri életpályamodell eleme a nyelvtudási pótlék, amely más, akár civil területek bérezési összetevőivel szemben a munkavállaló részére

élnek, annak minden előnyét élvezik, eközben pedig saját, felnőtt egzisztenciájuk megteremtésén dolgoznak. Több diplomát szereznek, képzik magukat, majd 25–30 éves korukra megpróbálnak saját lábaikra állni, de a szülői segítséget továbbra is igénybe veszik. A kutatók e jelenséget oknak és/vagy a munkaerő-piaci helyzet következményének – miszerint az nem képes a fiatal, friss diplomásokat felvenni – tekintik. Míg a fogyasztás tekintetében felnőttként viselkednek, addig a termelés vonatkozásában eltartottként vehetők számba. A munkaerőpiac aktív, ám éppen ezért korlátozott számú és idejű munkavállalói.

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

előnyt biztosít. A rendőrségi munkavállaló részére akkor is folyósításra kerül a nyelvtudási pótlék, ha az aktuális idegen nyelvet munkája során nem használja. Ez egy olyan örök érvényű illetménykiegészítés, amely akár bruttó több tízezer forintot is jelenthet a munkavállaló számára. Bizonyos civil területeken ezért nem fizetnek, bár nincs közvetlen bizonyíték a vonatkozásában, hogy erről a felmérést kitöltők információval rendelkeztek. Ugyanakkor a felmérés arra enged következtetni, hogy a több európai idegen nyelvet közép- és felsőszintén beszélő, külföldi munkavállalás mellett döntő személyek egyharmada a külföldi munkavállalás ellenére is dolgozna itthon rendőrként, mert nyelvtudására a munkáltató itthon is értéként tekint, azt honorálja.

A munkavállalással, annak speciális területével, a rendőri munkavállalással kapcsolatos attitűdök következetes képet tártak elénk. A válaszadó Z generáció olyan munkahelyen dolgozna szívesen (akár külföldön, akár belföldön), ahol tisztességes a bérezés, a munkaadó a munkavégzéshez szükséges eszközöket és komfortot megteremti, valamint a vezető a beosztottat támogatja, a munkavégzésről visszacsatolást ad. Kevésbé fontos a biztonság és ellenőrzött munkakörnyezet, valamint a munkavégzés helyszíne. Tisztában vannak azzal, hogy a rendőrök elhelyezése és a munkavégzés helyszíne ahhoz idomul, ahol a rendőrökre a biztonság megteremtése céljából a legnagyobb szükség van. Ezért a rendőri munkavállalás helyszíne – amely országos kiterjedésű – különbözőségeit tekintve a rendőri munkavállalás szempontjából nem válna problémává. (Lásd például határszolgálat.) A megkérdezettek azonban egyértelműen elutasítják azt a hivatásos munkaviszonyt, ahol a munkavállaló önként beleegyezik abba, hogy a szolgálat érdekében alapjogaiban a munkáltató korlátozhatja. A Z generációs leendő munkavállalók egészen pontosan háromnegyede kategorikusan kijelentette, hogy ha a tisztességes bérezést, a vezetői háttértámogatást, a munkavégzéshez szükséges eszközöket és a komfortot a munkaadó nem biztosítja, akkor nem hajlandó nála dolgozni. Következtetésképpen, ha a munkaadó a munkát tisztességes bérezzel nem honorálja, valamint a vezetőktől pozitív visszacsatolás nincs, és a komfort nem áll rendelkezésre, akkor a Z generáció munkahelyet vált, vagy ott nem is hajlandó dolgozni.

A bérezés olyan szinten kiemelt jelentőséget kap, hogy a válaszadók háromnegyede úgy nyilatkozott, hogy ha megfizetik, akkor nem számít, hogy milyen pozíciót töltenek be, vagy milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek. Ezzel összefüggésben a megkérdezettek egyöntetűen állították, hogy a rendőri életpályamodell egyik legfontosabb vagy legfontosabb szükséges eleme a tisztességes bérezés megteremtése, amit a komfort és a vezetői háttértevékenység támogatása követ. A megkérdezett Z generáció több mint fele azon a véleményen volt, hogy a jutalmazás nagyon fontos, és pozitív visszacsatolás a munkaadó részéről, az a tisztességes bérezés mellett az egyik legnagyobb motiváló hatás. Ha a jutalmazás elmarad, elhal az egyik motiváció. A válaszadó Z generáció szerint a rendőrségen belül sokkal fontosabb, hogy a szakmai feladatok végrehajtásra kerüljenek, mintsem hogy a parancsnoki állomány a beosztottakat támogassa. Ez pedig az eredmények alapján nem támogatja a rendőri pályaválasztást.

A munkarend vonatkozásában a válaszadók háromnegyede a hivatali munkaidőt preferálja. A Z generáció tervez, amely tervezés a munka és a magánélet egyensúlyát összhangba hozza. Hétköznapi munkavégzés, hétvégi és ünnepnapos pihenőnappal – ez fontos a számukra. A megkérdezett Z generáció a túlórákat egyértelműen elutasítja, számukra természetes, hogy a munka és a magánélet összhangja meglegyen, azt a munkáltató megteremtse. Álláspontjuk szerint a munkaadó a tisztességes bérezést és a pihenőidőt túlóra elrendelése nélkül is köteles biztosítani. Nem preferálják, ha a munka és a magánélet nincs összhangban, a munka a magánélet rovására megy. A szükséges munkaidőt tisztességgel ledolgozzák, azonban a pihenőnapjukon nem hajlandóak dolgozni, még ellentételezésért sem.

A megkérdezett Z generáció inkább dolgozik vezetővel egy csapatban, mint egyedül vezetővel. Tisztában van azzal, hogy a rendőri munkavállalás speciális terület, ahol a munkavállalók hierarchikus rendben dolgoznak, és utasításadási és végrehajtási kötelelem uralkodik. Valamivel több, mint a fele gondolja úgy a megkérdezetteknek, hogy mindennek ellenére a munkavállaló és a munkáltató úgy is végre tudja hajtani a rábízott feladatokat, hogy egymás véleményét figyelembe veszik, és konszenzusra törekednek, demokrácia uralkodik. Tudják, hogy kontroll nélküli, önálló munkavégzés a

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

rendőrségen belül nincs, ennek ellenére kiállnak a demokratikus vezetési stílus gyakorlása mellett. Attól függetlenül, hogy a rendőrség egy hierarchikus, bürokratikus szervezet, ez nem jelenti azt, hogy a vezetési stílus kizárólag autokrata vagy Laissez-faire stílusokra épülhet. A csoportkohézió például a nyomozócsoportok felállításánál rendkívül fontos elem, ahol a „*brainstorming*” (ötletbörze) működőképes tevékenység, valamint a szervezeti közös cél nemcsak autokrata, hanem demokratikus, de még Laissez-faire módon is elérhető. Saját jövőbeli munkavégzését illetően a megkérdezett Z generáció több mint kétharmada magabiztos a tekintetben, hogy feladatait legjobb tudása, és lelkiismerete szerint látná el, abban hiba nem keletkezne, ha mégis, akkor az nem önhibára, hanem a munkáltatóra lenne visszavezethető. A megszerzett tudás és iskolai végzettség a leendő munkavállalót magabiztossággal tölti el, amit leendő munkahelyén is kamatoztatna.

A Z generáció véleménye alapján a rendőrséget a társadalom megbecsüli, az társadalmilag elfogadott és tisztelt szervezet. Nem értenek egyet viszont azzal, hogy a rendőri munka ugyanolyan vagy könnyebb lenne, mint bármely másik. Tudják, hogy a rendőrök a biztonság megteremtéséért nap mint nap milyen áldozatos munkát vállalnak, és az lélekben, valamint fizikailag is sokkal megterhelőbb, mint bármely más munka. Mindezek ellenére a válaszadók nagy része (62,5%) úgy gondolja, hogy a rendőri munkavégzésen kívül vannak olyan feladatkörök, amelyek sokkal nehezebbnek bizonyulnak. A Z generáció szerint a rendőri feladat munka, és nem szolgáltatás, ugyanakkor a klasszikus rendőrségi feladat mellett arányaiban majdnem ugyanolyan fontossá válik a modern rendőrség alappillére, a szolgáltató jelleg, illetve a vagyonnegetés és a kárenyhítés.

Az életpályamodellt tekintve a megkérdezettek egyöntetűen azt állították, hogy számukra az életpálya azt jelenti, hogy szakképzettségüknek megfelelően tölthetnek be pozíciót, előrelépési lehetőségeik vannak, abban a pozícióban tisztességes bérezésben részesülnek, amelyből magukat és családjukat eltartathatják, valamint anyagi és életszükségleteik kielégítésére irányuló biztonságban érezhetik magukat, ahol a munkáltatójuk őket erköl-

csileg is megbecsüli. Ugyanilyen arányban a leendő munkavállalók életpályamodell szerinti helyen kívánnak dolgozni. A válaszolók csupán fele gondolja úgy, hogy ha rendőrnek áll, akkor a választott hivatás életpályamodellként értelmezhető. A megkérdezett Z generáció több mint háromnegyede nem lenne rendőr, és valamivel kevesebb mint az egyharmaduk lenne csak büszke a rendőri mivoltára, és vállalna rendőri feladatokat.

A fentiek függvényében az alábbi új tudományos eredmények születtek:

1. Elsőként volt lehetőségem arra, hogy a Z generáció pályaválasztási motívumait kvantitatív kutatás keretében feltárjam, és azokat a rendőri életpályamodell által nyújtott feltételekkel összevethessem. Ennek eredményeképpen bizonyítanom sikerült, hogy a Z generáció bizonyos motivációs igényei a jelenlegi rendőri pálya által nyújtandó életpályamodell feltételeivel teljes egészében nem harmonizálnak, az elvárt igényeket a rendőrség ilyen formában csak részben képes kiszolgálni. Igazoltam, hogy Z generációt olyan szocializációs folyamatok és ingerek érik, amelyek miatt a rendőri hivatás számukra opcionális pályaválasztási lehetőségként csak részben realizálódik. Ezen összefüggéseket az alkalmazott kutatáson belül sikerült feltérképeznem.
2. Sikerült feltérképeznem, hogy a globális világban bekövetkező interakciós folyamatok a hazai és külföldi versenyszférában tevékenykedő kereskedelmi és multinacionális cégek humánerőforrásának utánpótlására kedvező hatást gyakorolnak, ha a rendőrség e feltételekkel a jövőben a versenyt felvenni nem képes. Így bizonyítást nyert, hogy a személyi állomány részleges elvándorlása prognosztizálhatóvá válik, az utánpótlás eszközéül szolgáló jövő generációja a rendőri szakmára csak részben lesz toborozható.
3. Alátámasztottam, hogy a Z generáció pályaválasztási és munkaválasztási motivációinak ismeretében a rendőri hivatás (tárgyi és személyi kötelezettségvállalás és igényfelmérés korrelációján alapulva) vonzóbbá, a toborzási eljárási stratégia kidolgozásával cél- és eredményorientáltabbá tehető.

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

Javaslatok

A rendőri hivatás vonzóbbá tétele és a toborzás

Egy olyan szervezetnél mint a rendőrség, amely teljesítményét és hatáskörét egyre fokozatosabban és tudatosabban fejleszti, előbb-utóbb elkerülhetetlen, hogy stratégiaorientálttá váljon. A stratégiaorientáció lényege pedig abban rejlik, ha megértjük, hogy a szervezet életében lejátszódó különböző folyamatok – a vezetési funkciók segítségével – egytől egyig a kívánt cél elérését szolgálják.¹¹ A szervezés és tervezés funkciók gyakorlásán belül a toborzásnak, az utánpótlásnak kiemelt szerepköre van. Külön kiemelendő, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem teljes oktatói állománya arra törekszik, hogy megvalósuljon az alapító miniszterek által elvárt azon követelmény, amely alapján a köz szolgálatába álló rendészeti, honvédségi és közigazgatási szakemberek legyenek képesek és alkalmasak – a modern kor követelményeinek megfelelő ismeretekkel is felvértezve – a jelentkező kihívások hatékony kezelésre.¹² Amely az utánpótlást is érinti.

Álláspontom szerint nem elég, ha a toborzás csak felhívás jellegű. Aktív toborzó tevékenység folytatására van szükség, amelyet létrehozott fejvadász tevékenységet folytató osztályokkal szükséges megvalósítani. Ezzel a módszerrel a „*levadászható*” és munkavállalásra alkalmas érdemi munkaerő létszáma véges, ugyanakkor az eredményessége garantált. A jelentkező és kiválasztott személyekben minőségi munkaerőre lelhetünk, akik három hét szolgálat után, a próbaidő ideje alatt nem szerelnek le, hiszen tudják, hogy mit adhatnak és cserébe mit kaphatnak, mert kiválasztás és pályáztatás alapján nyerték el az álláslehetőséget. Hosszabb távon előnyösebb 10 személyt kiválasztani, akik biztos, hogy minőségi munkavállalók lesznek, mint másik 20 főt alkalmazni, akik – kényszerből vagy mert más lehetőség nincs – munkát vállalnak, és rövid időn belül maguktól leszerelnek vagy

¹¹ Kovács István: Vezetési funkciók egy helyi rendvédelmi szerv életében. Ellenőrzés, mint a kiadott szabályok és utasítások betartásának (kontroll)feladata. Államtudományi Műhelytanulmányok 2017/21. 1–30 o.

¹² Kovács Gábor: Vezetés- és szervezéseméleti felkészítés a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. Pécsi Tudományos Közlemények 2014/XV. 1–12 o.

elbocsájtják őket. A fejevadászattal foglalkozó, igényfelmérő és feltételt teremtő osztályok létrehozása, akár a központi szervezeten belül, megfontolandó javaslatnak tűnhet.

Jól láttuk, hogy az életpályamodell a tisztességes bérezés jogintézményét megteremtette, azonban a versenyszféra az azonos képességekkel rendelkezőknek akár két, de nem ritkán háromszor magasabb fizetést is garantál. Ahhoz, hogy a fluktuációt csökkentjük, még magasabb juttatásokra, kedvezmények béreltérítésére és béremelésre van szükség. Bár a béremelés alkalmazásának lehetőségei korlátozottak, de érdemes megfontolni, hogy ha nem vagyunk képesek a bérnövekedési tendenciát tartani, akkor a működést, a hatékonyságot és a versenyképességünket veszélyeztetjük.

Ha továbbra is szeretnénk tartani a meglévő gyakorlatot, és nagyobb hangsúlyt fektetünk a mennyiségi toborzásra, akkor érdemes elgondolkodni azon, hogy a felvenni kívánt új munkaerővel szemben támasztott követelményeket csökkentjük, vagy azokon lazítunk. Ez nem jelenti azt, hogy a felvétel a minőség rovására megy, mert a felvett munkaerő már a rendszeren belül kapja meg azokat az át- és továbbképzéseket, amelyek a munkavállaláshoz speciálisan szükségesek. Ez a módszer vélhetően nagyobb találati arányt biztosít, így szinte megsokszorozódik a felvehető létszám. Az át- és továbbképzések önállóan alkalmasak arra, hogy kiszámítható és tervezhető határfokú eredményt érjenek el a munkaerőhiány leküzdésében. Ez jelentőséghez akkor juthat, ha például egy rendőrt több szakágban is foglalkoztatni kívánunk. Egy rendészeti kolléga a bűnügyi feladatokba is bevonható, de ugyanez reverzibilisen is értelmezhető. Ha komplex rendőrtisztre van szükségünk, akkor e tevékenység nagy létszámú szervezetekben is alkalmazható, bár az eredmény nem azonnal, hanem csak hónapok vagy akár évek múlva hozza meg a kívánt hatást, de az átképzett kollégákkal már számolni lehet.

A legkézenfekvőbb és leghatékonyabb megoldás az volna, ha a rendőri feltételrendszer a Z generációs igényekhez mérten alakítható volna. Bár ez egy utópisztikus gondolat, hisz több szegmens miatt nem kivitelezhető. De érdemes elgondolkodnunk azon, hogy mégis milyen előnyökkel és milyen hátrányokkal járhatna.

Kovács István: Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára?

A szolgálati járadékos (nyugdíjas) generáció reaktiválása

Álláspontom szerint azt a tudást, amit a szolgálati járadékos munkavállalók birtokolnak, nem szabad veszni hagyni, azt minden generációnak megismernie szükséges. Optimálisnak tűnő megoldás erre, ha olyan mentorcsoportokat hozunk létre, amelyek személyi állományát e generáció munkavállalói alkotják.

Ez egyrészt biztosítaná, hogy az élethosszig tartó tanulás szemlélete tovább erősödjön, másrészt növelné a létszámot, mely által a munkaterhek is osztódnának, mindezzel pedig a generációs különbözőségekből adódó nézeteltérések is csökkennének. A rendőri munkavállalók megértenék és legfőképpen megismernék egymást. Ami eleinte gyengeségnek és veszélynek tűnik, az lehet, hogy később erősséggé és lehetőséggé kovácsolódna.

Nem szabad elfelejtenünk azt, hogy a világ felgyorsult, változik, és az emberek ugyanilyen tempóban asszimilálódnak ehhez. Való igaz, hogy a jövő bűnözője már nem az elavult módszerekkel fog dolgozni, azonban az a mérhetetlenül nagy tudás és tapasztalat, amit a veterán vagy a Boomer generáció birtokol és átad, kellő alapot nyújthat ahhoz, hogy a jövő rendőre képes legyen arra, hogy a bűnelkövetőket elfogja. Az együttműködés nélkülözhetetlen eleme a szervezeten kívüli, de legfőképpen szervezeten belüli rendőri munkavégzésnek.

A logarléctől a Magyar Tudományos Akadémiáig – Dr. Korinek László akadémikus portréja

Az idén január 21-én, Pécs szabad királyi város rangjára emelésének napján, az immár tizenhatodik alkalommal átadott Tüke-díjat a kuratórium a pécsi polgárok szavazatai alapján Korinek László akadémikusnak, a viktimológia és a rendészettudomány neves kutatójának adományozta.

A rendészettudomány gondozásában, megismertetésében, jelenleg a Belügyi Szemle felelős szerkesztőjeként is részt vállaló jogász-akadémikus 1946. május 25-én született a Komárom-Esztergom megyei Ács községben.

A Janus Pannonius Tudományegyetem Jogtudományi Karán 1971-ben szerzett jogi doktorátust. Friss diplomásként itt az egyetemen kezdett gyakornokként. Két évig Ausztriában és a Német Szövetségi Köztársaságban volt vendégkutató. 1996-ban habilitált, majd megkapta az egyetemi tanári kinevezését. 1997 és 2000 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kriminológia Tanszékét vezette. 2003-ban nevezték ki a Pécsi Tudományegyetem Kriminológiai és Büntetés-végrehajtásjogi Tanszék vezetőjévé.

1984-ben védte meg állam- és jogtudományokból kandidátusi értekezését, 1998-ban pedig megszerezte az MTA doktora címet. A Magyar Tudományos Akadémia Kriminológiai, illetve Rendészeti Bizottságának tagja. 2007-ben választották meg a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 2013-ban rendes tagjává. Ezzel 60 év múltán, Herczegh Géza után másodikként, újra lett pécsi jogász tagja az Akadémiának.

Kinevezték a MTA Gazdaság- és Jogtudományi Osztályának alelnökévé. A Magyar Kriminológiai Társaság alelnöke, illetve a Magyar Rendészettudományi Társaság alapító elnöke. Utóbbi tisztségében Pécs közbiztonságáért is számos esetben eredményesen tevékenykedett.

1990-ben a Belügyminisztérium rendészeti helyettes államtitkárává nevezték ki, majd 1991 és 1993 között a Rendészeti Hivatal elnöki tisztét töltötte be. 1993-ban a Belügyminisztérium főigazgatója, illetve a Belügyi Szemle című szakfolyóirat főszerkesztője lett.

Kutatási területe a kriminológia empirikus módszerei, a viktimológia és a rendészettudomány.

Embertársai iránti tiszta szándéka és szeretete vezette, amikor falakat bontva – amihez akkor bátorság kellett –, aktív szerepet vállalt a Kolpingmozgalom 1989-ben történő újraélesztésében. Nevéhez fűződik az első magyar Kolping család alapítása a pécsi Ágoston téri római katolikus templomban. 1990 és 1998 között a Magyar Kolping Szövetség világi elnöke volt.

1996-ban Németország tiszteletbeli pécsi konzuljává avatták. A tisztségét tizenhét éven keresztül töltötte be, végezve, segítve a Dél-Dunántúlon jelentős számban élő német és magyar állampolgárok konzuli hatáskörbe tartozó ügyeinek intézését. Segítette az egyesületi törvény által felgyorsult német ajkú lakosok önszerveződését, valamint a német-magyar testvérvárosi kapcsolatok létrehozását. Elévülhetetlen érdemei voltak a dél-dunántúli régió és Németország tudományos és gazdasági együttműködésének fejlesztésében

2011-ben elindította a nagy sikerű, határokon is átívelő kulturális és szociális missziót, a Magyarok kenyere programot. Ehhez a búzát a Kárpát-medence valamennyi magyar területéről ajánlják fel, és a program bevételeiből rászorulókat támogatnak, ezáltal kifejezve a magyar nemzet egységét. 2017-ben több mint 600 tonna búzaadomány gyűlt össze. A búzából őrölt lisztet Erdélybe, a Bőjte Csaba által vezetett Szent Ferenc Alapítvány 2300 árva gyerekének, a Kárpátalján lévő Irgalmas Samaritánus Alapítvány és a budapesti Oltalom Karitatív Egyesület részére ajánlották fel. De a pécsi ünnep résztvevőinek önkéntes pénzádományaiból a Pécsi Jótékony Nőegyletnek is minden évben egymillió forint feletti összeg jutott. A program a közös kenyéren keresztül közvetíti a kereszténység örömét és szépségét, erősíti az összetartozást a diaszpórában élők és a nemzet között. Kül-

detése az összefogás és az együtt segítség élménye, amely összetartó közösséget teremt a Kárpát-medencében élők megmaradása érdekében. A mozgalmat 2018-ban Magyar Örökség Díjjal ismerték el.

Korinek László termékeny publikációs tevékenységét a bűnözés, a kriminológia, a rendészettudomány területéről felsorolni is nehéz lenne. A két legfontosabb adat a Magyar Tudományos Művek Tára nyilvántartásából, hogy a mai napig 267 publikációja jelent meg folyóiratokban, könyvekben szerzőként, szerkesztőként, köztük több egyetemi tankönyv is, és publikációit több mint 500 esetben hivatkozták.

A díjazott munkásságából jól kiolvasható, hogy életét több mint 50 éve az autonómiakeresés jellemzi. Tevékenysége egész eddigi időszakában a közösségi kapcsolatok formálására, erősítésére törekedett, szétfeszítve az emberi korlátokat, küldetést és szolgálatot teljesítve. Életpályája valamenynyünk számára azt mutatja, hogy nem elég álmodozni, terveket szőni, cselekedni kell a közösség fejlődése érdekében. Bizonyossággá vált, hogy munkássága közel van a pécsi polgársághoz, megerősítve, hogy fontos az általa végzett, a közösség javát szolgáló munka, segítve Pécs életének gazdagabbá válását.

A kihívásokat kedvelő, a nemes célokért elkötelezetten, önzetlen humanistaként végzett, értékes teljesítményt nyújtó, magas színvonalú, szerteágazó, széles körben ismert munkája elismerését jelenti a nagyszámú pécsi polgár ajánlása a 2019. évi Tüke-díjra.

Az akadémikust szakmai-tudományos életútjáról kérdeztük:

Gyermekkorából van valami, ami meghatározó emlékként megmaradt?

Iparos családban születtem; apám és mindkét nagyapám asztalosmesterek voltak. Az iparos tradíciót gépészmérnökként bátyám vitte tovább. És hogy mit hoz a véletlen: egy logarlécnek köszönhetem, hogy most itt vagyok! Ugyanis a hatvanas évek elején középiskolásként kaptunk mindketten a bátyámmal egy-egy logarléceket. Ez nekem jól is jött, mert a matematika tanárnőnk az unokatestvérem volt, így nem vittem túlzásba a matektanulást, mindig csak négyes szintet értem el. De a logarléccel fel lehetett fedezni – legalábbis a numerikus – hibákat a megoldásokban. Amikor 1966-ban a

sorkatonai szolgálat után fölvettek a pécsi jogi karra, egy statisztika nevű tárgynál a későbbi főnököm észrevette, hogy az egyik joghallgató a számításokat ellenőrzi logarléccel. Még csak másodéves voltam, amikor följánlotta, hogy nála lenne egy tanársegédi hely. Harmadéves koromban hívtak a Büntetőjogi Tanszékre is, de végül maradt a statisztika, mert ott egy jobb főnök nézett ki.

Mikor kezdődött az egyetemi pályafutása?

1971-ben egyetemi gyakornokként. Először körlevelet küldtem az akkori Nyugat-Németország statisztikát tanító tanszékeire, érdeklődve, hogy mit és miből tanítanak. Kaptam német tankönyveket és a válaszokból is világossá vált, hogy mi még mindig egy XIX. századi elképzelés szerint tanítjuk a statisztikát.

A második meghatározó fordulópontként azt jelölném meg, amikor a tanszéken a szakstatisztikai tárgyak leosztásánál rám az igazságügyi statisztika jutott. A németekkel változatlanul kapcsolatban állva láttam, hogy a bűnügyi statisztika alatt ők mást értenek.

Miben különbözött a megközelítésük?

Tanulmányutak keretében végigjártam az akkori népi demokratikus országokat Leningrádtól Szófiáig, és rájöttem, hogy a szocialista statisztika a politikától igencsak átszótt valami. Akkor már beindultak az USA-ban, majd a hatvanas években Nyugat-Németországban is az úgynevezett rejtett bűnözési vizsgálatok. Ezek eredményeiről – a németektől kapott könyvekből – értesülve világossá vált előttem, hogy a hazai bűnügyi statisztika megújításának módszere a lakosság megkérdezése lenne arról, hogy például milyen jogsértéseket nem jelentenek fel az állampolgárok. Magyarul: mekkora a rejtett bűnözés?

Szerencsére a 80-as évek elejére már a tudományos élet is kezdett megújulni. Ekkor írták ki az első Országos Tudományos Kutatási Alapprogram (OTKA) pályázatot. Ezen nyertem pénzt arra, hogy végezzem el az első hazai (sőt az összes népi demokratikus országban az első) rejtett bűnözési

vizsgálatot. Ennek keretében megkérdeztem a lakosságot arról, milyen jogsértéseket követtek el ellenük, azokat feljelentették-e, ha nem, miért nem, mik a tapasztalataik a bűnüldöző hatóságokról stb. Akkor már megjelentek publikációim nyugaton is, és meghívást kaptam a nyugat-németországi Freiburg Max Planck Intézetébe. Először három hónapot tölthettem el ott, ahol megismerkedtem egy náluk induló vizsgálattal, ami pontosan ugyanolyan volt, mint amit én képzeltem. Így aztán 1982-ben a német Baden-Württemberg, az Egyesült Államokbeli Texas és a magyarországi Baranya megye három régiójában ugyanazt a kérdőívet kérdeztük le. Magyarországon 2448 kiértékelhető kérdőívfüzet érkezett vissza. Mivel a feldolgozásra nem volt pénz, így sok mindent magam végeztem. Ebből írtam meg aztán a kandidátusi disszertációm, amit 1984-ben védtem meg. Közben az NSZK-ban Humboldt-ösztöndíjas lettem. Ennek elnyeréséhez az előírás szerint a magyar ösztöndíjtanácshoz nyújtottam be a kérelmemet, de azt egyből elutasították, mondván: „*Erre nincs szükségünk!*”, miközben a már említett Max Planck Intézet igazgatója várt. Akkor az ösztöndíj kiírásában szereplő negyvenéves felső korhatár számomra közelgő beállta miatt írtam egy levelet a bonni alapítványnak, hogy valószínűleg a következő évben már nem fogom megkapni Magyarországon ezt a lehetőséget. Kérték, hogy küldjem el a pályázatomat közvetlenül nekik. Postafordultával válaszoltak is, s így kaptam meg az ösztöndíjat. Akkor a pécsi rektorhelyettes – nyilván az állambiztonság utasítására – nagyon letolt, hogy elveszem egy fontosabb kutató elől a lehetőséget, de azt azért nem tették meg, hogy ne engedtek volna el Németországba.

Miként kezdődött a kapcsolata a Belügyi Szemlével?

A Statisztikai Tanszékre járt ez a folyóirat is, ott találkoztam vele először. Majd a nyolcvanas évek második felében tudományos vitába keveredtem Déri Pállal, a belügyi lap akkor éppen nyugdíjba menő főszerkesztőjével. E vita két menetben zajlott, máig megtalálható a Belügyi Szemle hasábjain és a Jogtudományi Közlönyben. A vita sajnos eléggé eldurvult, de minden rosszban van valami jó is, mert ennek kapcsán a jogásztársadalom – engem, a vidéki jogászt – hirtelen megismert.

Talán ennek is köszönhetően a rendszerváltáskor korábbi tudományos tanári pályafutása is jelentős fordulatot vett.

Egy ösztöndíjam alkalmával három hónapot együtt töltöttünk Györgyi Kálmán későbbi legfőbb ügyésszel Freiburgban. Amikor a rendszerváltozás idején kerestek egy olyan embert, aki nem volt párttag, de azért valamit ért a rendőrséghez – jellemzően az akkori viszonyokra –, senkit nem találtak csak engem. Györgyi Kálmán egy vasárnap este felhívott, s azt mondta: „Korinek, ne dadogj, ha holnap egy Horváth Balázs nevű ember fog keresni! – Ki ő? – kérdeztem vissza. Hát, nem olvasol újságot?! Ő a belügy-miniszter.” Akkor megállapodtunk Horváth Balázssal, hogy elvállalok egy rendészeti helyettes államtitkári beosztást, amit 1990-től 1993-ig töltöttem be.

Visszagondolva, az államtitkárságom nem volt egy örömteljes periódusa az életemnek. Be kellett lássam, hogy nem való vagyok hivatalnoknak. Alapvető problémám az volt, hogy az egyetemi tanszéken, ahol szocializálódtam, a felmerülő probléma megoldásához mindig volt idő arra, hogy levegyek egy könyvet a polcra, elgondolkozzak, mérlegeljek. A hivatalban viszont azonnal kellett döntenie. Ekkoriban volt a taxisblokádnak, a délszláv háborúnak, a menekültáradatnak, mindeközben a rendőrség modernizálása sem várható volt magára.

Miként gondolta a modernizációt?

Finszter Géza kollégámmal nemrégiben összeállítottunk egy készülő gyűjteményes kötetet *A rend kedvéért* címmel. A könyvben az elmúlt negyven év alatt született rendészeti publikációinkat gyűjtöttük össze fele-fele arányban. Ebbe bekerült a *Rendőrség modernizációja* című 1992-es anyagom, az akkori elképzeléseimről, hogy mit kellene csinálni. 1992 nyarán azonban harmadszor is megoperálták a gerincemet, láttam, ez nem mehet így tovább. Ekkor Boross Péter belügyminiszterrel megállapodtunk, hogy 1993 áprilisától a Belügyi Szemléhez kerülök.

Helyettes államtitkárként jutott ideje a tudományos munkára?

Mindvégig tanítottam. Akkoriban indult a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jogi Kara, ott már kriminológiát adtam elő, s a megalakuló Kriminológia Tanszék vezetője lettem, ahogy hamarosan Pécsen is. 1996-ban habilitáltam, és ugyanebben az évben egyetemi tanár lettem, majd 1998-ban nagydoktori védésemet is sikeresen abszolváltam. Az utóbbi elég hosszan tartott, mert akkor változott az állam- és jogtudományok doktori fokozat MTA doktorára, ami teljesen új követelményekkel, eljárásrenddel járt, s emiatt majd két évet váraкоztattak. 2007-ben lettem a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. *Út a statisztikától a rendészet elméletéig* címmel tartottam székfoglalómat, majd 2013-ban rendes taggá választottak, s ekkor a *Tendenciák korunk bűnözésében, bűnüldözésében* volt a székfoglaló előadásom címe.

A Rendészettudományi Doktori Iskola elődjének az elindításában is része volt?

2001 májusában fordultam Pintér Sándor belügyminiszterhez, hogy valamit kezdeni kellene a rendőrtiszti és a belügyi tudományos képzéssel, ugyanis az akkori szabályzat szerint főiskolának nem lehetett doktori iskolája, márpedig így a Rendőrtiszti Főiskola elesett a tudományos továbbképzéstől.

Abban az időben a bűnözés és a bűnüldözés a gazdasági-politikai átalakulással, a határok átjárhatóságával, a globalizációval új feladatok elé állította a közösségeket. Magyarország nemzetközi orientációváltása új kötelezettségeket eredményezett és egyben új lehetőségeket is teremtett. A bűnüldözésben és a bűnmegelőzésben is megváltoztak a korábbi prioritások, eszközrendszerek, összefüggések. Mindez új ismereteket, új típusú és gondolkodású szakembergárdát igényelt.

Kriminológiai doktori iskola akkoriban csak az ELTE Kriminológiai Tanszékén működött, de a fentiekől eltérő irányultsággal. Miután Nyugat-Európában és Észak-Amerikában már kriminológiai karok is működtek, mindenképp indokolt volt a hazai doktori képzés kínálatának mennyiségi és tematikus bővítése. A tervezett doktori képzés két részvevői kört kívánt

foglalkoztatni: az egyetem végeztével a magukat folyamatosan tovább képező fiatal diplomás szakembereket, valamint a közigazgatás magasabb beosztásainál vezetői utánpótlásként számításba vett, bűnüldözéssel és bűn-megelőzéssel foglalkozó gyakorlati szakembereket. Az akkori tudományos minősítő rendszerben a Belügyminisztériumban dolgozó és rendészeti tudományos ambíciókkal bíró munkatársaknak nem volt egy olyan szervezett kereteken belüli képzés, amely céljaik elérését, a minisztérium szakmai-vezetői utánpótlását, a szakmai munka magas színvonalát biztosította volna. A rendszerváltástól addig eltelt bő egy évtized alatt nagy létszámú szakember lépett be a minisztérium kötelékébe. Többségük jó nyelvtudással, esetlegesen nemzetközi tapasztalatokkal rendelkezett, így alkalmasak lettek volna tudományos munka végzésére is, együttműködve a hasonló korú, szakmai karrierjüket a minisztériumban befutó, vezetői utánpótlásként számba vehető csoporttal, vagy a még aktív, de idősödő tudományos szakembergárdával, akik szintetizált tudását mindenképp érdemes volt átvenni, továbbfejleszteni. Ebben az időben a szervezett tudományos utánpótlás-képzés (az egykori aspirantúra, kandidátusi, nagydoktori képzés) szünetelt. A korábbi minisztériumi vezetők egyéb prioritásokat tartottak fontosnak (és/vagy politikailag nem tartották kívánatosnak a régebbi tapasztalatok továbbadását). Miközben a Honvédelmi Minisztériumnak – talán a leszerelő főtiszti állomány foglalkoztatására – nagy létszámú tudományos utánpótlási szervezete volt, addig a Rendőrtiszti Főiskola, a már említett okokból adódóan, doktori iskolát nem működtethetett, ezért saját oktatói is különféle egyetemeken szereztek meg tudományos fokozataikat. Ezért is célszerűnek látszott a Belügyminisztérium munkaterületein szakmai tapasztalatokat szerzett és tudományos minősítésű szakembergárda erőit egyesíteni, ismereteiket úgynevezett PhD-képzés keretében fiatal, ambíciózus kutatók továbbképzésére összpontosítani, amire a Pécsi Tudományegyetem akkreditált doktori programjai alkalmasak voltak. A rendszerváltás előtt bevett gyakorlat volt, hogy a belügyi dolgozók levelező tagozatos képzését befogadó egyetemekkel a minisztérium együttműködési szerződést kötött, amelyben az egyetemek speciális feladatokra ellenszolgáltatás ellenében vállalkoztak. Kidolgoztam egy koncepciót arra, hogy a

pécsi jogi karon lévő doktori iskolában létrehozzunk a belügyi doktoranduszoknak egy alprogramot azzal a céllal, hogy a résztvevők jeles szakemberek felügyelete alatt önképzéssel a fentebb említett ismereteket elsajátítsák, felkészüljenek az önálló tudományos munka végzésére, s megírjanak egy, a témához illeszkedő monográfiát. Ehhez a program biztosította a résztvevőknek, hogy a korszerű kriminológiai ismereteken túl rendelkezzenek a büntetőjogi dogmatika, modernizáció, kodifikáció, valamint a büntető eljárásjog egyetemi szintet meghaladó ismereteivel. Így vált ez a pécsi rendészeti belügyi doktori iskolává. Már az első évben 25 hallgató képzését kezdtünk el Finszter Gézával közösen. Az első végzős évfolyamot Lamperth Mónika belügyminisztersége alatt bocsátottuk ki. Sajnos a többség lemorzsolódott, de például Hetesy Zsolt, az Információs Hivatal későbbi igazgatója, vagy Stauber Péter későbbi minisztériumi főosztályvezető elvégezték a képzést.

2004-ben – Janza Frigyes ötlete alapján – létrejött a Magyar Rendészettudományi Társaság. Két előkép volt előttünk: ő a Magyar Hadtudományi Társaságot ismerte, én pedig a Magyar Kriminológiai Társaságot. Ennek hibridjéből jött létre a miénk. Katona Géza koránál fogva akkor már nem vállalta az elnökséget, csak a tiszteletbeli elnökséget. Azt javasolták, hogy legyek én a társaság elnöke, s ezt immár három cikluson keresztül csinálom.

Ekkoriban kezdődött a Rendőrtiszti Főiskola egyetemi karrá fejlesztése is?

Az MTA-n, a tizenkét jogász-akadémikust is magában foglaló Gazdaság- és Jogtudományi Osztályra eső teendők zöme rám hárult, így például a Magyar Akkreditációs Bizottság plénumtagja lettem, ahol ebben az időben kezdődött a Nemzeti Közszolgálati Egyetem akkreditációjának vizsgálata. Ebben eléggé keményvonalas voltam, mert azzal, hogy a Rendőrtiszti Főiskola tábláját egyetemi kar táblára cserélték, az intézmény még nem vált egyetemmé. Finszter Gézát jól ismerve – aki évtizedek óta tanított az RTF-en – tudtam, hogy az igazi rendészettelméletet ő tanítja, és ezt a vonalat kell

tovább erősíteni. A kívülről jött MTA–doktorok, Kerecsi Klára és Pap András László azért is kerültek a karra, mert Patyi András akkori rektornál keményen ragaszkodtam azon álláspontomhoz, hogy csak színvonalas, jelentős kutatói múlttal és eredményekkel rendelkező munkatársakkal lehet akkreditálni a doktori képzést. Ez nagyon hosszú és nehéz folyamat volt, de remélem, lassan beérnek a várakozások. E vonulat egyik állomásaként, mivel a Belügyi Szemle az MTA besorolása szerint „A” kategóriás, vagyis legmagasabb pontértékű tudományos folyóiratnak számít, ezt a jó helyzetet kihasználva tavaly elindítottunk egy társfolyóiratot *Ordinem Facere* néven, amely a Rendészettudományi Doktori Iskola doktoranduszainak segítésére jött létre.

Tudományos munkásságomban talán fontos még, hogy akadémikusként segítettem két akadémiai albizottság létrejöttét: a Rendészettudományi Albizottságét, Finszter Géza vezetésével és a Büntetés-végrehajtási Albizottságét, Vókó György vezetésével. Ez annak a folyamat a része, amely biztosítja, hogy a rendészettudomány is és a büntetés-végrehajtás is elismert része legyen a magyar tudományos közéletnek. A két albizottság létrejötte is azt szolgálja, hogy előbb-utóbb rendészettudós vagy büntetés-végrehajtási szakemberek is nagydoktorok, netán egyszer még akadémiai tagok is legyenek.

Milyen tulajdonságokat tart fontosnak napjaink kutatója számára?

Őrizze meg az autonómiáját, tudjon nemet mondani, és próbáljon meg hosszú távon gondolkodni. Kétség kívül kell még szorgalom! Hogy viszi-e valamire az ember, az húsz százalékban tehetség és nyolcvan százalékban kitartás kérdése. Akkor is kell dolgozni, amikor az embernek nincs kedve. Dacára annak, hogy lusta természet vagyok, ma reggel is az uszodában kezdtem a napot, és úsztam ezer métert, ahogy minden nap, még olyankor is, ha nincs kedvem hozzá.

Mivel kapcsolódik ki szabadidejében?

Van egy gyerekkoromból származó régi vonzódásom. Tízéves korom körül Ács község határában bicikliztem a barátommal, és a patak menti domboldalon találtam egy bronz nyakéket – akkor még nem tudtam mi az –, amin arany drótdíszítés volt. Mindig vágytam arra, hogy mint egy osztálytársam, én is római pénzeket találjak. Hát ehhez bizony kellett várni még vagy negyven évet! Ekkor megtaláltam végre én is Diósviszló határában egy szántóföldön a római pénzeket és rengeteg kőbaltát. Sokszor megtalálnak a földből előkerülő tárgyakkal, amiket minden évben leadok a Nemzeti Múzeumnak. Ez a hobbim, na és a jótékonykodás. A Magyarok Kenyere Program az én ötletem volt. Érdekelt, vajon milyen íze lehet egy különböző történelmi helyszíneken termelt búzákból megőrölt és összeöntött liszttel készült kenyérnek. Ez az augusztus 20-akra csúcsosodó kezdeményezés robbanásszerűen elterjedt. Már az első évben is egy kenyérré való búza helyett kilenc tonna gyűlt össze. Tavalyelőtt, amikor még én csinálhattam, 600 tonna búza jött össze az egész Kárpát-medencéből, s mind jótékony célra lett felajánlva.

Summary

Fenyvesi, Csaba: Monographical grounds of Hungarian forensic science (3-17)

The author gathered all Hungarian criminalistical monographs (Ph.D. thesis, textbook) from 1959 to 2019. April 29. This fresh professional view and pyramid model could be useful for the criminal investigators.

The pyramid has three levels with: criminaltechnical, criminaltactical and criminalmethodical volumes including „white patches” cubes. About them there is not any scientific research, so the author inspires academic and practical experts to write of them.

Boda, József: Leading International Law Enforcement Organizations 1992 – 1999 (18-55)

The Author try to summarize his leadership experiences which he gained in Cambodia, Mozambique Bosnia and Herzegovina where he led international police peacekeeping units. He has experiences as the Hungarian Director of the International Law Enforcement Academy in Budapest, working with more than fifty international partners from the former Soviet Union and Yugoslavia together with American law enforcement officials and diplomats.

Fábián, Péter: The importance of setting up a Counter-Terrorism Center in the context of the historical review of the police counter-terrorism mission (56-74)

Counter-terrorism activity became the focus of attention in 2010 when the Terror Counter-Terrorism Centre was established. Counter-terrorism activities have a significant track record in Hungary. The history of Counter-Terrorism can be traced back to the end of World War II. However, the legally precise contents of the anti-terrorist and preventive national security and police activities can only be defined in the recent time. Previously, the

legal-normative regulation of the area was typically in low-level legislation, and often in the form of secret instructions. It is also unclear whether it is possible to find a unified concept of national counter-terrorism with regard to what is meant by terrorism. Since, it was quite different in the second half of the 40s from in the 70s, or even nowadays. After the change of regime, the delicate area was transformed with considerable delays, the transition was provided by legislation intended for temporarily. As a result of the change of regime, secret legislation has ceased to exist, but the most detailed technical-tactical rules governing the area are still unknown.

Kovács, István: One Part of the „A real challenge: recruiting with a managerial eye, or how can we make the police profession more attractive for the Z generations ahead of the career choice.” named project result’s. (75-138)

An organization leader has more and more tasks besides the classical managing functions. This is not the case for the human resource that ensures the organization's operation too. The scientific problem discussed in this paper is also organized around this issue: can the fluctuation of the police reduced, can the police work become more attractive, can the number of the police officers can increased, what can a leader do to recruit as many people as possible - most from the emerging and rising Z generations? Analytical work can highlight one of the most important performance indicators of human resource activity: fluctuation, replenishment and their adversity. This phenomenon can show events and problems that may, in the longer term, hinder the effective functioning of the organization: which is nothing more than creating the security of human life, of property protection, of inner order. The leader has the task of providing human resources for the execution of police tasks - besides other duties of service.

Deák, József – Halmos, Gábor: From the slide-rule to the Hungarian Academy of Sciences – interview with László Korinek (139-149)

We have been asking the editor-chief of the *Belügyi Szemle* about his professional scientific career.